

NEMZETBIZTONSÁGI SZEMLE

Kiemelt közlemények

MÁRTON BALÁZS: *Fúziós központok az Európai Unióban – A bűnügyi és biztonsági információmegosztás uniós intézményei*

CSIZNER ZOLTÁN: *A bűnügyi adatfeldolgozás hazai fejlődése: út az 1979-es rendőrgyilkosság nyomozásának informatikai támogatásáig*

KISS MÁTÉ ATTILA: *Álhírek bűvöletében – A dezinformációk elleni fellépés kilátásai*

9. évf. (2021)
2. szám

ISSN 2064-3756 (elektronikus)

LUDOVIKA
EGYETEMI KIADÓ

Impresszum

Nemzetbiztonsági Szemle

A Nemzeti Közszerológati Egyetem Nemzetbiztonsági Intézetének
elektronikus (online) megjelenésű tudományos folyóirata

HU ISSN 2064-3756 (elektronikus)

A szerkesztőbizottság elnöke

Dr. habil. Boda József, Nemzeti Közszerológati Egyetem

A szerkesztőbizottság tagjai

Dr. Béres János

Dr. Botz László

Dr. habil. Dobák Imre

Dr. Philipp Fluri, Svájc

Dr. Hazai Lászlóné

Dr. Kobilka István

Dr. Kovács Zoltán András

Dr. Ludek Michalék, Csehország

Prof. Dr. Padányi József

Dr. Regényi Kund Miklós

Prof. Dr. Resperger István

Prof. Dr. Szakály Sándor

Dr. Takács Tibor

Dr. Vida Csaba

Főszerkesztő

Dr. habil. Dobák Imre, Nemzeti Közszerológati Egyetem

Szerkesztőség

Nemzeti Közszerológati Egyetem, Nemzetbiztonsági Intézet

Szerkesztő: Dr. Deák József

Szerkesztőségi titkár: Mezei József

Internetes elérhetőség: <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/nbsz>

Kiadó

Nemzeti Közszerológati Egyetem | Ludovika Egyetemi Kiadó

Kapcsolat: www.ludovika.hu; kiadvanyok@uni-nke.hu

Székhely: 1083 Budapest, Ludovika tér 2.

A kiadásért felel: Koltay András rektor

Olvasószerkesztők: Gergely Zsuzsánna, Resofszki Ágnes, Zsávolya Zoltán

Tördelőszerkesztő: Kőrösi László

Tartalom

Márton Balázs

Fúziós központok az Európai Unióban – A bűnügyi és biztonsági információmegosztás uniós intézményei. 3

Kiss Máté Attila

Álhírek bűvöletében – A dezinformációk elleni fellépés kilátásai. 20

Andrékó Gábor

A TIBEK – mint fúziós információs központ – centripetális hatása a magyar kormányzati döntésekre, különös tekintettel az értékelés és a tájékoztatás szerepére 29

Filep Szilárd – Pethő Zsuzsa

A TIBEK Találatkezelő Központ. 44

Csizner Zoltán

A bűnügyi adatfeldolgozás hazai fejlődése: út az 1979-es rendőrgyilkosság nyomozásának informatikai támogatásáig 53

Molnár Tamás József

Az internetes biztonság és az OSINT összefüggései 81

Márton Balázs¹

Fúziós központok az Európai Unióban – A bűnügyi és biztonsági információmegosztás uniós intézményei

Fusion Centres in the European Union – The Institutions of Information Sharing Regarding Criminal Activities and Security in the European Union

Az Európai Uniót fenyegető biztonsági kihívások összetettsége és az új keletű veszélyek elkerülhetetlenné teszik, hogy a hírszerző és biztonsági közösség által beszerzett információk gyorsan, biztonságosan és feldolgozottan kerüljenek a politikai döntéshozók asztalára. A szinergiák a fúziós központokban csúcsonak ki, amelyek eredetileg állami szervekként jöttek létre. Az EU akként tud leghatékonyabban hozzájárulni a tagállamok és az integráció egésze biztonságának fenntartásához, ha maga is működtet információegyesítő központokat. Az uniós intézményrendszert, az ügynökségek feladat- és hatásköreit megvizsgálva arra a következtetésre juthatunk, hogy több EU-s szerv is magán viseli a fúziós központok jellemzőit. Mindamelllett az EU alkotmányos berendezkedéséből és az együttműködés jelenlegi mélységéből fakadóan a fúziós központok számos tekintetben különböznek a nemzeti rendszerektől. A közös biztonság kérdése egyre inkább befolyásolja az uniós agendákat, holott a tagállamok e területen jóval óvatosabban működnek együtt egymással. Ez a kettősség feszültséget és az integráció irányáról különbözően gondolkozó (föderalista vagy szuverenitáspárti) tagállamok között töréspontot is eredményezhet, amelyet az érdek összeurópai karakterére tekintettel kívánatos volna elkerülni.

Kulcsszavak: nemzetbiztonság, Európai Unió, fúziós központ, nemzetbiztonsági szolgálat, nemzetbiztonsági érdek

Complexity of the security challenges and recent threats that jeopardise the European Union make it unavoidable to put information gathered by the security and intelligence

¹ Márton Balázs a Nemzeti Közszolgálati Egyetem doktori hallgatója. E-mail: marton.balazs@uni-nke.hu

services on the table of policy makers quickly, securely and effectively. Epicentres of the synergies are the fusion centres, which were originally created as public bodies. The European Union may provide effective contribution to the security of the member states and the community as a whole by operating centres of information sharing at Union level. When examining the duties and responsibilities of the EU agencies, we can ascertain that several EU bodies bear the characteristics of fusion centres. However, due to the constitutional settlement of the EU and the current level of integration, such fusion centres differ from that of the Member States in many respects. Common security has a growing influence on the Union agendas, while the Member States follow a careful method of the cooperation in this regard. This duality may lead to tensions among Member States with different vision on the future of the integration (federalist or pro-sovereignty) or even main fractures. It would be highly desirable to avoid such difficulties having regard to the pan-European feature of interest of security.

Keywords: national security, European Union, fusion centre, intelligence service, national security interest

1. Bevezetés

Amikor az Európai Közösség államainak képviselői 1976-ban a TREVI² együttműködés keretei között találkoztak annak érdekében, hogy megteremtsék a tagállamaik belbiztonságát, mindössze két tényező tért el a mai állapottól: az európai integráció és annak belbiztonsági helyzete. Az együttműködés politikai oldalát tekintve, az akkoriban még kibontakozóban lévő és kilenc tagállamból álló Közösség a hatáskörei, a kooperáció mélysége és földrajzi kiterjedtsége alapján egyaránt kisebb volt a mainál. A belbiztonsági helyzet, már csak a biztonsági kihívások és a bűnözés formáinak különbözősége okán is, eltért a napjainkban tapasztalhatótól, bár tény, hogy a terrorcselekmények emelkedő száma akkoriban is biztonsági fenyegetést jelentett, ahogyan erre az Európai Parlament egy 1977-es jelentése is rámutatott.³ A Közösség belügyminisztereinek a TREVI formációjában történő második, 1977. májusi, londoni találkozásán a TREVI 1. számú, terrorizmussal foglalkozó munkacsoportja megállapodott arról, hogy az együttműködés fokozása érdekében kormányzati szinten információcserét vezetnek be a kiemelt terrorcselekmények kezelését illetően, amennyiben ez több tagállam területét érinti, illetve létrehoznak egy központi kontaktpontot a nemzetközi terrorizmussal kapcsolatos ügyekre vonatkozó információmegosztásra.⁴

2021-ben az immáron 27 tagállamból és a biztonságpolitika összes dimenziójára valamilyen mélységben kiterjedő együttműködésből álló Európai Unió számos új keletű belső és külső biztonsági kihívással kényszerül szembenézni. Noha időtálló kihívások is maradtak a palettán, hiszen a terrorizmus nem tűnt el Európa belbiztonsági kockázatai közül, – bár megváltozott elkövetői körrel és cél érdekében, de – továbbra

² *Terrorisme, Radicalisme, Extrémisme et Violence Internationale – TREVI.*

³ Charles Fletcher-Cooke: *Report drawn up on behalf of the Political Affairs Committee on acts of terrorism in the Community.* European Parliament, Working Documents, (1977. november 14. PE 50.974/final).

⁴ Tony Bunyan: *Trevi, Europol and the European state.* In *Statewatching the New Europe.* 1993. 2.

is jelen van. Az Europol 2020-as jelentése szerint 2019-ben hét terrorcselekményt követtek el és kétszer ennyi eseményt akadályoztak meg a bűnüldöző szervek.⁵

Az Európai Unió létrehozásának számos előnye van, amelyek közül az első helyen egészen bizonyosan az európai népek biztonságának megteremtése áll. Az EU fejlődéstörténetének mostani állapotában az iménti célkitűzéshez az EU – többek között – az információs csatornák és információs *hubok* létrehozásával, fenntartásával, illetve üzemeltetésével tud a leghatékonyabban hozzájárulni a bűnüldözési és a nemzetbiztonsági spektrumban egyaránt. Az európai döntéshozók ezt a lehetőséget (felelősséget) már több mint 40 évvel ezelőtt⁶ felismerték, amely felismerés időtállóságát mi sem bizonyítja jobban, mint hogy a legfrissebb biztonsági unióra vonatkozó stratégiában is kulcsfontosságú és visszatérő elem az információcsere.⁷ (A 33 oldalas dokumentumban 13-szor szerepelnek az „információcsere” és „információmegosztás” kifejezések.)

Az alábbiakban áttekintjük az EU legfontosabb bűnüldözési és nemzetbiztonsági információmegosztás érdekében létrehozott, információs központként is szolgáló intézményeit, miközben arra keressük a választ, hogy ezek mennyiben tekinthetők fúziós központoknak, illetve létezik-e egyáltalán fúziós központ az európai szinten.

2. A fúziós központokról általában

Tanulmányunk elején szükséges meghatározni, hogy tulajdonképpen mit is értünk fúziós, vagy más néven információegyesítő központ alatt.⁸ A szakirodalomban található definíció viszonylag tágra szabott és általános leírást ad a fúziós központokról. Gudrun Persson, a politikatudomány professzora szerint a fúziós központok olyan entitások, amelyekben a hírszerző és biztonsági közösség különböző egységei más ügynökségekkel közösen dolgoznak egy vagy több fenyegetés ellen. A fúziós központok számának növekedését és egyáltalában a szélesebb körben történő megismerésüket a 2001. szeptember 11-e, az Amerikai Egyesült Államokban történt terrortámadás indukálta, amely utólag felszínre hozta azokat a hiányosságokat, amelyek a különböző hírszerző és biztonsági szolgálatok közötti együttműködést nehezítették.⁹

Persson meghatározásán túl még néhány olyan speciális tulajdonságot találhatunk, amelyek a fúziós központok többségét jellemzik. Ilyenek a jelentős nyilvántartó kapacitások és adattárak megléte, a képesség információfeldolgozó és elemző-értékelő tevékenység végrehajtására, szoros összeköttetés a rendvédelmi és más szervekkel (ideértve a hírszerző és [állami] biztonsági közösség egyéb szerveit), amelynek érdekében a központok kapcsolattartó pontokat is működtethetnek. Az információk elsősorban

⁵ Europol: *Terrorism Situation and Trend report (Te-Sat) 2020*. (2020. június 23.) 5.

⁶ Vö. TREVI londoni ülése.

⁷ Európai Bizottság: *A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, az Európai Tanácsnak, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának a biztonsági unióra vonatkozó uniós stratégiáról*. COM(2020) 605 végleges (2020. július 24.).

⁸ Carl J. Jensen – David H. McElreath – Melissa Graves: *Bevezetés a hírszerzésbe*. Budapest, Antall József Tudásközpont, 2017. 99.

⁹ Gudrun Persson: *Fusion Centres – Lessons Learned*. Swedish National Defence College, Center for Asymmetric Threat Studies, 2013. 2. pont.

terrorelhárításra, illetve a szervezett bűnözésre fókuszálnak, de a szélesebb értelemben vett nemzetbiztonsági és bűnüldözési spektrumra is kiterjeszthetők. Elemzéseik és jelentéseik terjesztése legtöbbször a politikai döntéshozó irányában történik, ám előfordul, hogy a partnerszolgálatok részére is továbbítják azokat. Kiegészítő funkcióként műveleti támogató és/vagy koordináló hatásköröket is gyakorolhatnak.¹⁰

Anélkül, hogy mélyebb elméleti fejtegetésekbe kezdenénk, a következőkben érdemes néhány gondolatban kitérnünk arra, hogy az Európai Unió alkotmányos keretei közé és intézményrendszerébe mennyiben illeszthető be egy, a fentiekben körülírt fúziós központ. A kérdést több oldalról is megközelíthetjük. Kiindulhatunk a fúziós központok fentebb hivatkozott általános és speciális jellemzőiből, vagy a feladataik által érintett területekből (hatásköreikből). A tevékenységcentrikus áttekintést a későbbi fejezetekre hagyjuk.

Mindenekelőtt fontos rögzítenünk, hogy az EU nem állam, hanem egy egyedülálló entitás, társulási forma, amelyben a tagállamoknak nevezett 27 jogilag egyenlő szuverén állam található. Ha kizárólag a perssoni definícióban foglalt *általános* kritériumrendszert vesszük alapul, akkor több olyan uniós szervet is találunk, amely megfelel a fúziós központ fogalmának. Ezek az uniós feladatként meghatározott, a tagállamok közötti információcsere és információmegosztás elősegítése érdekében működő információs központokká alakultak, sőt később további feladatokkal is kiegészült tevékenységük, úgymint elemző kapacitások stb. Ha a fúziós központok általános meghatározásán túli *speciális* többletkritériumokat is figyelembe vesszük, úgy már vegyesebb képet kapunk. Ennek oka legfőképpen az EU és a tagállamok alkotmányos berendezkedése és működése közötti különbségekben keresendő, hiszen vannak olyan sajátosságok, amelyek kifejezetten csak az állami fúziós központok esetében jöhetnek szóba. Ilyen a *politikai döntéshozó közvetlen tájékoztatása*, ami alatt az uniós struktúrában leginkább az uniós intézmények és a tagállami kormányok részére történő információtovábbításokat érthetjük, hiszen az EU-nak adekvát értelemben vett kormánya nincs, a végrehajtó hatalmi ág feladatai megoszlanak a Bizottság és a Tanács között. Az EU-ban a közvetlenül a politikai döntéshozást támogató szinthez és a fúziós központ fogalmához legközelebb az Európai Külügyi Szolgálat¹¹ (EKSZ) alatt található EU Hírszerző Központja (INTCEN)¹² és az INTCEN-nel szorosan együttműködő, katonai komponenst tartalmazó EU Katonai Törzs Hírszerzési Igazgatósága¹³ állnak, amelyekről alább még bővebben szólnunk. Ezzel szemben a más uniós ügynökségek szervezetében működő fúziós központok elsősorban a tagállami rendvédelmi és más szervek munkáját támogatják, elősegítve/biztosítva a hatékony és gyors információcserét és információmegosztást, noha ez a tény nem zárja ki azt, hogy időnként bizonyos információkat, elemzéseket az uniós döntéshozatalba, jogalkotási folyamatokba is becsatornázzanak (például Europol-jelentések¹⁴ vagy a Frontex stratégiai elemzései).

Az *alá-fölérendeltség* a tagállami szolgálatokhoz képest az uniós központok esetén jóval korlátozottabban érvényesül. A tagállami végrehajtó hatalmi ág a tagállami

¹⁰ Sáfrán József: A Fúziós Központok és alapvető képességeik. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 7. (2019), 4. 84.

¹¹ *European External Action Service – EEAS.*

¹² *European Union Intelligence Analysis Centre – INTCEN.*

¹³ *EU Military Staff Intelligence Directorate.*

¹⁴ A jelentések elérhetők: www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports

fúziós központok felett közvetlen irányítást gyakorol, ezzel szemben a Bizottság és a Tanács jogkörei korlátozottabbak, a vertikális betagozódás lazább, ami kihatással van az információmegosztási hajlandóságra is. Amíg egy tagállamban a rendvédelmi és más szervek részére jogszabály kógens rendelkezése írhatja elő, hogy milyen információkat és milyen rendben kötelesek megosztani az állami fúziós központtal, aminek elmaradása akár szankciókkal is járhat a mulasztó szervnél, addig az EU-ban jóval nagyobb teret kap a tagállami diszkrecionalitás, az együttműködési hajlandóság. Az információk komplexitása és érzékenysége a megosztási hajlandóság csökkenését eredményezheti, ugyanakkor kevés esetben jöhet szóba a szankcionálás. Egy uniós tagállam nem biztos, hogy az EU keretei között, uniós fúziós központon keresztül megoszt egy olyan, a tagállami szolgálatai előtt ismertté vált információt, amelyet a saját nemzeti érdekeit szem előtt tartva politikailag érzékenynek minősít.

Az előzőleg kifejtettekkel szoros összefüggésben áll az a tény, hogy az uniós fúziós központokra sokkal inkább a mellérendeltség, és nem a *top-down* szemlélet a jellemző. A tagállamokban túlnyomórészt a politikai (kormányzat, irányító minisztérium) és más döntéshozók (társszervek vezetői) fogalmazzák meg a hírigényt a hírszerzési ciklus elejének elvárásaival összhangban, és a hírszerzési ciklus elsődlegesen e hírigény kielégítését célozza.¹⁵ Az uniós fúziós központokban ettől eltérően, az egyenrangú tagállamok közötti proaktív információcsere bonyolódik. A proaktivitás következménye, hogy kógens jelleggel nem is kerülhet sor a hírigény megfogalmazására (annak ellenére, hogy ismert a tagállami nemzetbiztonsági szolgálatok felé irányuló információkérés intézménye), egyszerűen az információs csomópont a nyers vagy feldolgozott információt az érintett tagállam releváns rendvédelmi vagy más szerve felé továbbítja. A fúziós központon átfolyó információkból aztán készülhetnek elemzések, jelentések, de ezek kevésbé operatív, mint inkább politikai célúak, és általában utólag állítják össze őket, bár egyre több uniós fúziós központ képes már műveleti elemzésre is.

Végül szembevetendő különbség, hogy míg az állami fúziós központok tevékenysége rendszerint *horizontális*, azaz átfogja a biztonság számos dimenzióját, addig a nemzetbiztonságnál mint a bűnüldözés területénél (ahogyan ez a helyzet a TIBEK, vagy az Egyesült Államok Nemzeti Terrorsellenes Központja¹⁶ esetében is) az EU-ban kizárólag *szektorális* alapon működő fúziós központokat találhatunk.

Ennél a pontnál érdemes átlépnünk a tevékenységközpontú csoportosításra. Először is, az uniós fúziós központok érdekeltsége eleve nem terjedhet ki olyan területekre, amelyek nem tartoznak uniós hatáskörbe. A szakirodalomban fellelhető egyes álláspontok szerint az uniós biztonság növelése érdekében működő ügynökségek tevékenységükkel alapvetően az együttműködés három területét támogatják: a belbiztonságit, a közös kül- és biztonságpolitikait, valamint a bel- és igazságügyit.¹⁷ Elfogadva e hármas felosztás helytállóságát, a továbbiakban ezek mentén vizsgáljuk az uniós fúziós központokat. Ahol lehet, kiemelten említjük a terrorizmus elleni harccal

¹⁵ Jensen–McElreath–Graves (2017): i. m. 187–196.

¹⁶ *The National Counterterrorism Center* – NCTC.

¹⁷ Marosi Zsuzsanna: Az Európai Unió hírszerzési együttműködésének helyzete és lehetőségei. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 5. (2017), 2. 6.

foglalkozó egységeket, hiszen a fúziós központok létrehozásának alap gondolata is a radikalizáció és az extrémizmus elleni küzdelemben gyökerezik.¹⁸

3. A nemzetbiztonsági célú együttműködés az Európai Unióban

Az együttműködés nemzetbiztonsági dimenzióját tekintve egy jóval óvatosabb kooperáció rajzolódik ki, hiszen ez a terület még a bűnüldözésnél is szorosabban kapcsolódik a tagállamok szuverenitásához. A közös érdek fokozatosan felülírta a tagállami félelmeket, így már idejekorán *ad hoc* multilaterális hírszerzési információcserre kezdődött, amelynek eklatáns példája a Berni Klub 1970-es megalakítása volt. A Klubhoz csatlakozott tagállamok nemzetbiztonsági szolgálatainak vezetői rendszeresen informális találkozókra beszéltek át az akkori Európai Közösséget érintő biztonsági fenyegetéseket. Bár az együttműködés a később csatlakozó tagállamokat is bevonva tovább élt, végül nem alakult jogi mandátummal rendelkező, hivatalos uniós intézménnyé.¹⁹ Jóllehet az EU közös kül- és biztonságpolitikájának lisszaboni reformja lényeges előrelépést jelentett a tagállamok közötti hírszerzési együttműködés intézményesülése irányába.

Az utóbbi időben az Európai Unió egyre nagyobb nyomatókat ad a biztonsági unió (*Security Union*) létrehozásának,²⁰ és számos stratégiai dokumentumban megjelenik az uniós biztonság létrehozásának célkitűzése. Jóllehet az uniós belbiztonság fogalma az Európai Unió ma hatályos szerződéses keretei között feloldódik a tagállamok nemzeti biztonságában. Az Európai Unióról Szóló Szerződés ugyanis rögzíti, hogy a nemzeti biztonság – és e dimenzió belül a nemzetbiztonság – a tagállamok kizárólagos hatáskörébe tartozik.²¹ Természetesen a klasszikus nemzetbiztonsági tevékenység kapcsán is kialakultak – főleg bilaterális alapon – együttműködések a tagállami szolgálatok között, sőt a multilaterális együttműködés sem kizárt (lásd Berni Klub), viszont ezek informális keretek között maradtak. Szupereurópai nemzetbiztonsági szolgálat jelenleg még nincs. Az Unió a politikai-stratégiai szintű elvi deklarációkon túl, egy esetlegesen az integráció egészének biztonsági érdekeit (belbiztonságot) érintő kockázatot kizárólag valamely tagállam vagy tagállamok nemzetbiztonsági rendszerén és e rendszerek hálózattá fejlesztésének elősegítésén keresztül képes kezelni.

A biztonsági fenyegetések komplexitása és szinergiái meglehetősen nehézkessé teszik, hogy tisztán bűnügyi vagy tisztán nemzetbiztonsági besorolást kapjon egy-egy fenyegetés és az erre vonatkozó információ, amely megállapítás kiváltképpen igaz a terrorizmusra. Mindazonáltal azt e fejezetben elvi érveléssel rögzíthetjük, hogy a klasszikus és tisztán nemzetbiztonsági információkat – amelyeknek sem külpolitikai hírszerzési, sem bűnüldözési relevanciájuk nincs, azaz főleg az elhárítás érdeklődési körébe

¹⁸ Chris Jones: *Analysis "Call it intercontinental collaboration": radicalisation, violent extremism and fusion centres* Statewatch, 2014. szeptember.

¹⁹ Constantin-Marian Birsan: *Intelligence Effectiveness in the European Union (E.U.) in the New Security Environment*. Thesis. Monterey, California, USA, Naval Postgraduate School, 2012. 15.

²⁰ Európai Bizottság: *A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, az Európai Tanácsnak és a Tanácsnak, Az európai biztonsági stratégia megvalósítása a terrorizmus elleni küzdelem és a hatékony és valódi biztonsági unió előkészítésének érdekében*. COM(2016) 230 végleges (2016. április 20.) 3.

²¹ Az Európai Unióról szóló Szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata. 4. cikk (2) bek.

tartoznak – összesítő uniós fúziós központ nem létezik. Ugyan ellentmondásosnak tűnhet nemzeti érdekű központról uniós szinten beszélni, ugyanakkor a tagállami szinten végzett hagyományos elhárítási tevékenység szükségessége egyre fokozottabban jelenik meg uniós szinten, tisztán uniós viszonylatban. Ennek oka, hogy harmadik országok hírszerzési műveleteinek középpontjába kerülhetnek uniós intézmények és tisztviselők. Mindazonáltal szerencsés lenne e tevékenységre a nemzetbiztonság kifejezéséhez hasonló, az uniós biztonságtól különböző, új fogalmat bevezetni (például uniós intézmények biztonsága).

4. A közös kül- és biztonságpolitikát támogató hírszerzés

Az EU önálló, közös kül- és biztonságpolitikai döntéshozatalát – különösképpen a közös kül- és biztonságpolitikai főképviselet (HR/VP)²² – hivatott segíteni a 2011 óta működő EKSZ.²³ Az EKSZ szervezetében található INTCEN egy hírszerzésalapú döntéstámogató központ, amelyre ráillenek a fúziós központokról írt általános jellemzők.

A közvetlenül a HR/VP részére jelentő központban az uniós tisztviselőknél túl a tagállamok hírszerző és biztonsági szolgálatai által delegált nemzeti szakértők és összekötő tisztek is dolgoznak. Az INTCEN a tagállamok hírszerző és biztonsági szolgálatai által megosztott információkból, az uniós külképviseletektől és missziókból megküldött jelentésekből, a saját maga által végzett nyílt forrású hírszerzési (OSINT-)²⁴ adatokból dolgozik, továbbá együttműködik más nemzetközi szervezetekkel, például az Észak-atlanti Szerződéssel²⁵ is. Tevékenysége leginkább a válságövezetekkel, a tömegpusztító fegyverek proliferációjával függ össze, és más, globális biztonsági fenyegetésekkel, illetve terrorizmussal kapcsolatos információkra fókuszál.²⁶

Az INTCEN jogelődjének (*EU's Joint Situation Centre – SitCen*) hatásköre a 2004-es madridi terrortámadást követően egészült ki a terrorfenyegetettségére vonatkozó elemző-értékelő feladatokkal, amelyhez főleg a tagállami szolgálatok hírszerző jelentései szolgálnak információs bázist.²⁷ Az információk feldolgozását, elemzését és a jelentést külön szervezeti egység végzi (INTCEN.1 *Intelligence Analysis and Reporting*).²⁸ A terrorizmushoz kötődő komponens megnyitotta a központ hatásköreit az uniós belbiztonsági ügyek irányába. Habár kétségtelen, hogy az INTCEN hatáskörei továbbra is korlátozottak a tagállami hírszerző szolgálatokhoz képest, sajtóterős műveleti hatáskörei és képességei nincsenek²⁹ – leszámítva az OSINT-ot –, ez a szervezet képezi jelenleg az EU egyetlen és legerősebb hírszerzési komponensét, amely egyúttal

²² *High Representative/Vice President*. (Utóbbi megnevezés a főképviselet Európai Bizottságban betöltött alelnöki tisztségére utal.)

²³ EUR-Lex Glosszárium: https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/foreign_security_policy.html?locale=hu

²⁴ *Open Source Intelligence* – OSINT.

²⁵ *North Atlantic Treaty Organisation* – NATO.

²⁶ Statewatch: *EU INTCEN fact sheet*. (2015. február 5.)

²⁷ Aidan Wills – Mathias Vermeulen: *Policy Department C – Citizens' Rights and Constitutional Affairs. Parliamentary oversight of security and intelligence agencies in the European Union*. Study. European Parliament, 2011. 54.

²⁸ European Union External Action: https://op.europa.eu/en/web/who-is-who/organization/-/organization/EEAS/EEAS_CRF_246752

²⁹ Wills–Vermeulen (2011): i. m. 55–56.

tekinthető a közös kül- és biztonságpolitikai relevanciájú információkra vonatkozó fúziós központnak. Ehhez jelentős hozzájárulást nyújt képi, műholdas hírszerző tevékenységével (IMINT)³⁰ az EU Műholdközpontja.³¹ Álláspontunk szerint, egy esetleges föderatív elmozdulás esetén, e szervezet képezné egy uniós szintű, szupranacionális hírszerző ügynökség csíráját is. Az INTCEN fúziós központi minősítését alátámasztja az a tény is, hogy minden releváns információra (*all-source information*), így a katonai információkra is kiterjed a hatásköre. Jelen cikk a katonai nemzetbiztonság területével nem foglalkozik. Ugyanakkor fontosnak tartjuk megjegyezni, hogy a fúziós központok általános meghatározásában foglalt „más ügynökségek”, illetve „hírszerző közösség” fogalmaiba gyakran beleértendő a katonai szolgálatok és az általuk kezelt információk köre is (ahogyan ez a helyzet például az Egyesült Államok fúziós központja esetében³²). Az INTCEN esetén a katonai ággal való együttműködésre csak pozitívan hathat az a tény, hogy szintén az EKSZ szervezeti struktúrájában található az EU Katonai Törzs Hírszerzési Igazgatósága, amely 2007-ben az INTCEN-nel úgynevezett egységes információelemzési kapacitásról³³ szóló megállapodást kötött.³⁴ A Hírszerzési Igazgatóság katonai helyzetelemzést végez, amelyet az EU közös biztonság- és védelempolitikája³⁵ alatt futó és magas kockázati besorolású területekre telepített katonai missziói tervezése és végrehajtása során tudnak hasznosítani.³⁶

5. Fúziós központok a bel- és igazságügyi együttműködés területén

Jelentős fejlemény 1976-hoz képest, hogy az azóta eltelt időszak alatt folyamatosan zajló európai jogfejlesztő tevékenység következtében, a bűnügyi együttműködésben eleinte egyes szakirodalmak által „szerződéskáosznak” nevezett állapot a 2020-as évekre tisztulni látszik.³⁷ A korábbi zűrzavart az idézte elő, hogy a tagállamok különböző mértékben és intenzitással működtek együtt a bűnügyi területen. A lisszaboni szerződés óta a büntetőügyekben folytatott rendőrségi és igazságügyi együttműködés szupranacionális hatáskörbe került, és egységesültek a területet szabályozó jogforrások.³⁸ Kiépült az az intézményrendszer, amelyben számos uniós ügynökség – elsősorban az Europol, Eurojust, Frontex – támogatja a „Szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség” létrehozását. Mi több, az Európai Ügyészség – amely operatív működését a tervek szerint idén megkezdi – felállításával már

³⁰ *Imagery Intelligence* – IMINT.

³¹ *EU Satellite Centre* – SatCen.

³² Az NCTC állományában megtalálható a katonai hírszerzésért felelős partnerszolgálat, a Védelmi Hírszerző Ügynökség (Defense Intelligence Agency – DIA) is. The National Counterterrorism Center: *Partnerships*. (é. n.)

³³ *Single Intelligence Analysis Capacity* – SIAC.

³⁴ *Eyes on Europe: The EU Military Staff: Strategic Anticipation in the EU*. (2016. október 13.).

³⁵ *Common Security and Defence Policy* – CSDP.

³⁶ Raphael Bossong: *Intelligence Support for EU Security Policy. SWP Comment*, (2018/C), 51. 8.

³⁷ Ligeti Katalin: *Büntetőjog és bűnügyi együttműködés az Európai Unióban*. Budapest, KJK-Kerszöv, 2004. 26.

³⁸ Európai Parlament: *Rendőrségi együttműködés*. (é. n.)

olyan szupranacionális bűnüldöző szerve is van az EU-nak, aminek hatásköre egyelőre az EU pénzügyi érdekeit sértő bűncselekmények üldözésére irányul, ugyanakkor többen már most a határon átnyúló terrorizmussal kapcsolatos bűncselekményekre kiterjedő hatáskörbővítése mellett érvelnek.³⁹

A rendőrségi, valamint a büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés tárgyai, a bűnüldözés, bűncselekmények felderítése, ide értve a bűnügyi célú hírszerzést is (rendészeti és bűnügyi együttműködés), tradicionálisan tagállami hatáskörbe tartoztak. Az uniós integrációs folyamatokat vizsgálva azt látjuk, hogy e területen a tagállamok mindig is vonakodóbbak voltak hatásköreik gyakorlásának átengedésében. Mindazonáltal a belbiztonság és a közös kül- és biztonságpolitika relációjában, a tagállamoknak a bel- és igazságügyet illetően sikerült elérniük a legmélyebb együttműködési szintet, a bel- és igazságügyi területen alakulhatott ki a legszélesebb körű, formalizált kooperáció. Csakúgy, mint általában, a bel- és igazságügy területén belül is kevés horizontális együttműködés tapasztalható, és inkább szektorális alapon (kifejezetten a terrorizmus, szervezett bűnözés, emberkereskedelem, kiberbűnözés, információmegosztás stb. tárgyában) történik a tagállamok közötti munka összehangolása.⁴⁰

A bel- és igazságügyi együttműködés intézményesítésének fontos mérföldköve volt, amikor a tagállamok 1995-ben döntöttek az Európai Rendőrségi Hivatal (*Europol*) felállításáról, azzal a céllal, hogy javítsák a tagállami hatóságok eredményességét és együttműködését a terrorizmus, a tiltott kábítószer-kereskedelem és a nemzetközi bűnözés egyéb súlyos formáinak megelőzése és leküzdése terén.⁴¹ Megalakítását követően az Europol jelentős fejlődésen ment keresztül, a létrehozását kimondó Europol-egyezményt többször módosították, ami hatáskörbővülést is eredményezett.⁴² Az Europol a bel- és igazságügyi együttműködés központi intézménye, a tagállamok rendőri szervei együttműködésének legfontosabb ügynöksége, amely három fő csatornából álló infrastruktúrát biztosít az információmegosztásra. A 2005 óta működő (1) Europol Információs Rendszer (*Europol Information System – EIS*) olyan központi információs és hírszerzési adatbázis, amelyen keresztül például a külföldi terrorista harcosokra (*Foreign Terrorist Fighters – FTFs*) vonatkozó adatokat is megoszthatnak egymás között a közvetlen hozzáféréssel rendelkező nemzeti hatóságok. 2016-ban már közel 8000 FTFs-re vonatkozó adat volt megtalálható az EIS-ben.⁴³ A (2) biztonságos információcsere-hálózati alkalmazás (*Secure Information Exchange Network Application – SIENA*) lehetővé teszi műveleti és stratégiai bűnüldözési információk nemcsak a tagállamok közötti, de az Europol szakértői, elemzői, illetve az Europollal

³⁹ Fabienne Keller et alii: Question for written answer E-006154/2020 to the Commission on extending the mandate of EPPO to cover cross-border terrorist crimes, E-006154/2020, 2020. 11. 12., Elérhető: www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2020-006154_EN.html

⁴⁰ Márton Balázs: A bűnügyi célú titkos információgyűjtés során szerzett információk uniós cseréjének jogi alapjai. *Ügyészek Lapja*, 26. (2020.), 2–3. 83.

⁴¹ Egyezmény az Európai Unióról szóló szerződés K.3. cikke alapján az Európai Rendőrségi Hivatal létrehozásáról (Europol-egyezmény). 2. cikk (1) bek.

⁴² A Tanács határozata (2009. április 6.) az Európai Rendőrségi Hivatal (Europol) létrehozásáról (2009/371/IB). (2) bek.; Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/794 rendelete (2016. május 11.) a Bűnüldözési Együttműködés Európai Uniói Ügynökségéről (Europol), valamint a 2009/371/IB, a 2009/934/IB, a 2009/935/IB, a 2009/936/IB és a 2009/968/IB tanácsi határozat felváltásáról és hatályon kívül helyezéséről.

⁴³ Europol Information System: www.europol.europa.eu/activities-services/services-support/information-exchange/europol-information-system

együttműködési megállapodást kötött harmadik személyek és más uniós ügynökségek közötti cseréjét is. Az Europol egyik legfontosabb rendszere a SIENA, a szervezet első-sorban emiatt tartja magát a bűnüldözés terén információs hubnak. 2020 óta a SIENA további, speciális bűnüldözési egységek részére kiépített alrendszerekkel bővült, úgymint a tagállami vagyonvisszaszerzési hivatalok (*Asset-Recovery Offices – AROs*), a rendőrségi és vámügyi együttműködési központok (*Police Customs Cooperation Centres – PCCCs*), az utasnyilvántartó hatóságok (*Passenger-Information Units – PIUs*), a pénzügyi hírszerző egységek (*Financial Intelligence Units – FIUs*), vagy a célkörüzési egységek európai hálózata (*Fugitive Active Search Teams – ENFAST*). A SIENA a terrorelhárítással foglalkozó tagállami szervek közötti minősített információcserét is lehetővé teszi. 2020-ban 49 ilyen szerv csatlakozott a hálózathoz.⁴⁴ Az (3) Europol szakértői platform (*Europol Platform for Experts – EPE*) az előző kettő, kötöttebb felhasználású hálózaton túl abból a célból jött létre, hogy biztosítsa a tagállami bűnüldöző hatóságok tagjai közötti jó gyakorlat (*best practice*), tudásanyag, különböző innovációk, ötletek és dokumentumok megosztását. Az EPE-ben személyes adatot vagy minősített információt nem lehet megosztani és annak tárolása sem megengedett.⁴⁵

Az átfogó és kiterjedt információs infrastruktúra mellé hírszerzési elemzési műveleteket támogató elemző (*Analysis Projects – APs*)⁴⁶ és stratégiai elemzési kapacitások,⁴⁷ valamint az ezeket segítő informatikai elemző rendszerek (*Europol Analysis System – EAS*) társulnak. Az információmegosztási képesség kiegészülve az elemzési tevékenységgel már önmagában arra vezethet bennünket, hogy az Europol egy uniós fúziós központként értékeljük. Ennél azonban többről van szó, az Europol kiterjedt műveleti támogató kapacitásokkal is rendelkezik, így a különböző kriminalisztikai (igazságügyi) szakértői feladatokhoz kapcsolódó támogató eszközök és hatáskörök (*forensics*) például az euróhamisítás, bankkártya-hamisítás terén is.⁴⁸ A műveleti támogatáson túl az Europol képzéseket is szervez. E körben kiemelhető az online térre kiterjedő nyomozásokban az elektronikus bizonyítékokhoz (e-mailek, üzenetküldő alkalmazások stb.) való hozzáférést elősegítő Sirius-projekt, amelynek keretei között 2017-es megalakítása óta több tréninget is szerveztek különböző platformokon a tagállami bűnüldöző szervek részére.⁴⁹

Az Europol Műveleti Igazgatóságán (*Operations Directorate*) belül működő központok egy-egy szakterület információigényére összpontosítanak, mintegy fúziós alközpontokként látják el szerepüket, például a kiberbűnözés (*European Cybercrime Centre – EC3*), az embercsempészés (*European Migrant Smuggling Centre – EMSC*), vagy a pénzügyi és gazdasági bűnözés (*European Financial and Economic Crime Centre – EFEC*) elleni harcban. E fúziós alközpontokat azon bűnüldözési kihívásokra összpontosítva alakítják meg, amelyek az adott időszakban a leginkább fenyegetik az összeurópai biztonsági érdekeket. Az alközpontok között található a terrorelhárítási központ (*European Counter Terrorism Centre – ECTC*), amely a terrorizmus elleni küzdelem központi információs

⁴⁴ Europol: *Secure Information Exchange Network Application*. (é. n.)

⁴⁵ Europol: *Platform for Experts*. (é. n.)

⁴⁶ Europol: *Intelligence Analysis*. (é. n.)

⁴⁷ Europol: *Strategic Analysis*. (é. n.)

⁴⁸ Europol: *Forensics*. (é. n.)

⁴⁹ Europol: *Sirius Project*. (é. n.)

hubja, ezenfelül a terrorizmus finanszírozása és az online terrorista-tartalmak köz-zétételének megakadályozása érdekében működtet egységeket (előbbi a *Financial Intelligence Unit*, utóbbi az *EU Internet Referral Unit*), és műveleti támogatást nyújt az együttműködő, terrorelhárítással foglalkozó tagállami szervezeteknek.⁵⁰

Az előzőek alapján elmondhatjuk, hogy a bel- és igazságügyi együttműködésben az információmegosztás „piacvezető” ügynöksége az Europol. Mindamellett nem tehetjük meg, hogy említés nélkül hagyjuk az Európai Unió Büntető Igazságügyi Együttműködési Ügynökségét (*Eurojust*), amely a tagállami büntetőeljárások összehangolásának érdekében létrehozott intézmény, és nem üzemeltet olyan nagyságrendben információs csomópontokat, illetve műveleti támogatási kapacitásokat sem olyan kiterjedtek, mint az Europol esetében. Ezenfelül az Europol tevékenységének hangsúlyos része a bűnügyi (rendészeti) hírszerzés stádiumát érinti, azaz amikor még nem minden esetben van szó folyamatban lévő tagállami büntetőeljárásról.

Az idő előrehaladtával és a történelmi körülmények változásával együtt a biztonságpolitikai kihívások is változtak, újabb és újabb fenyegetések jelentek meg, míg mások csökkentek. Az illegális migráció és az erre felépülő embercsempészet körülbelül 2015 óta megoldatlan válságként van jelen az EU mindennapjaiban. A politikai döntéshozók belátták, hogy a helyzet kezelése érdekében növelni kell az EU schengeni külső határainak védelmét célzó intézkedéseket, ami egyben az Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökség (*Frontex*) kapacitásnövelését és hatáskörei kiterjesztését is jelentette.⁵¹ Jelenleg a humán erőforrás (2027-ig 10 ezer fő saját műveleti állomány), a finanszírozás, illetőleg a képzési képességek ambiciózus megerősítése van folyamatban.⁵² Az ügynökségen belül létrehozták a Frontex Helyzetelemző Központot (*Frontex Situation Centre – FSC*), ami a kezdetben még csak a külső határok és migrációs folyamatok helyzetét monitorozó egységből a Frontex működésében érdekelt szervek információs csomópontjává és kontaktpontjává nőtte ki magát. A mátrixszerű ügyeleti központ műveleti támogatást nyújt, a beérkező információkat minőségi szempontból is vizsgálja, ráadásul médiafigyelést (OSINT) is végez.⁵³ Az uniós külső határokkal kapcsolatos információk cseréjének keretrendszere az úgynevezett európai határőrizeti rendszer (*European Border Surveillance System – EUROSUR*), ami a tagállamok nemzeti hatóságait és a Frontexet köti össze az illegális bevándorlás és a határokon átnyúló bűnözés felderítése, megelőzése és az ellenük való küzdelem, valamint a migránsok életének védelme és megmentése biztosításához történő hozzájárulás érdekében.⁵⁴ A nemzeti hatóságok által összegyűjtött tagállami határőrizeti, bűnügyi és illegális migrációra vonatkozó információkat megosztják a többi tagállammal és a Frontexszel. A Frontex ezekből és más általa beszerzett információkból megalkotja az európai helyzetértékelést és a határok előtti területekről alkotott közös hírszerzési képet, majd

⁵⁰ Europol European Counter Terrorism Centre – ECTC: www.europol.europa.eu/about-europol/european-counter-terrorism-centre-ectc

⁵¹ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1896 rendelete (2019. november 13.) az Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökségről, valamint az 1052/2013/EU és az (EU) 2016/1624 rendelet hatályaon kívül helyezéséről.

⁵² European Parliament: *European Border and Coast Guard: 10 000-strong standing corps by 2027*. (2019. április 17.).

⁵³ Frontex: *Frontex Situation Centre Operational Media Monitoring*. Európai Unió Kiadóhivatala, 2019.

⁵⁴ Az Európai Parlament és a Tanács 1052/2013/EU rendelete (2013. október 22.) az európai határőrizeti rendszer (EUROSUR) létrehozásáról (1) bek.

vizsamatatja azt a tagállami hatóságok részére. Az EUROSUR-on egyelőre személyes adatokat tartalmazó információk nem cserélődnek, viszont műholdas és más európai megfigyelő eszközökből származó információk igen. Ezen információk az EUROSUR fúziós szolgáltatáson (*Eurosur Fusion Services*) keresztül kapcsolódnak, ami hajónyomkövetési, felderítő képességeket és szoftveres elemzést alkalmaz a különböző eszközök pozíciójának és potenciális veszélyeztetettségének (időjárás stb.) előrejelzésére. Ennek érdekében szoros együttműködésben áll a SatCen-nel és az Európai Tengerbiztonsági Ügynökséggel.⁵⁵ A Frontex határőrizeti fúziós központtá fejlődését az ügynökség stratégiai, műveleti és a harmadik országokra vonatkozó elemzési erőforrásainak kiépítése tette teljessé.⁵⁶ A stratégiai elemzés az illegális migráció, a külső határokon átnyúló bűnügyi jelenségek körére, illetve a schengeni övezeten belüli másodlagos mozgásokra vonatkozik, és a döntéshozók támogatását célozza, amihez több együttműködő kockázatelemzési hálózatot is alkalmaz. A stratégiai elemzés termékei például az éves kockázatelemzési jelentések.⁵⁷ A közös műveletek (például embercsempészek mozgásának nyomonkövetése) támogatását műveleti elemzés segíti. A műveleti elemzők az összegyűjtött adatokat taktikai értékelésekben összesítik (*Tactical Focused Assessment – TFA*), amelyeket a műveleti tervek kidolgozásában tudnak hasznosítani. A harmadik országokra vonatkozó elemzési erőforrások az uniós külső határokat fenyegető veszélyek kiindulási helyeire irányulnak, így a Nyugat-Balkán, Afrika, valamint a keleti partnerség országaira és Törökországra.⁵⁸

A Frontex tevékenységével és az általa üzemeltetett platformokkal hozzájárul a külső határon keresztül történő ellenőrizetlen migráció felszámolásához, ezáltal a kockázatai csökkentéséhez, amelyek között figyelemre méltó az FTF-s EU területére való bejutásának potenciális esélye. A terrorizmus elleni hatékonyabb fellépést szolgálja a különböző bűnüldöző ügynökségek közötti összeköttetés növelése. Erre jó példa a 2019-ben az Europol és a Frontex által kialakított közös akcióterv, aminek célja a strukturált információcsere, a határőrizeti információk becsatornázása az Europol rendszereibe, illetve a hírszerzés-alapú határőrizet növelése az Europol információinak Frontex felé továbbításával, többek között a terroristák felderítése céljából.⁵⁹

6. Nemzeti szintű fúziós központ Magyarországon

Magyarországon a rendvédelmi szervek alá tagozódó polgári nemzetbiztonsági szolgálatok közé tartozik a 2016. július 17-ével létrejött Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ (TIBEK), amely hazánk egyetlen fúziós központja,

⁵⁵ *European Maritime Safety Agency – EMSA*; Frontex Situational awareness and monitoring, Information Management: <https://frontex.europa.eu/we-know/situational-awareness-and-monitoring/information-management/>

⁵⁶ Frontex Situational awareness and monitoring, Risk Analysis: <https://frontex.europa.eu/we-know/situational-awareness-and-monitoring/monitoring-risk-analysis/>

⁵⁷ Frontex Situational awareness and monitoring, Strategic Analysis: <https://frontex.europa.eu/we-know/situational-awareness-and-monitoring/strategic-analysis/>

⁵⁸ Frontex Situational awareness and monitoring: <https://frontex.europa.eu/we-know/situational-awareness-and-monitoring/third-country-analysis/>

⁵⁹ Europol: *Europol and Frontex sign new joint action plan*. (2019. június 7.)

a belügyminiszter irányítása alatt.⁶⁰ A nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló törvény⁶¹ (Nbtv.) a TIBEK részére feladatul szabja – egyebek mellett – Magyarország biztonsági és bűnügyi helyzetének vizsgálatát, elemzését, a bűnügyi és terrorfenyegetettség helyzet értékelését, közvetlen terrorfenyegetettség esetén biztonsági kérdésekben koordinációs tevékenység ellátását. Előzőeken túl kormányzati tájékoztató tevékenységet is ellát. A politikai döntéstámogatás elősegítése érdekében nemzetbiztonsági, bűnügyi és terrorfenyegetettség kérdésekben javaslatokat tehet stratégiai döntések meghozatalára, időszerű feladatok ellátására, a terrorfenyegetettség szintjének meghatározására. Az együttműködő szervek számára hírigényeket szabhat, illetve széles körű tájékoztató, támogató és koordinációs, illetve elemző-értékelő tevékenységet folytathat.⁶² Az elemző-értékelő tevékenysége kiterjedhet az együttműködő szervek hatáskörébe és illetékességébe utalt valamennyi információra. A TIBEK titkos információgyűjtés végzésére nem jogosult.⁶³ Az Nbtv.-ben rögzített hatáskörökből⁶⁴ tisztán kirajzolódik, hogy a TIBEK megfelel a fúziós központokról fentebb leírt általános és speciális kritériumoknak.

7. Konklúzió: Mit hoz a jövő?

Az Európai Unió jelen működési és intézményi kereteit a Lisszaboni szerződésben lefektetett struktúra adja, amely már több mint 10 éve hatályban van. Eközben a geostratégiai körülmények megváltoztak: felemelkedő nagyhatalmak, számos új kihívás, új keletű biztonsági fenyegetések jelentek meg. Az EU napirendjén van az Európa Jövőjéről szóló Konferencia megszervezése, amelynek témája az integráció további iránya, esetleges elmélyítése lesz, ennek során szóba jön az elsődleges joganyag (Alapszerződések) módosítása is. A nemzetbiztonsági területen a jelenleginél formálisabb együttműködés kialakításával a közeljövőben nem számolhatunk. Egyrészt a szerződéses keretek a nemzeti biztonság kérdését a tagállamok hatáskörében tartják, aminek megváltoztatása rövid távon minimális valószínűségű, másrészt a nemzetbiztonság kérdése még az európai föderalizmust vizionáló tagállamok számára is olyan vörös vonal lehet, amelyet már nem lépnének át, és e területet nem engednék ki a hatásköreik közül. Hasonlóan alacsony a valószínűsége a közös kül- és biztonságpolitika területén Emmanuel Macron francia elnök által dédelgetett európai stratégiai autonómia rövid időn belüli megvalósulásának, amely szintén az integráció nagyfokú mélyítését tenné nélkülözhetetlenné.

Tanulmányomban rámutattam arra, hogy az Európai Uniónak több olyan ügynöksége is van, amelyek fúziós központnak tekinthetők. E szervezeteket egy-egy szakpolitika szektorális igényeinek megfelelően hozták létre, és magukon viselik a fúziós központok általános és – uniós jellegükből fakadóan – egyes speciális jegyeit.

⁶⁰ Cielešky Péter – Kiss Máté Attila: *Ébredő nemzedékek. Nemzetbiztonsági Szemle*, 8. (2020), 1. 71.

⁶¹ 1995. évi CXXV. törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról 10. § (1) bek. b) pont.

⁶² Nbtv. 8/A. § (1)–(3) bek.

⁶³ Nbtv. 39. § (1a) bek.

⁶⁴ Vö. információs csomópont, kiterjedt elemző-értékelő tevékenység, kormányzati döntéstámogatás, terrorhárítási és szervezett bűnözés elleni fókusz.

A biztonsági kérdésekben, csakúgy, mint az információs társadalom más szegmen-seiben, kulcsfontosságú szerep jut az információknak és a különböző tagállamok előtt felmerülő információk szingergiáinak. Ennélfogva az EU-s fúziós központok továbbfejlődése borítékolható. Az INTCEN egyelőre feltehetőleg megőrzi a közös kül- és biztonságpolitika fúziós központjaként betöltött kurrens pozícióját és feladatait. Emellett alkalmazkodnia kell majd a közös kül- és biztonságpolitika terén megjelenő új fenyegetésekhez (az Unión kívülről érkező dezinformáció, hibrid fenyegetések stb.). A bel- és igazságügyi területen tapasztalhatjuk majd a legintenzívebb mozgásokat. Eleve a bel- és igazságügyi területen sikerült jelentős előrelépéseket elérni a hatáskörátadás tekintetében, és itt találhatóak azon kihívások, amelyek napjainkban leginkább befolyásolják az EU-ban élők biztonságpercepcióját. Ide sorolhatjuk a terrorizmus kérdését, az illegális migrációt, a kiberbűnözést, vagy az uniós pénzügyi érdekek védelmét. Ezek önmagukban jelentős érdeket összpontosítanak az integráció mélyítése mellé (ahogyan azt az Európai Ügyészség megalakítása is mutatja). Az Europol valószínűleg megőrzi centrális szerepét, és kiemelt fúziós központként működik tovább, folyamatosan fejlesztve és bővítve kapacitásait, figyelemmel a változó „igényekre”. Az Eurojust szerepe továbbra is elengedhetetlen marad, egyrészt azért, mert az Európai Ügyészség csak bizonyos bűncselekmények vonatkozásában, másrészt kizárólag a csatlakozott tagállamok viszonylatában veszi át a helyét a bűnügyi együttműködés rendszerében. A Frontex felfuttatása minden bizonnyal a terveknek megfelelően folytatódik, illetve ezzel párhuzamosan a különböző uniós szervek szorosabb integrálása várható, főleg a digitalizációs fejlesztések mentén, ami kiemelt figyelmet irányít majd az olyan technológiai támogatást nyújtó uniós ügynökségekre, mint az Eu-LISA.⁶⁵

Az Európai Unió egyetlen útja a biztonsági együttműködés hatékonyságának megőrzése és fejlesztése, ami a tagállami kormányok fő felelőssége marad.

Felhasznált irodalom

- Birsan, Constantin-Marian: *Intelligence Effectiveness in the European Union (E.U.) in the New Security Environment*. Thesis. Monterey, California, USA, Naval Post-graduate School, 2012. Online: <https://core.ac.uk/download/pdf/36720625.pdf> (https://calhoun.nps.edu/bitstream/handle/10945/27795/12Dec_Birsan_Constantin-Marian.pdf?sequence=1&isAllowed=y); DOI:
- Bossong, Raphael: Intelligence Support for EU Security Policy. *SWP Comment*, (2018/C), 51. 1–8. Online: www.swp-berlin.org/publications/products/comments/2018C51_Bsg.pdf
- Bunyan Tony: Trevi, Europol and the European state. In *Statewatching the New Europe. A Handbook on the European State*. Statewatch, 1993. 1–15. Online: www.statewatch.org/media/documents/news/handbook-trevi.pdf

⁶⁵ *European Union Agency for the Operational Management of Large-Scale IT Systems in the Area of Freedom, Security and Justice (eu-LISA) – A Szabadságon, a Biztonságon és a Jog Érvényesülésén Alapuló Térség Nagyméretű IT-rendszereinek Üzemeltetési Igazgatását Végző Európai Ügynökség.*

- Cieleszky Péter – Kiss Máté Attila: Ébredő nemzedékek. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 8. (2020), 1. 62–73. 71. Online: <https://doi.org/10.32561/nsz.2020.1.4>
- Egyezmény az Európai Unióról szóló szerződés K.3. cikke alapján az Európai Rendőrségi Hivatal létrehozásáról (Europol-egyezmény). Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A41995A1127%2801%29>
- European Parliament: *European Border and Coast Guard: 10 000-strong standing corps by 2027*. (2019. április 17.) Online: www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20190410IPR37530/european-border-and-coast-guard-10-000-strong-standing-corps-by-2027
- Europol: *Europol and Frontex sign new joint action plan*. (2019. június 7.) Online: www.europol.europa.eu/newsroom/news/europol-and-frontex-sign-new-joint-action-plan
- Europol: *Forensics*. (é. n.) Online: www.europol.europa.eu/activities-services/services-support/forensics
- Europol: *Intelligence Analysis*. (é. n.) Online: www.europol.europa.eu/activities-services/services-support/intelligence-analysis
- Europol: *Platform for Experts*. (é. n.) Online: www.europol.europa.eu/activities-services/services-support/information-exchange/europol-platform-for-experts
- Europol: *Secure Information Exchange Network Application*. (é. n.) Online: www.europol.europa.eu/activities-services/services-support/information-exchange/secure-information-exchange-network-application-siena
- Europol: *Sirius Project*. (é. n.) Online: www.europol.europa.eu/activities-services/sirius-project
- Europol: *Strategic Analysis*. (é. n.) Online: www.europol.europa.eu/activities-services/services-support/strategic-analysis
- Europol: *Terrorism Situation and Trend report (Te-Sat) 2020*. (2020. június 23.) Online: www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-te-sat-2020/
- Európai Bizottság: *A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, az Európai Tanácsnak, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának a biztonsági unióra vonatkozó uniós stratégiáról*. COM(2020) 605 végleges, Brüsszel, (2020. július 24.) Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex%3A52020DC0605>
- Európai Bizottság: *A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, az Európai Tanácsnak és a Tanácsnak, Az európai biztonsági stratégia megvalósítása a terrorizmus elleni küzdelem és a hatékony és valódi biztonsági unió előkészítésének érdekében*. COM(2016) 230 végleges (2016. április 20.) Online: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/default/files/what-we-do/policies/european-agenda-security/legislative-documents/docs/20160420/communication_eas_progress_since_april_2015_en.pdf
- Európai Parlament: *Rendőrségi együttműködés*. (é. n.) Online: www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/156/rendorsegi-egyuttmukodes
- Fletcher-Cooke, Charles: *Report drawn up on behalf of the Political Affairs Committee on acts of terrorism in the Community*. European Parliament, Working Documents, (1977. november 14.). Online: <http://aei.pitt.edu/96361/1/1977-78.77.372.pdf>

- Frontex: *Frontex Situation Centre Operational Media Monitoring*. Európai Unió Kiadóhivatala, 2019. Online: <https://doi.org/10.2819/500791>
- Jensen, Carl J. – David H. McElreath – Melissa Graves: *Bevezetés a hírszerzésbe*. Budapest, Antall József Tudásközpont, 2017.
- Jones, Chris: *Analysis "Call it intercontinental collaboration": radicalisation, violent extremism and fusion centres*. Statewatch, 2014. szeptember. Online: www.statewatch.org/media/documents/analyses/no-255-radicalisation-chris.pdf
- Keller, Fabienne – Nathalie Loiseau – Maite Pagazaurtundúa – Sophia in ,t Veld – Olivier Chastel – Sylvie Brunet – Laurence Farreng – Sandro Gozi – Hilde Vautmans – Catherine Chabaud et al.: *Question for written answer E-006154/2020 to the Commission on extending the mandate of EPPO to cover cross-border terrorist crimes, E-006154/2020*. 2020. november 12. Online: www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2020-006154_EN.html
- Ligeti Katalin: *Büntetőjog és bűnügyi együttműködés az Európai Unióban*. Budapest, KJK-Kerszöv, 2004.
- Marosi Zsuzsanna: Az Európai Unió hírszerzési együttműködésének helyzete és lehetőségei. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 5. (2017), 2. 5–18. Online: <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/nbsz/article/view/1712/1017>
- Márton Balázs: A bűnügyi célú titkos információgyűjtés során szerzett információk uniós cseréjének jogi alapjai. *Ügyészek Lapja*, 26. (2020.) 2–3. 83. Online: <http://ugyeszeklapja.hu/?p=2894>
- The National Counterterrorism Center: *Partnerships*. (é. n.). Online: www.dni.gov/index.php/nctc-how-we-work/partnerships
- Persson, Gurdun: *Fusion Centres – Lessons Learned*. Center for Asymmetric Threat Studies, National Defence College, 2013. Online: www.diva-portal.org/smash/get/diva2:685935/FULLTEXT01.pdf
- Sáfrán József: A Fúziós Központok és alapvető képességeik. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 7. (2019), 4. 83–95. Online: <https://doi.org/10.32561/nsz.2019.4.7>
- Statewatch: *EU INTCEM fact sheet*. (2015. február 5.) Online: www.statewatch.org/media/documents/news/2016/may/eu-intcen-factsheet.pdf
- Wills, Aidan – Mathias Vermeulen: *Policy Department C – Citizens' Rights and Constitutional Affairs. Parliamentary oversight of security and intelligence agencies in the European Union*. Study. European Parliament, 2011. Online: <https://doi.org/10.2139/ssrn.2456151>

Jogi források

1995. évi CXXV. törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról
- Az Európai Parlament és a Tanács 1052/2013/EU rendelete (2013. október 22.) az európai határőrizeti rendszer (EUROSUR) létrehozásáról. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:32013R1052>
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/794 rendelete (2016. május 11.) a Bűnüldözési Együttműködés Európai Uniós Ügynökségéről (Europol), valamint a 2009/371/IB, a 2009/934/IB, a 2009/935/IB, a 2009/936/IB és a 2009/968/IB tanácsi

határozat felváltásáról és hatályon kívül helyezéséről. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32016R0794>

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1896 rendelete (2019. november 13.) az Európai Határ- és Parti Őrségről, valamint az 1052/2013/EU és az (EU) 2016/1624 rendelet hatályon kívül helyezéséről. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex:32019R1896>

Az Európai Unióról szóló Szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata (EUSz) Online: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0007.02/DOC_1&format=PDF

A Tanács határozata (2009. április 6.) az Európai Rendőrségi Hivatal (Europol) létrehozásáról (2009/371/IB). Online: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:121:0037:0066:HU:PDF>

Kiss Máté Attila¹

Álhírek bővületében – A dezinformációk elleni fellépés kilátásai

Under the Spell of Fake News – Prospects for Action against Disinformation

A hagyományos konfliktusok küszöbhatárainak szintje alatt végzett hibrid tevékenységeknek köszönhetően a civil szféra és az azt körülvevő információs környezet is részévé, illetve egyes esetekben eszközévé vált az államok és csoportok közötti szembenállásnak. Ennek az elmúlt években egyre inkább előtérbe kerülő elemei a dezinformációs tevékenységek, amelyek több évszázada részei a társadalmi megtévesztésnek, azonban a globalizációnak, valamint az elmúlt időszakban egyre inkább felgyorsuló technológiai és információfogyasztási szokásváltozásoknak köszönhetően egyre jobban előtérbe kerülnek politikai szinteken is. A dezinformációk terjedése komoly kihívást jelent a demokráciák számára, és az elmúlt időszak tanulságai rámutattak, hogy közvetlen veszélyt jelenthetnek az emberi egészségre és életre is. A technológia fejlődésével és a dezinformációk terjesztésének alacsony költsége miatt az államilag támogatott dezinformációs tevékenységek eddig nem látott méreteket öltve lehetnek képesek a demokratikus diskurzus és államok belügyeinek befolyásolására, valamint nemzetközi szinten az államok közötti konfliktusok eskalálására.

Kulcsszavak: dezinformáció, hibrid tevékenységek, mesterséges intelligencia, álhírek, befolyásolás

Due to hybrid activities below the thresholds of traditional conflicts, the civil sphere and the surrounding information environment has become part and, in some cases, the tool for conflicts between states or certain groups. Disinformation activities, which have been part of social deception for centuries, have become increasingly prominent in recent years but are also gaining prominence at the political level due to globalisation and changes in technological and information consumption patterns that have accelerated in recent times. The spread of disinformation is a serious challenge for democracies and recent lessons have shown that it poses a direct threat to human health and life. Due to the rapid development of technology and the low cost of the

¹ Kiss Máté Attila okleveles nemzetközi biztonság- és védelempolitikai szakértő. E-mail: kissmate46@gmail.com

dissemination of disinformation, state-sponsored activities have unprecedented proportions capable of influencing democratic discourse and a state's internal affairs, as well as escalating conflicts between states on the international level.

Keywords: disinformation, hybrid activities, artificial intelligence, fake news, influencing

1. Bevezetés

A háborúk folyamán a megtévesztés művészetének alkalmazása nagyban befolyásolhatta a szemben álló felek közti harcok kimenetelét. A II. világháború során mindkét oldal előszeretettel alkalmazta a dezinformációs tevékenységeket és a propagandát, hogy a saját és az ellenséges államok civil lakosságát befolyásolhassák vagy félrevezessék. A dezinformációkat az évtizedek alatt több formában határozták meg, aminek köszönhetően a nemzetközi terminológiában rengeteg átfedés alakult ki az egyes fogalmi keretek között. A dezinformációk kapcsán a politikai diskurzusban előszeretettel alkalmazzák az álhírek vagy éppen a félretájékoztatás fogalmát. Az Európai Unió (EU) az elmúlt pár évben fontos lépéseket tett annak érdekében, hogy tagállamai egységes meghatározásokat használjanak a dezinformációs tevékenységek kapcsán. Ez a tanulmány a 2020 decemberében elfogadott és kiadott Európai Demokrácia Cselekvési Terv (EDAP) által meghatározott dezinformáció fogalmát alkalmazza:

„A dezinformáció olyan hamis vagy félrevezető tartalom, amelyet megtévesztés, illetve gazdasági vagy politikai haszonszerzés szándékával terjesztenek, és amely kárt okozhat a nyilvánosságnak.”²

A dezinformáció mint tág fogalmi keret alkalmazandó, amelybe az összeesküvés-elméletek is beleértendőek, ugyanakkor a dezinformáció része lehet külföldi befolyásolási tevékenységnek is, amellyel zavart kelthetnek a társadalomban, ezzel aláásva a döntéshozókba és a demokratikus berendezkedésbe vagy éppen a tudományba vetett bizalmat. Rengeteg tanulmány, tudományos cikk és könyv foglalkozik a dezinformációk kialakulásával és azok gyors terjedésének okával, amelyben a pszichológiai, társadalmi, technológiai tényezők is közrejátszanak. A koordináltan végzett dezinformációs tevékenység eleme lehet egy tágabb hibrid tevékenységnek, amely célzottan a demokratikus állami berendezkedés ellen irányul, akár geopolitikai célok elérése érdekében, ahogy arra a Krím-félsziget eseményei is rámutattak 2014-ben.

Ez a tanulmány elsősorban a 2016-os amerikai elnökválasztás kapcsán megjelenő és a Covid-19-járványt övező dezinformációs tevékenységek tekintetében kívánja bemutatni azok hatását és a bennük rejlő fenyegetések mértékét, ezután röviden kitér az elkövetkező években várható kihívásokra, amelyek a technológiai fejlődésnek köszönhetően lépnek majd fel.

² Európai Bizottság: *Az Európai Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának az Európai Demokráciára vonatkozó cselekvési tervről.* COM(2020)790 végleges (2020. december 3.) 21.

2. Választásokba való beavatkozás

2016-ban szinte az egész világot meglepetésként érte, amikor az ingatlanmágnás Donald Trump megnyerte az elnökválasztást. A kezdeti értetlenség után több vizsgálat is indult a választások tisztasága kapcsán, mind a média, mind a hatóságok részéről vizsgálták, hogy voltak-e külföldi törekvések és tevékenységek a választásokba való beavatkozás és a végeredmény befolyásolása érdekében. A Robert Mueller különleges ügyész által vezetett nyomozás és a nevével fémjelzett, több mint 400 oldalas jelentés rámutatott, hogy Oroszország részéről kiterjedt befolyásolási tevékenységgel avatkoztak be a 2016-os USA elnökválasztásba.³ Ennek legismertebb eleme az orosz trollfarmként elhíresült Internet Research Agency (IRA) tevékenysége volt.

A jelentés kifejti, hogy az IRA már 2014-ben megkezdte tevékenységét azáltal, hogy orosz ügynököket telepített az Egyesült Államok területére azzal a céllal, hogy a későbbi dezinformációs tevékenységének megalapozása érdekében képi anyagokat készítsenek és kutatásokat végezzenek. Ennek keretében több létező amerikai egyén személyazonosságát szerezték meg, és felmérték, hogy az amerikai társadalom körében melyek azok a témák, amelyek a legnagyobb forgalmat generálnák a közösségi oldalakon. A jelentés szerint az IRA 2016-ban folytatott tevékenységével több millió amerikai választópolgárhoz sikerült eljuttatniuk manipulált tartalmaikat, és több Facebook-csoport vezetése, valamint Instagram felhasználói fiók tartozott hozzájuk több százezer valódi amerikai követővel. Ennek köszönhetően az IRA által előállított tartalmakat nemcsak a lopott és hamis felhasználói fiókok, de amerikai politikai szereplők is megosztották és terjesztették követőik között.

2017-ben a Facebook képviselője egy meghallgatásán elmondta, hogy 470 IRA felhasználói fiókot sikerült azonosítaniuk, amelyek 2015 és 2017 között 80 ezer Facebook-bejegyzést hoztak létre, és ezek segítségével közel 126 millió amerikait sikerült elérniük.⁴ Az Oxfordi Egyetem kutatásai alapján az IRA elsődlegesen a Twitter közösségi oldalon kezdte meg tevékenységét, amelyen a választásokhoz közeledve 2015-ben havi szinten közel 60 ezer Twitter-bejegyzést sikerült megosztani. A Twitter egy még kiterjedtebb kampányról is beszámolt, amely valószínűleg az IRA-n is túlmutatóan, 36 ezer automatizált felhasználói fiók alkalmazásával 1,4 millió tweetet tett közzé, amelyek közel 288 millió megtekintést értek el a választásokig.⁵ A tevékenységek során elsősorban a társadalmat polarizáló témákra összpontosítottak, aminek célja a kisebbségi szavazók választásoktól való távoltartása volt. Erre az egyik példa a Black Matters US közösségi csoport megalkotása volt, ami a Facebook és Twitter mellett a Youtube közösségi videómegosztó platformon, a Google + és Tumblr közösségi oldalakon, valamint a Paypal pénzügyi vállalkozáson is aktív volt, aminek köszönhetően a különböző platformok összehangoltan tudták egymás posztjait megosztani

³ Sabrina Siddiqui: *What the Mueller report tells us about Trump, Russia and obstruction. The Guardian*, 2019. április 18.

⁴ U. S. Department of Justice: *Report On The Investigation Into Russian Interference In The 2016 Presidential Election*. Volume II of II. Washington, D.C., 2019. 14–15.

⁵ Christina Nemr – William Gangware: *Weapons of Mass Distraction Foreign State Sponsored Disinformation in the Digital Age*. Park Advisors, 2019. 17.

és különböző eseményeket promótálni.⁶ A Mueller-jelentés rámutat, hogy az orosz ténykedések nem merültek ki pusztán az IRA által végrehajtott dezinformációs tevékenységekben, tekintettel az Orosz Katonai Hírszerzés (GU) Hillary Clinton kampánya ellen irányuló kibertevékenységre, amelynek keretében sikeresen meghackelték, majd nyilvánosságra is hozták a demokrata elnökjelölt levelezését. A GU összehangolt „támadása” a választási adminisztrációért felelős entitásokat is érintette,⁷ ezzel is befolyásolva a voksolások kimenetelét annak érdekében, hogy Donald Trump republikánus jelöltet válasszák meg az Egyesült Államok 45. elnökének.

3. A Covid-19-világjárványt övező dezinformációs kampány

A 2019 novemberében a kínai Vuhan területéről elindult és mára a világ minden pontjára kiterjedő Covid-19-vírus okozta járvány kapcsán a kezdetektől fogva széles körű dezinformációs tevékenységekre került sor. A járványhelyzet miatt több országban is korlátozásokat vezettek be a lakóhelyelhagyás tekintetében, ami ahhoz is hozzájárult, hogy az otthonukba kényszerülő emberek számára az online tér lett az első számú információs fogyasztási felület. A járvány kitörése után, 2020 áprilisában az Egészségügyi Világszervezet (WHO) kezdeményezésére az Egyesült Nemzetek Szervezete közleményt adott ki az információs környezetben terjengő, járvánnyal kapcsolatos megtévesztő információk és álhírek által kialakult „infodémia” miatt.⁸

Az Európai Külügyi Szolgálat (EKSZ) alá tartozó és elsősorban az orosz dezinformációk elleni stratégiai kommunikációval foglalkozó East StratCom Task Force által üzemeltetett EUvsDisinfo weboldal keretein belül folyamatosan vizsgálják az EU-t és szomszédságát érő dezinformációs tevékenységeket.⁹ A világjárvány során az EKSZ publikussá tette több, a Covid-19-vírust övező és az EU-t célzó dezinformációról szóló különleges jelentését. A jelentések rámutatnak arra, hogy a világjárvány kapcsán nem csupán Oroszország végez dezinformációs tevékenységeket, hanem több állami szereplő is köthető a veszélyes tartalmak és konspirációs elméletek életre hívásához.¹⁰ A dezinformációs tevékenységek széles skálájának alkalmazásával a külföldi szereplők sikeresen ásták alá a bizalmat az európai kormányok intézkedései és a vírus terjedésének megakadályozása érdekében tett fellépés jogossága kapcsán. Az állami szereplőkhöz visszavezethető dezinformációs tevékenységek kiterjedtsége és sokszínűsége következtében mind az európai, mind a harmadik állambeli célországok társadalmi körében elterjedtek a tudományos megalapozottságot teljes mértékben mellőző konspirációs elméletek és félrevezető – több esetben az egészségre is veszélyes – hamis információk. A 2020. április 2–22. közötti időszakot elemző jelentés alapján a koordinált dezinformációs tevékenységeknek köszönhetően az Egyesült

⁶ Philip N. Howard – Bharath Ganesh – Dimitra Liotsiou: *The IRA, Social Media and Political Polarization in the United States 2012–2018*. Computational Propaganda Research Project, University of Oxford, 2018. 9.

⁷ U. S. Department of Justice (2019): i. m. 45–49.

⁸ Antonio Guterres: *This is a time for science and solidarity*. United Nations, 2020. április 14.

⁹ EU vs Disinfo: <https://euvsdisinfo.eu/about/>

¹⁰ EEAS Special Report: *Disinformation on the Coronavirus – Short Assessment of the Information Environment*. EU vs Disinfo, 2020. március 19.

Királyság lakóinak egyharmada hitt abban, hogy a vodka alkalmas a kézfertőtlenítésre, illetve egyötöde gondolta úgy, hogy a vírust laborban fejlesztették ki. Az álhírek miatt, amelyek szerint az 5G hálózatnak köze van a koronavírus terjedéséhez, Hollandiában, Belgiumban és az Egyesült Királyságban is támadás érte az 5G rendszer tornyait és az azokat telepítő alkalmazottakat is.¹¹ A dezinformációs tevékenységek során a politikai és társadalmi törésvonalak mentén kialakult álhírek megalkotásával próbálták az ellenséges szereplők a társadalmi feszültségeket tovább mélyíteni. A legelterjedtebb álinformációk többek között a Covid-19-járvány kialakulását a migránsokhoz kötötték, vagy egy ember alkotta biológiai fegyvernek állították be, néhol egyenesen megkérdőjelezték a vírus létezését.¹² Az Európai Parlament Kutatószolgálatára által összeállított jelentésben kiemelték, hogy az *American Journal of Tropical Medicine and Hygiene* 2020. augusztusi adatai alapján 800 ember halála köthető közvetlenül az online platformon fellelhető hamis információkhoz, miután metanolt ittak a Covid-19-fertőzés elkerülése érdekében, emellett 5800 ember került kórházba, akiknek 60%-a megvakult.¹³

Az AVAAZ think tank Covid-19-járványt övező, a Facebookon terjedő félretájékoztatást és dezinformációs eseteket vizsgált. Az elemzéseik alapján a 104 különböző nyelven megjelent, a Covid-19-járványhoz kapcsolódó hamis információt tartalmazó bejegyzések 117 milliós becslést tekintetérték el.¹⁴ Egy, a Pew Research Centerhez köthető vizsgálat alapján az amerikai lakosság 71%-a hallott arról az online térben terjedő konspirációs elméletről, amely szerint a Covid-19-világjárványt szándékosan terjesztették el nagyhatalmú emberek. Az amerikai lakosság 25%-a lát ebben az összeesküvés-elméletben valamennyi igazságot, míg 5% szerint az határozottan igaz és 20% szerint valószínűleg igaz.¹⁵

A Facebook 2021. márciusi jelentésében beszámol arról, hogy a közösségi oldal 2020. október és december között 1,3 milliárd hamis felhasználói fiókot és közel 100 külföldi beavatkozás kapcsán alkalmazott hálózatot távolított el a közösségi oldalról. Jelentésükben kitérnek arra, hogy 35 ezer ember foglalkozik a techóriásnál az álinformációk terjedésével szembeni küzdelemmel, valamint mesterséges intelligenciát is alkalmaznak ezen tartalmak kiszűrésére, aminek köszönhetően 12 millió a Covid-19-hez és védőoltásokhoz kapcsolódó hamis tartalmat távolítottak el az oldalról a járvány kezdete óta.¹⁶ A pandémia kapcsán vitathatatlan a közösségi oldalak szerepe az álhírek, a félretájékoztatás és az összeesküvés-elméletek terjedése tekintetében. Világszinten egyre több állam és nemzetközi szervezet foglalkozik a közösségi oldalak szerepének vizsgálatával és a szükséges szabályozások megtételével, ugyanakkor

¹¹ EEAS Special Report Update: *Short Assessment of Narratives and Disinformation around the COVID-19/ Coronavirus Pandemic (Updated 2 – 22 April)*. EU vs Disinfo, 2020. április 24.

¹² EEAS Special Report (2020): i. m.

¹³ Naja Bentzen – Thomas Smith: *The evolving consequences of the coronavirus ,infodemic’. How viral false coronavirus-related information affects people and societies across the world*. European Parliament Briefing, 2020. szeptember.

¹⁴ Avaaz: *How Facebook can Flatten the Curve of the Coronavirus Infodemic*. (2020. április 15.).

¹⁵ Katherine Schaeffer: *A look at the Americans who believe there is some truth to the conspiracy theory that COVID-19 was planned*. Pew Research Center, 2020. július 24.

¹⁶ Guy Rosen: *How We’re Tackling Misinformation Across Our Apps*. Facebook News, 2021. március 22.

a platformokon megjelenő hamis felhasználói fiókokkal, a nagyszámú megosztást és ezáltal gyors terjedést elérő álhírekkel még maguk a közösségi oldalak is küzdenek.

4. Rövid áttekintés az uniós fellépésről

Az EU a világ egyik, ha nem a legerősebb szabályozó hatalma. Az Unió szintjén több száz területtel foglalkoznak, a mezőgazdasági szabályoktól kezdve a versenypolitikán és a közösségi finanszírozás szabályain keresztül egészen a hibrid tevékenységekig.

Az EU először 2015-ben, a koordinált orosz tevékenységek kapcsán kezdett el foglalkozni a dezinformációkkal szembeni fellépéssel. A helyzet kezelése érdekében létrehozták az EKSZ alatt működő East StratCom Task Force-ot, ami az EU stratégiai kommunikációs tevékenységét látja el az EU keleti szomszédsága irányába, és az orosz dezinformációs tevékenységek felderítésével és leleplezésével járul hozzá az EU felkészültségének fejlesztéséhez. A 2016-os Közös Közlemény, a hibrid fenyegetésekkel szembeni fellépés közös kerete rögzítette az EU megközelítését a hibrid fenyegetésekkel szemben, és 22 intézkedést határozott meg annak érdekében, hogy az EU fejlessze felkészültségét a hibrid tevékenységek elleni küzdelem területén. A dokumentum kiemeli, hogy a hibrid fenyegetések eszközei lehetnek az erőteljes félretájékoztatási kampányok, amelyek a közösségi oldalak felhasználásával befolyásolják a politikai narratívákat és polarizálhatják a társadalmat.¹⁷

Az azóta eltelt időszakban az EU felfogása és értékelése a dezinformációkkal szemben egyre élesebb és átfogóbb lett. Az Unió szintjén a dezinformációkkal elsősorban a hibrid fenyegetések eszközeként számoltak, azonban az elmúlt évek eseményei – a 2016-os USA elnökválasztás, a Covid-19-világjárvány – rávilágítottak arra, hogy a dezinformációk a közösségi oldalak népszerűségének köszönhetően önmagukban is hatalmas kihívást jelentenek. A Tanács mellett működő Horizontális Hibrid Munkacsoport (*Horizontal Working Party on Enhancing Resilience and Countering Hybrid Threats*) célja, hogy támogassa a tagállamok közötti együttműködést és koherenciát az EU hibrid fenyegetésekkel szembeni fellépése kapcsán. Ennek keretében a munkacsoport a dezinformációk elleni küzdelem mellett stratégiai kommunikációval is foglalkozik.¹⁸

A közösségi oldalak egyre növekvő szerepe miatt az EU az elmúlt években egyre nagyobb hangsúlyt fektetett azok vizsgálatára, valamint működésük átláthatóbbá és szabályozhatóbbá tételére. A 2016-os USA-beli eseményekből okulva az EU a 2019-es Európai Parlamenti választások, valamint a 2020-as tagállami választások tisztaságának biztosítása érdekében, továbbá a voksolásokat érintő dezinformációs tevékenységekkel szemben 2019 márciusában felállította gyors riasztási rendszerét (*Rapid Alert System*). Ennek lényege, hogy a tagállamok és az uniós intézmények információkat tudjanak megosztani a választások kapcsán felmerülő dezinformációkról és befolyásolási tevékenységekről. A Bizottság Közös Közleményében kiemelte, hogy

¹⁷ European Commission: *Joint communication to the European Parliament and the Council Joint Framework on countering hybrid threats a European Union response*. JOIN(2016) 18 végleges (2016. április 6.).

¹⁸ Európai Unió Tanácsa: *Horizontal Working Party on Enhancing Resilience and Countering Hybrid Threats*. (é. n.)

a rendszert a Covid-19-járványt övező álhírek és koordinált külföldi dezinformációs tevékenységek miatt 2020 júniusában kiegészítették a Covid-19-cel kapcsolatos álhírekre fókuszáló résszel.¹⁹ Az EU a közösségi oldalak tekintetében is fontos lépéseket tett annak érdekében, hogy az azokon terjedő dezinformációkat visszaszorítsa. Az erre irányuló uniós gyakorlati kódex (*Code of Practice on Disinformation*) azonban csak az azt aláíró online platformok és közösségi oldalak, valamint a reklámpiac szereplőire vonatkozik, ráadásul nagy hátránya, hogy önkéntes alapon működik, azaz az EU-nak nincs kényszerítő ereje abban az esetben, ha valamilyen problémát észlel. 2018 októberéig a Facebook, a Google, a Twitter, a Mozilla, valamint a reklámpiac néhány szereplője írta alá a gyakorlati kódexet, amihez 2019 májusában a Microsoft, továbbá 2020 júniusában a TikTok is csatlakozott.²⁰

Az új digitális szolgáltatásokról szóló törvénycsomag hasonló célokat szolgál, mint a magatartási kódex, azonban erősebb jogi kötőerővel és a platformok méretéhez igazított kötelezettségi kerettel rendelkezik. A Digitális Média Observatórium az EU által kifejezetten a dezinformációk elleni fellépésre életre hívott kezdeményezés, amelynek célja egy, az EU-t lefedő tényellenőrzőkből (*fact-checkers*) és kutatókból álló hálózat létrehozása a dezinformációk ellenőrzése, megjelölése, jelentése és eltávolítása érdekében.²¹ A Bizottság által 2020 decemberében kiadott Európai Demokrácia Cselekvési Terv (EDAP) harmadik pillére a dezinformációk elleni küzdelem. A cselekvési terv a gyakorlati kódex tapasztalatai alapján annak átdolgozását tűzte ki célul, hogy az önszabályozó kialakítástól elmozduljon egy közös szabályozási keret felé, ami erősebb jogosítványokkal ruházza fel az EU-t a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabályjavaslattal összhangban.

A nyílt információkra alapuló EU-s fellépés mellett a hibrid fenyegetésekkel és az azok egyik eszközeként alkalmazott dezinformációkkal az EU Helyzetelemző Központjának (EU INTCEN) Hibrid Fúziós Cellája foglalkozik, amely a tagállamoktól származó minősített jelentésekre alapozva készít átfogó helyzetértékelést és elemzéseket az EU-s döntéshozók és a tagállami képviselők számára. Látható tehát, hogy az EU viszonylag átfogó keretet alakított ki a hibrid fenyegetések és köztük a dezinformációk elleni küzdelem kapcsán, ami más szereplők és országok számára is példát jelenthet a hatékonyabb fellépés terén.

5. Jövőre vonatkozó kilátások és technológiai kihívások

Az online platformok kialakulásával és széles körben való elterjedésével az információfogyasztási szokások is átalakultak, mára ezek a felületek lettek az első számú hírforrások. Ezzel párhuzamosan a dezinformációk terjesztése egyre olcsóbbá és egyszerűbbé vált. Az információk manipulálásával, az emberi érzelmekre ható tartalmak létrehozásával, illetve az ilyesfajta tevékenységből származó bevételeknek köszönhetően a dezinformációkat terjesztő oldalakkal és állami vagy nem állami szereplőkkel

¹⁹ European Commission (2016): i. m.

²⁰ European Commission: *Code of Practice on Disinformation*. (é. n.)

²¹ *The European Digital Media Observatory project kicks off*. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/european-digital-media-observatory-project-kicks>

szembeni küzdelem egyre nagyobb erőforrás- és időráfordítással jár, ami nem feltétlen hordozza magában a fellépés sikerességét. Bár több online platform is tett és tesz lépéseket a közösségi oldalakon keringő dezinformációk visszaszorítására, azonban ezek a folyamatok lassúak, körülményesek, és a közösségi oldal üzemeltetőjének sem minden esetben érdeke e tartalmak eltávolítása, tekintve, hogy a nagyszámú interakció hatására az oldal forgalma is megnövekszik, ami több haszonnal kecsegtet.

A kialakulóban lévő technológiák, a mesterséges intelligencia alkalmazásával előállított hamis videók (*deepfake*), valamint azok könnyen hozzáférhető, alacsony költségű változatai (*cheap fake*), továbbá a nem létező személyekről készült, mesterséges intelligencia által megalkotott képek és nagy mennyiségben előállítható hamis profil segítségével a dezinformációk terjedése a közeljövőben még nagyobb sebességgel és hatáskokkal lehet képes az emberi véleményeket formálni, társadalmi, vallási és etnikai csoportokat egymás ellen uszítani és választásokat befolyásolni. A küzdelmet övező problémák (egységesen elfogadott definíciók hiánya, a forrás felfedésének nehézsége és az emberek bizalmatlansága) rendezéséhez elengedhetetlen a demokratikus államok határozott és kompromisszumképes fellépése. A politikai akarat és a szabályozás kapcsán mindenképp szükség lesz a tudományos szereplők bevonására a problémák és kihívások minél hatékonyabb átláthatósága érdekében. A megfelelő – átlátható és világos, valamint a közönség igényeihez igazított – stratégiai kommunikáció megléte létfontosságú az álhírek, összeesküvés-elméletek és a külföldi beavatkozásokkal szembeni védekezés, valamint azok hatásainak enyhítése tekintetében. Mindemellett a technológiai fejlődés folyamatos nyomon követése és az azok jelentette kihívásokra való megfelelő válaszadást biztosító eszközök (tényellenőrzők, videó- és képellenoőrző szoftverek/algorithmusok) kifejlesztése és alkalmazása is indokoltá válik az elkövetkező években. A 2016-os és 2020-as USA elnökválasztás, valamint a Covid-19-világjárvány tapasztalatai alapján nem zárható ki az, hogy a 2022-es magyarországi parlamenti választások során ne kerülne sor – akár külföldi szereplők által folytatandó – dezinformációs tevékenységre a szavazás kimenetelének befolyásolása érdekében.

Felhasznált irodalom

- Avaaz: *How Facebook can Flatten the Curve of the Coronavirus Infodemic*. (2020. április 15.) Online: https://secure.avaaz.org/campaign/en/facebook_coronavirus_misinformation
- Bentzen, Naja – Thomas Smith: *The evolving consequences of the coronavirus ,infodemic'. How viral false coronavirus-related information affects people and societies across the world*. European Parliament Briefing, 2020. szeptember. Online: [www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/652083/EPRS_BRI\(2020\)652083_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/652083/EPRS_BRI(2020)652083_EN.pdf)
- EEAS Special Report: *Disinformation on the Coronavirus – Short Assessment of the Information Environment*. EU vs Disinfo, 2020. március 19. Online: <https://euvs-disinfo.eu/eeas-special-report-disinformation-on-the-coronavirus-short-assessment-of-the-information-environment/?highlight=eeas>

- EEAS Special Report Update: *Short Assessment of Narratives and Disinformation around the COVID-19/Coronavirus Pandemic (Updated 2 – 22 April)*. EU vs Disinfo, 2020. április 24. Online: <https://euvsdisinfo.eu/eeas-special-report-update-2-22-april/?highlight=chinese>
- Európai Bizottság: *Az Európai Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának az Európai Demokráciára vonatkozó cselekvési tervről*. COM(2020)790 final (2020. december 3.)
- Európai Unió Tanácsa: *Horizontal Working Party on Enhancing Resilience and Countering Hybrid Threats*. (é. n.). Online: www.consilium.europa.eu/hu/council-eu/preparatory-bodies/horizontal-working-party-on-enhancing-resilience-and-countering-hybrid-threats
- European Commission: *Code of Practice on Disinformation*. (é. n.). Online: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/code-practice-disinformation>
- European Commission: *The European Digital Media Observatory project kicks off*. Online: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/european-digital-media-observatory-project-kicks>
- European Commission: *Joint communication to the European Parliament and the Council Joint Framework on countering hybrid threats a European Union response*. JOIN(2016) 18 végleges (2016. április 6.). Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52016JC0018>
- Guterres, Antonio: *This is a time for science and solidarity*. United Nations, 2020. április 14. Online: www.un.org/en/un-coronavirus-communications-team/time-science-and-solidarity
- Howard, Philip N. – Bharath Ganesh – Dimitra Liotsiou: *The IRA, Social Media and Political Polarization in the United States 2012–2018*. University of Oxford, 2018. Online: <https://apo.org.au/sites/default/files/resource-files/2018-12/apo-nid211311.pdf>
- Nemr, Christina – William Gangware: *Weapons of Mass Distraction Foreign State Sponsored Disinformation in the Digital Age*. Park Advisors, 2019. Online: www.state.gov/wp-content/uploads/2019/05/Weapons-of-Mass-Distraction-Foreign-State-Sponsored-Disinformation-in-the-Digital-Age.pdf
- Rosen, Guy: *How We're Tackling Misinformation Across Our Apps*. *Facebook News*, 2021. március 22. Online: <https://about.fb.com/news/2021/03/how-we-re-tackling-misinformation-across-our-apps>
- Schaeffer, Katherine: *A look at the Americans who believe there is some truth to the conspiracy theory that COVID-19 was planned*. Pew Research Center, 2020. július 24. Online: www.pewresearch.org/fact-tank/2020/07/24/a-look-at-the-americans-who-believe-there-is-some-truth-to-the-conspiracy-theory-that-covid-19-was-planned/
- Sidiqqi, Sabrina: *What the Mueller report tells us about Trump, Russia and obstruction*. *The Guardian*, 2019. április 18. Online: www.theguardian.com/us-news/ng-interactive/2019/apr/18/mueller-report-trump-russia-key-takeaways
- U. S. Department of Justice: *Report on the Investigation into Russian Interference in the 2016 Presidential Election*. Volume II of II. Washington D.C., 2019. Online: www.justice.gov/storage/report_volume2.pdf

Andrékó Gábor¹

A TIBEK – mint fúziós információs központ – centripetális hatása a magyar kormányzati döntésekre, különös tekintettel az értékelés és a tájékoztatás szerepére

The Centripetal Impact of TIBEK as an Information Fusion Centre on Hungarian Government Decisions, with Special Regard to the Role of Evaluation and Information

A globalizáció hatásai, az új típusú kihívások megjelenése és az internet segítségével kitérített Gutenberg-galaxis alapvető változásokat eredményezett a nemzetközi viszonyokban. Az adatoknak nemcsak a mennyisége nőtt, de felgyorsult az az idő is, amely alatt azok a felhasználókhöz eljutnak. Az információ értékét egyre inkább az határozza meg, hogy ki és milyen gyorsan szerzi azt meg, illetve a megszerzett információt ki kivel osztja meg. Az egyes államok stabilitását és érdekérvényesítő képességét jelentősen befolyásolja a speciális szervek és szolgálatok által folytatott gyors és precíz tájékoztatás, ugyanakkor a döntésekre egyre kevesebb idő jut. A fúziós információs központok feladata ezért a kormányzati döntéseket megkönnyítő előzetes információgyűjtő, -elemző és tájékoztató tevékenység, amellyel segíthetik az időhiánnyal küzdő kormányzatot a precíz és gyors döntések meghozatalában. Bár a fúziós központok története egyelőre rövid, az elmúlt másfél évtizedben mégis gyors fejlődésen mentek keresztül, és alkalmazkodni tudtak az aktuális kihívásokhoz. A TIBEK sikeresen megfelelt az eddig vele szemben támasztott követelményeknek, az új kihívásokra rugalmasan reagálva jelenleg is egy új fejlődési szakasz előtt áll.

Kulcsszavak: fúziós központok, centripetális erő, elemzés, előrejelzés, felelősség

¹ Andrékó Gábor a Pécsi Tudományegyetem Földtudományok Doktori Iskola doktori hallgatója. E-mail: gaborandreko@gmail.com

The effects of globalisation, the emergence of new types of challenges, and the expansion of the Gutenberg galaxy with the help of the Internet have caused profound changes in international relations. Not only has the amount of data increased, but the time it takes to reach users has also accelerated. The value of information is increasingly determined by who obtains it and how quickly, and who shares the information with whom and with whom. The stability and advocacy capacity of individual states is significantly affected by prompt and accurate information provided by specialised bodies and services, but at the same time there is less and less time for decisions. Information fusion centres are therefore tasked with gathering and analysing prior information to facilitate time-consuming government decisions and to help governments make accurate and rapid decisions. Although the history of fusion centres is still short, they have undergone rapid development over the past decade and a half and have been able to adapt to current challenges. TIBEK has successfully met the requirements imposed on it so far, and is now facing a new stage of development by responding flexibly to new challenges.

Keywords: fusion centres, centripetal force, analysis, prognosis, responsibility

1. Bevezetés

A 2001. szeptember 11-én az Amerikai Egyesült Államokban végrehajtott nemzetközi, iszlamista eredetű terrortámadások alapjaiban változtatták meg a biztonsági környezetet, és olyan új típusú kihívásként jelentek meg, amellyel szemben naprakész védekezési módszereket kellett kidolgozni. A dzsihád háttérű terror egyesült államokbeli és európai közvetlen megjelenése mellett szembe kellett nézni az internet által kitágított Gutenberg-galaxis nemzetbiztonságot befolyásoló hatásával is. Az internet elterjedésével nem csupán a nemzetbiztonságra veszélyes szervezetek alakítása és cselekményeik összehangolása vált minden korábbi időszakban tapasztaltnál könnyebbé, de az adatok gyakorlatilag azonnali elérhetőségével az időtényező is radikálisan csökkent. A nemzetbiztonsági szolgálatoknak szembe kellett nézniük azzal a problémával, hogy az OSINT²-kutatás kapui ugyan szélesre tárultak, de az információk azonnal hozzáférhetővé is váltak szinte mindenki számára. Erre a komplex helyzetre adott válaszként elsősorban az angolszász és az európai államokban jöttek létre új szervezatként a fúziós központok,³ amelyek működésével és fejlődésük elemzésével kapcsolatos tanulmányok a szeptember 11-i támadásokat mérföldkőként határozzák meg. (A fúziós központok feladata lett az egyes együttműködő szervezeteknél szétszórtnan meglévő információk összegyűjtése és elemzése, amelyek eredményeként képessé váltak az iszlamista eredetű támadások korai előrejelzésére, illetve

² Az OSINT (*Open Source Intelligence*) nyílt forrású hírszerzést jelent. A nyilvános és legálisan hozzáférhető információk bárki által elérhetők, forrásuk lehet az internet, az írott, a nyomtatott és az elektronikus sajtó, de az ingyenes adatbázisok is. A hozzáadott értéket az adatok szűrése, vizsgálata, feldolgozása, elemzése és az összefüggések feltárása jelenti.

³ Cieleuszky Péter – Kiss Máté Attila: *Ébredő nemzedékek. Nemzetbiztonsági Szemle*, 8. (2020), 1. 62–73.

a döntéshozók számára javaslatokat tudnak tenni az új típusú fenyegetések és hatásaik leküzdésére.)⁴

A támadások óta eltelt 20 év az új nemzetbiztonsági szervezetek működését tekintve rövid idő, de már ez alatt is idomultak a feladatok a folyamatosan alakuló világban megjelenő kihívásokhoz.⁵ A 2003-ban az Egyesült Államokban, a Nemzeti Hírszerzés Igazgatójának Hivatala (ODNI) alá rendelt Nemzeti Terrorelhárító Központ (NCTC)⁶ és a brit Egyesített Terrorizmus Elemző Központ (JTAC),⁷ a 2004-ben megalakult spanyol Terrorizmus és Szervezett Bűnözés Elleni Hírszerző Központ (CITCO), az olasz Terrorizmus Elleni Stratégiai Elemző Központ (CASA), a holland Nemzeti Biztonsági és Terrorelhárítási Koordinációs Központ (NCTV), majd a 2014-ben létrejött francia Terrorelhárítási Koordinációs Központ (I'UCLAT) fő feladata még a terrorizmus prevenciója volt. Ez a szemléletmód egyébként az újonnan alakult nemzetbiztonsági szervezetek elnevezésében is tetten érhető, a terrorral, illetve az ellene való fellépéssel kapcsolatos jelzővel minden szervezet megkülönbözteti magát az állam egyéb titkosszolgálati szervétől.

Azonban 2010-től, alig tíz évvel a fúziós központok megalakulása után, új szakasz kezdődött⁸ a fúziós központok történetében, mert már további kihívások is hangsúlyosabban jelentek meg. Egyrészt a fő feladat ráirányította a figyelmet arra, hogy a terrorizmus és a szervezett bűnözés szorosan kötődik egymáshoz, ezért a terrorizmus elleni tevékenység nem választható el a szervezett bűnözés elleni munka támogatásától. De a terrorfelderítés és a -prevenció hatékonysága a titkosszolgálati információszerzéstől és -elemzéstől sem választható el. A terrorizmus elleni tevékenység, a szervezett bűnözés elleni munka és a titkosszolgálati⁹ információelemzés tehát az a hármasság, amelyet speciális feladat- és hatáskörük miatt a fúziós információs központok össze tudnak fogni. Továbbá a hibrid hadviselés¹⁰ okozta fenyegetés térnyerésével a tájékoztató-elemző munka szükségképpen fordította figyelmét a befolyásolás problémájára is, mert ez a geopolitikai játszmákban egyre inkább használt módszer a technológia fejlődésével mind a nagyhatalmak (például az USA, Oroszország), mind a regionális hatalmak (például Ukrajna, Szerbia) általánosan kedvelt eszközévé vált.

⁴ Cielezky–Kiss (2020): i. m. 66.

⁵ Renske van der Veer – Walle Bos – Liesbeth van der Heide: *Fusion Centres in Six European Countries: Emergence, Roles and Challenges*. International Centre for Counter-terrorism, 2019.

⁶ The National Counterterrorism Center: *History* (dni.gov). 2021.

⁷ Joint Terrorism Analysis Centre: *Joint Terrorism Analysis Centre | MI5 - The Security Service*. 2021.

⁸ Cielezky–Kiss (2020): i. m.

⁹ A titkosszolgálati információk lefedik a biztonságpolitikával, a legális és illegális migrációval, a gazdaságbiztonsággal, a külföldi ellenérdekelte titkosszolgálatokkal és speciális szervekkel, valamint a kibernetikus biztonsággal kapcsolatos kérdéseket és kihívásokat.

¹⁰ Somodi Zoltán – Kiss Álmos Péter: *A hibrid hadviselés fogalmának értelmezése a nemzetközi szakirodalomban*. *Honvédségi Szemle*, 147. (2019), 6. 22–28.

2. A fúziós központok helye és szerepe az államra ható centripetális erők között

Az elkövetkező tíz évben várható, hogy a fúziós központok feladatai kiegészülnek, és erősödhet az állam felsővezetése számára azok kül- és belpolitikai döntéselőkészítő szerepe is. Ezt a feladatnövekedést mutatja az a megfigyelhető tendencia, hogy lassan, de töretlenül egyre bővül az ilyen jellegű szervezetek száma. Míg 2001-ben egyetlen fúziós központ sem létezett, addig 2011-re már 72, 2019-re pedig 79 megalakult.¹¹ Az államnak egyre inkább szüksége van és lesz olyan szervezetre, amely képes összegyűjteni és értékelni az állam különböző szervezeti egységei által megszerzett – nem csak a terrorfenyegetésre vonatkozó – információkat, majd összegezni és tömöríteni a lényegi elemeket a felsővezetői döntés megkönnyítése érdekében. A döntési folyamat azonban itt nem érhet véget, mert felgyorsult világunk és a pontos végrehajtás megköveteli a fúziós központok által feldolgozott és felterjesztett információk alapján meghozott döntések végrehajtói szintre történő visszajuttatását is. Kézenfekvő, hogy ebben a fúziós központoknak nagy szerepe lehet, hiszen az általuk összegzett rendvédelmi, nemzetbiztonsági információkat éppen az általuk működtetett kommunikációs és tájékoztatási csatorna közvetíti a felsővezetők számára. A feladatelosztás egy része már ma is ugyanezen a csatornán folyik visszafelé, tehát például a magyar fúziós központként működő TIBEK rendszeresen közvetíti az eredeti információbirtokos felé a felsővezetők által az adott információval kapcsolatos konkrét ügyekben kiadott feladatokat.

A fúziós központok tehát a fejlődésük első szakaszainál tartanak, a bennük rejtőző lehetőségek minél hatékonyabb kiaknázása az elkövetkező időszakok feladata lesz. A mindenkorai kormány effektív működése az államszervezetet erősíti, az erős állam pedig a rá ható regionális és nagyhatalmi nyomással szemben eredményesebben tudja védeni a saját nemzeti érdekeit. A kormány eredményességét a modern fúziós központok támogatni tudják, ezért létük és fejlődésük nemzetbiztonsági érdek.

A centrifugális és centripetális erők meghatározását Richard Hartshorne dolgozta ki,¹² a Hartshorne-modell napjainkhoz igazított kiegészítése pedig Pap Norbert nevéhez fűződik.¹³ A modell a centrifugális erők alatt az állam egységes szerkezetét romboló hatásokat érti, míg az ezzel szembeni centripetális erők azok a tényezők, amelyek stabilizálják az államszervezetet. Vizsgálja többek között a kisebbségek identitásának erejét, a nyelv és a vallás különbözőségét, a történelmi együttélés hosszát, a kulturális különbségeket, a regionális fejlettségbeli szinteket, de ide sorolhatjuk a nagyhatalmi érdekek jelenlétének befolyásoló hatását is.¹⁴ A tanulmány az államot irányító felsővezetést támogató, a tájékozottságát és ezzel a reagálóképességét növelő fúziós információs központot vizsgálja. Az információk előzetes feldolgozás és szelektálás

¹¹ Sáfrán József: A Fúziós Központok és alapvető képességeik. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 7. (2019), 4. 83–95.

¹² Richard Hartshorne: *The Functional Approach in Political Geography*. *Annals of the Association of American Geographers*, 40. (1950), 2. 95–130.

¹³ Pap Norbert: *Magyarország és a Balkán – kapcsolati terek és helyek*. MTA doktori értekezés. 2016.

¹⁴ Andrékó Gábor: Az etnikai és a vallási tényezők centrifugális hatása a szerb és az ukrán államra. *Felderítő Szemle*, 19. (2020), 3. 127–147.

után az állam vezetői részére történő továbbításával, és az államszervezetben belül kihasználható szervezési szerepkör felhasználásával a fúziós központ olyan eszközt és egyben centripetális erőt jelent, amelynek kihasználása a modern államszervezet hatékonyságát nagymértékben segítheti.

Hazánk a földrajzi elhelyezkedésének és a geopolitikai viszonyoknak köszönhetően egy olyan pufferzónában (másként ütközőzónában)¹⁵ található, amelynek különleges jellemzője, hogy nem csupán két nagyhatalom (az EU és Oroszország) peremén fekszik, de a zónában a NATO is jelen van, ezért a NATO-tag nagyhatalom USA érdekei is megmutatkoznak. Mindezekben felül Samuel P. Huntington elméletének megfelelően a pufferzónát egyben egy észak-déli irányú vallási és civilizációs törésvonal¹⁶ is hosszában kettészeli, ami a zónában lévő államok között a térség vezető szerepéért folyó geopolitikai játszmákat tovább bonyolítja. Az ütközőzónánkba Huntington alapján az alábbi országok, térségek tartoznak: Finnország, Baltikum, Fehéroroszország, Ukrajna, Románia, Moldávia, Bulgária, a V4-országok és az egykori Jugoszlávia területén kialakult utódállamok. A kormányzatot segítő, centripetális erőt jelentő fúziós központok azonban nem minden térségbeli államban alakultak ki, ráadásul ahol kialakultak, az amerikai és a brit szolgálathoz viszonyítva ott is évtizedes lemaradást kell behozniuk a fejlődésben.

Térségünkben a V4-országok hoztak létre fúziós központokat, amelyek közel azonos időben alakultak meg, és a nemzetközi main streamhez hasonlóan fő feladatuk a terrorizmus elleni harcot támogató munka lett. A csoportból elsőként, 2013-ban a szlovák Nemzeti Biztonsági és Elemző Központ (*National Security and Analytical Centre – NBAC*) jött létre. Ezt követte 2017-ben a cseh Terrorizmus és Hibrid Fenyegetések Elleni Központ (*Centre against Terrorism and Hybrid Threats – CHTT*) és a magyar Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ – TIBEK (*Counter-terrorism Information and Criminal Analysis Centre*) megalakulása. A lengyel Terrorelhárítási Kiválósági Központ (*Terrorism Prevention Centre of Excellence – TPCoE*) 2018-ban kezdte meg működését. Mint látható, a pufferzónában a fúziós központok még kis számban vannak jelen, a meglévők pedig a létezésük rövid ideje miatt fejlődésük elején vannak. A magyar szervezet tehát az amerikai és a nyugat-európai példákhoz viszonyítva aránylag későn, 14 éves elmaradással alakult meg, de a régiót tekintve messze magasabb fejlettségi fokon áll, mint a pufferzóna vezető szerepére potenciálisan törekvő államok hasonló típusú szervezetei. Míg a V4-ek fúziós központjai még fejlődésük legelején tartva (a cseh kivételével, amely a hibrid fenyegetéseket is figyelemmel kíséri) csupán a terrorfenyegetés tényére reagálnak, addig a magyar szervezet már együtt kezeli „a terrorfelderítés – a szervezett bűnözés elleni munka – a titkosszolgálati elemzés” hármasát. A TIBEK – és a hasonló V4-es szervezetek – időbeli csúszása ugyanakkor előnyt is jelenthet. A 13–15 éves lemaradás az angolszász fúziós központoktól nem jelent behozhatatlan hátrányt, ráadásul a partnerszolgálatok elmúlt másfél évtizedében szerzett tapasztalatai és az előttük álló kihívások és az azokra adott válaszaik elemzése olyan ismeretekhez segítik az újonnan alakult szervezeteket, amelyek

¹⁵ Bernard Cohen szerint: „[A] nagyhatalmak versenye által alakított geopolitikai erők között lévő stratégiai jelentőségű régió.” Bernek Ágnes: *Közép- és Kelet-Európa a 21. század geopolitikai/geoökonómiai stratégiáiban*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2018. 35.

¹⁶ Samuel P. Huntington: *A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása*. Budapest, Európa, 2014.

a kezdeti fejlődési szakaszt lerövidíthetik. Regionális előnyt jelent továbbá az is, hogy pufferzónánkban a fent említett négy, fúziós központot létrehozó országon túl további államok egyelőre még nem ismerték fel az információkat összegyűjtő és előzetes feldolgozás alá vonó szervezeti egységek kormányzati döntéshozatalt és szervezeti irányítást segítő jelentőségét, így nem is alkalmazzák azokat. Kézenfekvő, hogy a terrorizmus prevencióját a meglévő titkosszolgálati struktúrájukon belül kezelik ma is, következésképpen nem jutottak el oda, hogy az információk összegyűjtése az állam különböző szerveitől nem csupán a terrorral kapcsolatos adatok elemzését jelentheti.

3. A TIBEK fő jellemzői

A TIBEK a létezésének eddigi rövid ideje alatt bizonyította, hogy aktívan és eredményesen tudja segíteni a rendvédelmi szervek munkáját, és bűnügyi elemzéssel, speciális elemzői eljárásokkal a szervezett bűnözés elleni munkát is támogatja. A TIBEK feladata megalakulása óta nem korlátozódott csupán a terrorizmus prevenciójára, hanem Magyarország bűnügyi és nemzetbiztonsági helyzetét elemző feladatokat is ellátott.¹⁷ Mint fentebb jeleztem, 2010-től, alig tíz évvel az első fúziós központok megalakulása után, új szakasz kezdődött a szervezett bűnözés elleni munka támogatásával, illetve a hibrid fenyegetés folyamatos növekedése miatti elemző-tájékoztató munka megszervezésével. A magyar fúziós információs központ már a megalakulásakor ezeknek a feladatoknak az ellátására is alkalmas volt.

A TIBEK 2016. július 17-én két szervezeti elemből jött létre a Szervezett Bűnözés Elleni Koordinációs Központ (SZBEKK) – amelynek részei az utasadat-információs egység (PIU) és az azt támogató nyílt forrású információszerző egység (OSINT) – és a Rendészeti Információs Iroda (RII) összeolvasztásával.¹⁸ Míg a fúziós központoknál kialakult feladatokat figyelembe véve a terror elleni küzdelmet támogató munka, a szervezett bűnözés elleni fellépés segítése és a kiberfenyegetéssel szembeni elemző tevékenység koordinálása alapvetően továbbra is a SZBEKK és a PIU szakmai bázisán folyik, addig a hibrid fenyegetésekkel kapcsolatos, illetve az időközben egyre táguló kormányzati igényeknek megfelelően a kül- és belpolitikai, gazdasági elemzések az RII alapjain szerveződnek. Az OSINT elkerülhetetlenül fontos szerepe a feladatokat végrehajtó egységek támogatásában jelenik meg úgy, hogy mindeközben önálló jelentési, elemző-értékelő feladatai és jogosultságai is vannak. A továbbiakban a Rendészeti Információs Iroda alapjain szervezett tájékoztató, értékelő és elemző munkát, illetve a klasszikus ügyeleti tevékenységen túlmutató elemző-ügyelet fejlődésének néhány aspektusát és feladatainak alakulását vázolom fel.

Az értékelő, elemző és tájékoztató (a továbbiakban feldolgozó) egységhez beérkező információk forrásait a közigazgatási szervek, a rendészeti szervek, a nemzetbiztonsági társ- és partnerszolgálatok és a nyílt anyagok biztosítják. A közigazgatási szervek az olyan hivatalos csatornákat jelentik, amelyek lefedik többek között

¹⁷ Az 1995. évi CXXV. törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról 8/A. § részletesen szabályozza a Teroreselhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ feladatait, kormányzati tájékoztató tevékenységét és támogató, koordinációs elemző-értékelő kötelezettségét. Elérhető: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99500125.tv>

¹⁸ Cielezsky–Kiss (2020): i. m.

a Belügyminisztériumot az irányítása alá tartozó országos hatáskörű szervekkel, ezért az innen összegyűjtött adatok önmagukban jelentős információs vagyont képeznek. A katonai és a polgári nemzetbiztonsági társ- és partnerszolgálatoktól származó információk különös adatkincset jelentenek, amelyek segítségével folyamatosan elemezhető a Magyarországot érintő nemzetbiztonsági és biztonságpolitikai helyzet. Az összegyűjtött adatokat a feldolgozó egység szintetizálja, a kormányzati hírigények alapján rangsorolja, és a tájékoztatás formáját a címzetti körhöz és a témához igazítva elkészíti a tájékoztatót. Ennek a munkának a hatékonyságát nagyban segíti, hogy a feldolgozó egység az együttműködő szervek csaknem mindegyikétől vezényelt elemzőkből állt fel, ideértve a rendészeti szerveket és a titkosszolgálatokat is. Így az elemzőket a Terrorelhárítási Központ, az Információs Hivatal, az Alkotmányvédelmi Hivatal, az Országos Rendőr-főkapitányság, az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság és a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság szakértőiből válogatták össze. A gondosan szelektált elemzői gárda teszi a TIBEK-et unikummá, és segíti elő az információ-fúziós képességet igénylő, rövid határidős feladatok pontos végrehajtását.

A TIBEK értékelő-elemző munkájának alapvető jelentőségét mutatja a központ elemző részlegéhez az együttműködő szervezetektől beérkező információk évről évre növekvő mennyisége. Bár a darabszám önmagában nem ad arra vonatkozó ismeretet, hogy az egyes információk milyen tartalmúak és milyen terjedelműek, de a növekedés tendenciájára és ütemére igen. Ha az együttműködő szervezetektől 2018-ban feldolgozásra érkezett információk mennyiségét bázisértéknek tekintjük, akkor 2019-ben az információk azonos nagyságrendűek, 2020 végére pedig 222%-os növekedést mutatnak. Az értékelő-elemző részleg tájékoztató munkájának elismertségét és az elemzéseiről szóló szükségletek növekedését a kimenő anyagok számában regisztrálható emelkedés mutatja. A 2018-as évet bázisértéknek tekintve 2019-re és 2020-ra az együttműködő szervek és a kormányzat részére készült tájékoztatók mennyisége 127%-kal nőtt. Darabszámra a kimenő anyagok 2019-ben és 2020-ban hasonló nagyságrendűek, ami mögött a tájékoztató munka folyamatának letisztulása és a tájékoztató anyagok színvonalának további minőségi javulása áll.

4. Az elemzés és a tájékoztatás felelőssége a döntéselőkészítésben

A mindenkori állami vezetés a döntései meghozatala előtt támaszkodik az államapparátus szervezeti egységeitől érkező információkra és elemzésekre. Az adatok előzetes értékelésének a kormányzat döntéseinek előkészítésében mindig kiemelt szerepe volt, ezért a helytálló értékelés elkészítésének a felelőssége óriási. Különösen a szélsőséges körülmények hívhatják fel a figyelmet a pontos előkészítés kardinális szerepére.

Klasszikus példaként jól mutatja ezt az 1943-ban, a II. világháborúban végrehajtott „Vagdalthús” fedőnevű, brit titkosszolgálati akció.¹⁹ A szövetségesek célja Olaszor-

¹⁹ Matthew Gaskill: *The amazing Operation Mincemeat: Ian Fleming devised a WWII plan to fool the Nazis. The Vintage News*, 2018. július 4.

szág elfoglalása volt, amit a Szicília szigetén végrehajtott partraszállás biztosíthatott. Azonban a sziget hadászati jelentőségét jól ismerve az olasz és a német csapatok nagy erőket állomásoztattak ott, ezért el kellett hitetni velük, hogy a támadás Szardínia szigete ellen fog irányulni. A brit titkosszolgálat egy tisztí egyenruhás tetemet juttatott spanyol felségvizekre olyan dokumentumokkal a táskájában, amelyek arra utaltak, hogy a szövetségesek tartva a németek szicíliai túlerejétől, inkább rövid időn belül Szardínia szigetén szállnak partra. A „megtalált” dokumentumokat a spanyolok eljuttatták német szövetségesükhöz, a német elemzők pedig hitelesnek értékelték az iratokat. A téves helyzetelemzés alapján a Führer utasítására a németek több egységet más hadszíntérré csoportosítottak át, így 1943. július 10-én a szövetségesek szicíliai partraszállásakor (Husky hadművelet) csak 200 ezer olasz és két páncélos hadosztálynyi (70 ezer) német katona állt szemben a szövetségesek 160 ezer fő katonájával és 600 tankjával. A sikeres dezinformációnak köszönhetően 38 nap alatt Szicíliát a szövetségesek elfoglalták, és bár 25 ezer főt vesztek, ez eltörpült a német–olasz haderő 164 ezer fős veszteségével szemben. A brit megtévesztő művelet önmagában nem lett volna képes a német vezetést rossz döntésre bírni, ahhoz a német elemzők hibás helyzetértékelésére és ennek megfelelően a hibás elemzés felterjesztésére volt szükség. A tájékoztatás és elemzés szerepét a döntéselőkészítésben a háborús példa jól megvilágítja, de azok jelentősége nem csak háborús viszonyok között érvényesül.

Napjainkban a nagyhatalmak egyre inkább hajlandók a közöttük már eddig is meglévő ellentétek kapcsán a nyílt konfrontációt felvállalni, s az elemzőknek ebben a környezetben kell helyt állniuk és gondosan ki- és leválogatniuk a dezinformációkat, vagy csupán megtisztítani az alapadatokat az interneten mint kommunikációs csatornában keletkezett zajok²⁰ természetes információtorzulásaitól, hogy korrekt helyzetértékelést adhassanak. A források ellenőrzésére, a nagy mennyiségű információ kiválogatására és értelmezésére, valamint a kormányzati hírigényekre adott válasz megalapozottságának fontosságára (illetve az információk politikai manipulációjának lehetőségére) a közelmúltból a Curveball fedőnevű ügyet állíthatjuk példaként.

Az Egyesült Államok által irányított Irak elleni háború 2003-as elindításához George W. Bush kormányzatának olyan titkosszolgálati információkra volt szüksége, amelyekkel az amerikai, de a nemzetközi értelemben vett nyilvánosságot is meg lehetett győzni a fegyveres erő bevetésének szükségességéről. Az amerikai nemzetbiztonsági szolgálatokra ez a politikai elvárás nagy nyomást helyezett, ráadásul az Irak-ellenes invázió mielőbbi megkezdésének igénye az amerikai politikai elit részéről szűk határidőt engedett az információszerzésre és az információ- és forráselemző munkára. Rövid idő alatt nagy mennyiségű adat gyűlt össze, amelyek egymásnak ellentmondtak, ezért alapos ellenőrzésükre volt szükség. A Szaddám Huszein iraki elnök által felügyelt programra vonatkozó információk egy része azt látszott bizonyítani, hogy az iraki rezsim aktívan törekszik tömegpusztító fegyverek előállítására, az invázió mielőbbi elindításának szükségességét pedig azok a hírszerző jelentések voltak hivatottak alátámasztani, amelyek az Irakban titokban kifejlesztett „mobil biológiai laborokról” szóltak. Az értékelő-elemző munka során az elemzők egyértelműen kimutatták, hogy a források megbízhatatlanok és ellenőrizetlenek, mert az egybecsengő, tömegpusztító

²⁰ Deák Csaba: *A kommunikáció zavarai. Magyar Grafika*, (2003), 1. 38–40.

fegyverekre és a biológiai laborokra vonatkozó információkat két iraki forrás adta: egy Curveball fedőnevű ügynök és egy Muhammad Harith nevű disszidens. Mindkettejük esetében nyilvánvaló volt az amerikai elvárásoknak való megfelelés kényszere, mert az amerikai kormányzati igényeknek megfelelően használható, kreált információkért cserébe előnyöket reméltek az amerikai szolgálatoktól. Bár rendelkezésre álltak a tömegpusztító fegyverek iraki jelenlétét egyértelműen kizáró nyílt anyagok és titkosszolgálati elemzések, az aktuális amerikai kormányzati érdekek miatt mégis olyan politikai döntés született, hogy a nem ellenőrzött és nem megbízható információkat fogadták el. Az iraki háború lezárultával a CIA végül egyértelműen megbízhatatlannak minősítette a két forrást.²¹ A Curveball fedőnevű ügynök nevével fémjelzett eset ráirányítja a figyelmet a titkosszolgálatokra nehezedő, azonnali válaszokat követelő, a politikai elvárások és az objektív tájékoztatás igénye és követelménye között feszülő időzavar problémájára. Míg a politika a döntései alátámasztásához szükséges háttéradatokat az időtényező minél kisebbre szorításával akarja megkapni, addig a titkosszolgálatok részéről nem elegendő csupán az adott információ minősítése egy másik forrás megerősítésével, mert elengedhetetlen magának a forrásnak az ellenőrzése is, ami viszont összetett és időigényes feladat. Amennyiben a forrás ellenőrzése elmarad, a politika az idő hiányára hivatkozva maga választhatja ki a rendelkezésre álló és megbízhatóságában megkérdőjelezhető információk közül a számára legkedvezőbbet. Az utólag helytelennek minősülő döntések mindig felvetik a titkosszolgálatok felelősségét is, ami jelentős presztízsvesztést jelent az így kompromittálódott szervezeteknek.

A kormányzat napi döntéshozó munkáját a TIBEK elemző és tájékoztató részlege az ad hoc elemzési feladatok gyors és szakszerű végrehajtásával, a napi jelentőmunkával, a heti és a havi rendszerességű tájékoztatókkal törekszik támogatni. Az egyes jelentéstípusok célja és formája alkalmazkodik a döntéshozó igényeihez, a feldolgozott információk jellegéhez és aktualitásához. Általánosan elmondható, hogy a jelentések témái sokrétűek, de a Magyarországot és a környező országokat érintő olyan fontos események, mint a tömeges migráció alakulása, a korunk halálos betegségeként megjelent Covid-19 terjedése, vagy az ország politikáját, gazdaságát befolyásoló külpolitikai és külgazdasági események folyamatos elemzés tárgyai. A kormányzati hírigények alapján a TIBEK illetékes részlege az együttműködő szervezetektől származó információk és OSINT-kutatás alapján összegyűjti a releváns adatokat, és előzetes elemzést végez. Felgyorsult világunkban egyre meghatározóbb tény, hogy míg a beáramló és előzetes feldolgozásra kerülő adatok száma folyamatosan és drasztikusan nő, addig a kormányzat döntésre jutó ideje vészesen csökken.

A jelentőmunka akkor lehet hatékony, ha nem csupán gyorsan tudja eljuttatni elemzéseit a felhasználóhoz, és az információ aktualitása és súlya is megfelel a döntéselőkészítő igényeknek, de figyelembe veszi azt is, hogy a döntéshozó ideje korlátozott. Hozzá kell őt segíteni ahhoz, hogy a lehető legrövidebb idő alatt átláthassa a számára felterjesztett információhalmaz tartalmát és fontosságát.

Napjainkban többféle jelzésrendszer alakult ki a vezetői időgazdálkodás támogatására. A napi rendszerességű tájékoztatás célja például a felhasználók figyelmének

²¹ Robert Imre – Stephen Owen: Hírszerzési kudarcok? A hírszerzés politikája. In Merkóvity Norbert (szerk.): *Politikai kommunikáció-kutatások a közösségi média korában*. Szeged, Primaware, 2014.

felhívása olyan hírekre, amelyek rövid vagy középtávon megoldandó problémaként jelentkezhetnek a kormányzat számára. Ezek a jelzések tömörek, legfeljebb 4-5 sorban²² képesek összefoglalni egy-egy kérdés lényegét úgy, hogy a döntéshozó abból azonosítani tudja magát a problémát és annak mértékét. A döntéshozónak lehetősége nyílik arra, hogy a jelzés kézhezvétele után azonnal visszakérdezessen, kiegészítő jelentést kérhessen az eredeti forrástól közvetlenül vagy a fúziós központ csatornáján keresztül.

Hasonlóan vezetői időgazdálkodást támogató jelzés a heti rendszerességű tájékoztatásban az annota,²³ amely az összes beérkező információ közül tematikusan összeállított, figyelemfelkeltő jelzéscsokor. A jelzések tömörek, az eredeti adatállomány – amelynek terjedelme pár bekezdéstől akár több száz oldalig terjedhet – lényegét legfeljebb 21-29 sorba sűrítve²⁴ jelenítik meg. Továbbá az így összegzett tényanyagot maximum négysoros előjelentésbe (magüzenetbe) formálni tovább szűkíti az elemzést az annota előtt, amelynek célja, hogy a döntéshozó rövid idő alatt az annota lényegi mondanivalójának birtokába juthasson anélkül, hogy felesleges időt veszítene a teljes anyag elolvasásával. Amennyiben a négysoros magüzenet a döntéshozó érdeklődését felkeltette, a probléma bővebb tárgyalását megismerheti az annotából, és ha további mélységi ismereteket kíván szerezni az adott témáról, a tájékoztató részlegén keresztül gyorsan bekértheti a jelzés alapjául szolgáló alapanyagot.

A vezetői időgazdálkodást támogató jelzések különös eleme tehát a négysoros „magüzenet”, amely nagy értékelő-elemzői szakértelmet, a szövegértelmezés magas szintjét és kiemelkedő szintetizálási képességeket követel meg. Az elemző és értékelő szakemberek közül tehát nem mindenki képes a lényegi elemek ilyen léptékű kiszűrésére, az alapvető minőség mellett továbbképzés és gyakorlás is szükséges ahhoz, hogy a „magüzenetbe” a leginkább kiemelni való súlyponti gondolatok kerüljenek egy többoldalas anyagból. Mint látható, a fúziós információs központ tájékoztató részlegének felelőssége, hogy a döntéshozó felé egy összetettebb anyagból milyen elemeket, üzeneteket emel ki és hoz látókörbe.

5. A gyorsaság szerepe a döntéselőkészítésben

Mint a bevezetőben már jeleztem, a Gutenberg-galaxis az internet rohamos fejlődésével napjainkra felgyorsította az információ áramlásának sebességét, és kitágította a hozzáférhető adatok mennyiségét, de a klasszikus információkutató munkát nem válthatta ki.²⁵ A különböző keresőmotorok segíthetik az információkutatást, de önmagukban nem mindig képesek automatikusan megtalálni a világhálóra feltett minden információt, amit viszont egy gyakorlott elemző meg tud keresni. Abban is

²² A napi tájékoztató formai követelménye, hogy betűtípusa Times New Roman, betűnagysága 12-es, a sorköz szimpla, igazítása pedig sorkizárt.

²³ Az annota egy olyan – általában hosszabb – jelentés vagy elemzés tartalmi összegzése, amely tömören adja vissza annak lényegi mondanivalóját, és célja a döntéshozó figyelmének felhívása egy adott problémára.

²⁴ Az annota formai követelménye, hogy betűtípusa Times New Roman, betűnagysága 14-es, a sorköz szimpla, igazítása pedig sorkizárt.

²⁵ Mark Y. Herring: *10 Reasons Why the Internet Is No Substitute for a Library*. Winthrop University, Dacus Library Faculty Publications, 2001.

széles körű egyetértés mutatkozik az elemzéssel foglalkozó szakemberek között, hogy ugyan az interneten sok információ megtalálható, de korántsem minden. A fentiek, továbbá a döntéselőkészítők folyamatos informáltság iránti igénye együttesen mutatják az elemzésben és az értékelésben az élőerő fontosságát, illetve állítják a TIBEK elé a folyamatos, akkurátus tájékoztatás feladatát.

Az információk állandó figyelemmel kísérésére és előzetes szűrésére, továbbá a 24 órás töretlen tájékoztatásra a TIBEK-nél az ügyeleti szolgálat mutatkozott a legalkalmasabb szervezeti egységnek. Egyrészt már létező szolgálatként rendelkezett a működtetéséhez szükséges alapállománnyal, másrészt az ügyeleti munka sajátosságai miatt az élőerő 24 órás permanens jelenléte eleve biztosított volt. Az új kihívásnak történő megfelelés érdekében ezért a klasszikus ügyeleti feladatok ellátását ki kellett bővíteni az információkutatást támogató technikai eszközökkel. Ez magában foglalja a korszerű számítógépeket és az interneten adat- és információkutatásra alkalmas keresőszoftvereket. A mindenkori elemző-ügyeleti szolgálat számára a TIBEK lehetővé tette, hogy a világhálóra csatlakozó médiafelületek mellett a különböző adattárakat is szabadon elérhesse és kutathasson benne.

Emellett az állomány részére belső továbbképzéseket is biztosítani kellett, amelyek elvégzésével képessé vált meghatározott elvek és iránymutatás mentén az önálló adatgyűjtésre. A nehézséget kezdetben az is okozta, hogy a klasszikus ügyeleti feladatok nem feltétlenül kívánják meg sem az értékelő-elemző munka szakmai fogásainak ismeretét, sem az idegennyelv-tudást. Ezzel szemben egy fúziós központban nem elegendő csupán egy idegen nyelv ismerete, mert az objektív tájékoztatáshoz a nyomtatott és az elektronikus sajtó minél szélesebb skáláját figyelemmel kell kísérni. A nagy világnyelveken túl a pufferzónánkban lévő államok nyelveit is érteni kell a nagyobb és összetettebb politikai és gazdasági folyamatok, az esetlegesen a magyar érdekeket is befolyásoló tendenciák minél mélyebb megértése és interpretálása érdekében. Ezt a működtetéssel kapcsolatos alapproblémát a TIBEK tájékoztatással is foglalkozó elemző-ügyeleti szolgálata napjainkra nagyrészt megoldotta. A soron kívüli feladatokra a TIBEK képes a napszaktól és a témakörtől függetlenül rövid idő alatt reagálni, az együttműködő szervek felé hírigénnyel élni, és érdemben tájékoztatást nyújtani a kormányzati és az együttműködő szervek részére.

6. A TIBEK tájékoztató és elemző részlegének további fejlesztési irányai

A fejlesztés nem állhat le, mert az elmúlt évtizedek folyamán a globalizációnak a politikai, a pénzügyi és a banki kapcsolatokra, a gazdasági, kereskedelmi viszonyokra és a geopolitikai erőviszonyokra gyakorolt hatása szövevényes struktúra kialakulását segítette elő.²⁶ A nemzetközi struktúra fejlődésének irányait a globalizációs folyamat alakulása behatárolja,²⁷ aminek köszönhetően a földrajzi értelemben Magyarországtól

²⁶ Eric Wiebelhaus-Brahm: *Globalization, Modernity, and Their Discontents*. *SSRN Electronic Journal*, 2002. augusztus.

²⁷ Szilágyi István: *A geopolitika elmélete*. Budapest, Pallas Athéné, 2018. 143.

távol eső térségek válságai és fejlődésük problémái is virtuálisan közvetlen közel kerültek, és a mindennapi magyar gazdasági és politikai állapotokra hatással lettek. Az összefüggések felismerése és az okozatok feltárása a megnövekedett hírigények és a növekvő mennyiségű adat leválogatásának szükségessége a TIBEK tájékoztató képességének további mennyiségi és minőségi fejlesztését követeli meg.

Egyrészt a biztonsági kihívások megnövekedése okán – akárcsak a világ többi országában működő szolgálatoknál – folyamatos szükségszerűségként jelenik meg az elemző-üzemeltető szolgálatba beosztottak létszámának a mindenkori feladatok szakszerű ellátásához szükséges szinten tartása. Ez azért is fontos, mert a fentiekén túl a globalizált világ összetett folyamatainak Magyarországra gyakorolt hatásai a társszolgálatok és a kormányzat hírigényének folyamatos bővülését is okozzák, amire gyorsan és szakszerűen kell reagálni. Másrészt a tájékoztató munka nem szűkülhet le a hivatali munkaidőre, továbbá az egyre kifinomultabbá váló hírigények precíz megválaszolása is mélyebb szakértői ismereteket kíván, ezért biztosítani kell a szakértők állandó jelenlétét az információs ügyeleteken.

A fejlesztés másik iránya a munkaminőség szintjének emelése azzal, hogy az elemzések túllépnek a rövid és a középtávú értékeléseken, és a döntéshozó figyelmét felhívják olyan távolabbi időszakban várható veszélyekre és fenyegetésekre, amelyek esetleges negatív hatásainak kivédésére minél előbb fel kell készülni. A KER (azaz Korai Előrejelző Rendszer) a közigazgatási információs rendszerek korrupciós kockázatainak kezelésétől, a kibervédelem helyzetének nyomon követésén keresztül, a természeti katasztrófák lehetséges bekövetkeztének prognosztizálásáig az élet és a köz- és államigazgatás számos területén már alkalmazott intézkedés.

A KER intézménye a megfigyelt folyamat tárgyától függetlenül mindig négy fő elem integrációjából áll,²⁸ amelyeknek meg kell felelniük a fúziós információs központok KER-csoportjainak is:

1. A kockázat megismerése: A fúziós információs központ tájékoztatásért felelős szervezeti egységénél a KER-csoport a globalizáció hatásait,²⁹ a vezető szerepért régióinkban folyó verseny következményeit és a pufferzóna sajátosságainak szerepét felismerve láthat el speciális feladatot.

2. Folyamatos megfigyelés és előrejelzés: A KER-szakterületen dolgozó elemzők feladata, hogy kutassák fel azokat a Magyarországra (annak gazdaságára, politikájára, társadalmára stb.) közvetlenül vagy közvetve ható folyamatokat, amelyek hazánkra potenciális kockázatot jelenthetnek.

3. Információ felterjesztése: A fúziós központ kommunikációs rendszerét használva a KER-csoport az aktualitás figyelembevételével, a megfelelő időben, részletes jelentést tesz a kormány, illetve az illetékes kormányzati szerv részére. A jelentésében világos és egyértelmű tájékoztatást ad a vizsgált folyamatról és annak Magyarországra kiható következményeiről, a megvalósuló kockázatokról és fenyegetésekről.

4. Válaszreakció: A fúziós központ KER-csoportjának szükség esetén képesnek kell lennie arra, hogy részt vállaljon a megfelelő cselekvési tervek elkészítéséért

²⁸ Veronica F. Grasso: *Early Warning Systems: State-of-Art Analysis and Future Directions*. Draft report, United Nations Environment Programme (UNEP), 2009. 3. Elérhető:

²⁹ Bayer József: *A globalizáció és a 21. század geopolitikai kihívásai. Geopolitika a 21. században*, 1. (2013), 1. 1–24.

felelős szervezetek és a kormányzat közötti koordináció biztosításában, a végrehajtás koordinálásában.

Ahhoz, hogy a KER-csoport professzionálisan elláthassa a feladatát, megfelelően kiképzett és az aktuális geopolitikai folyamatokat és elméleteket jól ismerő elemzői állományra van szükség. A kutatás tárgyát képező kockázatok távlati jellege miatt nem szükséges, hogy a feladatot ellátó szakértők létszáma nagy legyen, de a folyamatos szakmai képzésekkel biztosítani és támogatni kell a tagok naprakész ismereteinek karbantartását.

7. Összegzés

Az információs fúziós központként 2016-ban létrejött TIBEK a nemzetközi viszonylatban kialakult hasonló szervezetekhez képest 14 év késéssel alakult meg, de már a kezdetektől hatékonyan segítette a magyar kormányzat döntéselőkészítő munkáját a terrorfenyegetések felderítésére irányuló elemzésekkel, a szervezett bűnözés elleni munka támogatásával és a hibrid fenyegetések fennállását kimutató munkájával. A nemzetközi szinten is rövid ideje működő fúziós központok feladatai már az elmúlt csaknem két évtizedben is rugalmasan alkalmazkodtak az újonnan felmerülő kihívásokhoz. A feladatok megváltozása alapján már legalább két fejlődési szakaszt látunk körvonalazódni. Az első az angolszász szervezetek megalakulásától számítva hozzávetőleg egy évtizedet ölel fel, amely során a feladat a terrorfenyegetések előrejelzésére és az illetékes szervekkel folytatott együttműködésre fókuszált. A második szakasz még jelenleg is tart, amely során egyre több fúziós központ feladatai terjednek ki a szervezett bűnözés és a hibrid fenyegetések elleni preventív értékelő és elemző munkára. A harmadik fázis, megítélésem szerint, napjainkban kezd kibontakozni. A hibrid fenyegetések talaján szerteágaznak az új kihívások, amelyekre minden fúziós információs központnak válaszolnia kell. A mindenkori kormányzatok munkáját a modern és korszerű központok széles körű elemző és értékelő anyagokkal tudják támogatni, ami a napjainkban is folyamatosan változó globalizáció körülményei között a kormányzatot gyorsabb döntéshozásra és precízebb reagálásra teszi képessé. A jól működő TIBEK centripetális erőként jelentős mértékben hozzájárulhat az állam stabilitásának fenntartásához és regionális érdekérvényesítő törekvéseinek biztosításához.

Felhasznált irodalom

- Andrékó Gábor: Az etnikai és a vallási tényezők centrifugális hatása a szerb és az ukrán államra. *Felderítő Szemle*, 19. (2020), 3. 127–147. Online: www.knbsz.gov.hu/hu/letoltes/fsz/2020-3.pdf
- Bayer József: A globalizáció és a 21. század geopolitikai kihívásai. *Geopolitika a 21. században*, 1. (2013), 1. 1–24. Online: www.pannonpalatinus.hu/wp-content/uploads/2011/12/Bayer-J%C3%B3zsef-Geopolitika-l%C3%A9vf-1sz%C3%A1m.pdf

- Berneki Ágnes: *Közép- és Kelet-Európa a 21. század geopolitikai/geoökonómiai stratégiáiban*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2018. Online: <https://doi.org/10.1556/9789634541783>
- Cielezky Péter – Kiss Máté Attila: Ébredő nemzedékek. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 8. (2020), 1. 62–73. Online: <https://doi.org/10.32561/nsz.2020.1.4>
- Deák Csaba: A kommunikáció zavarai. *Magyar Grafika*, (2003), 1. 38–40. Online: http://real.mtak.hu/42461/1/Deak_Kommunikacio_zavarai__IN_Magyar_Grafika_2003_01_sz_038_040_old.pdf
- Drusza, Tamás (2018): A szervezeti kultúra jelentősége a generációs kihívás és a nemzetbiztonsági szolgálatok fejlesztése szempontjából. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 2018. 6. évf. 2. sz., p. 69–89. Elérhető: <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/nbsz/article/view/1591/905> (A letöltés dátuma: 2021.06.03.)
- Gaskill, Matthew: The amazing Operation Mincemeat: Ian Fleming devised a WWII plan to fool the Nazis. *The Vintage News*, 2018. július 4. Online: www.thevintagenews.com/2018/07/04/operation-mincemeat/
- Grasso, Veronica F.: *Early Warning Systems: State-of-Art Analysis and Future Directions*. Draft report, United Nations Environment Programme (UNEP), 2009. Online: https://na.unep.net/geas/docs/Early_Warning_System_Report.pdf
- Hartshorne, Richard: The Functional Approach in Political Geography. *Annals of the Association of American Geographers*, 40. (1950), 2. 95–130. Online: <https://doi.org/10.1080/00045605009352027>
- Herring, Mark Y.: *10 Reasons Why the Internet Is No Substitute for a Library*. Winthrop University, Dacus Library Faculty Publications, 2001. Online: <https://core.ac.uk/download/pdf/214401804.pdf>
- Huntington, Samuel P.: *A civilizációk összecsapása és a világtrend átalakulása*. Budapest, Európa, 2014.
- Joint Terrorism Analysis Centre, 2021. Online: www.mi5.gov.uk/joint-terrorism-analysis-centre
- Pap Norbert 2016: *Magyarország és a Balkán – kapcsolati terek és helyek*. MTA doktori értekezés, 2016. Online: http://real-d.mtak.hu/953/7/dc_1261_16_doktori_mu.pdf
- Veer, Renske van der – Walle Bos – Liesbeth van der Heide: *Fusion Centres in Six European Countries: Emergence, Roles and Challenges*. International Centre for Counter-terrorism, 2019. Online: www.jstor.org/stable/resrep19629?seq=5#-metadata_info_tab_contents
- Robert Imre – Stephen Owen: Hírszerzési kudarcok? A hírszerzés politikája. In Merkovity Norbert (szerk.): *Politikai kommunikáció-kutatások a közösségi média korában*. Szeged, Primaware, 2014. Online: <http://publicatio.bibl.u-szeged.hu/4431/1/Politikai%20kommunik%C3%A1ci%C3%B3-kutat%C3%A1sok%20a%20k%C3%B6z%C3%B6ss%C3%A9gi%20m%C3%A9dia%20kor%C3%A1ban.pdf>
- Sáfrán József: A Fúziós Központok és alapvető képességeik. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 7. (2019), 4. 83–95. Online: <https://doi.org/10.32561/nsz.2019.4.7>
- Somodi Zoltán – Kiss Álmos Péter: A hibrid hadviselés fogalmának értelmezése a nemzetközi szakirodalomban. *Honvédségi Szemle*, 147. (2019), 6. 22–28. Online: <https://doi.org/10.35926/HSZ.2019.6.2>
- Szilágyi István: *A geopolitika elmélete*. Budapest, Pallas Athéné, 2018.

The National Counterterrorism Center, 2021. Online: www.dni.gov/index.php/nctc-who-we-are/history

Wiebelhaus-Brahm, Eric: Globalization, Modernity, and Their Discontents. *SSRN Electronic Journal*, 2002. augusztus. Online: <https://doi.org/10.2139/ssrn.1666871>

Jogi forrás

1995. évi CXXV. törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról

Filep Szilárd¹ – Pethő Zsuzsa²

A TIBEK Találatkezelő Központ

The Travel Intelligence Targeting Centre Operating within the Counter-terrorism Information and Criminal Analysis Centre

A terrorista bűncselekmények és egyéb súlyos bűntettek elleni küzdelem európai uniós és hazai célrendszerével összhangban, illetve a vonatkozó jogi normák alapján a Terrorrelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ által végzett tevékenység szerves részét képezi az utazási adatok fentebb említett célból történő elemzése, értékelése. E tevékenységet a Találatkezelő Központ látja el, amely jelenlegi formájában a TIBEK legfiatalabb szervezeti egysége, noha gyökerei még a jogelőd Szervezett Bűnözés Elleni Koordinációs Központ keretein belül megalakult, egykori Utasadat-információs Főosztályig nyúlnak vissza. Jelen cikkben a TIBEK Találatkezelő Központ tevékenysége által felölelt szakterületeket mutatjuk be.

Kulcsszavak: PNR, utasnyilvántartási adatállomány, előzetes utasinformációs adat, nemzetközi elemzés, kockázatértékelés, ETIAS, Európai Utasinformációs és Engedélyezési Rendszer, utasadatok

In line with the objectives set at EU and national level concerning the fight against terrorist offences and other serious criminal offences – and under the applicable legal standards – an integral part of the activities carried out by the Counter-terrorism Information and Criminal Analysis Centre is the assessment and analysis of travel data for the purpose of the said objectives. This function is performed by the Travel Intelligence Targeting Centre. Although in its current form the Targeting Centre is one of the youngest entity within the Counter-terrorism Information and Criminal Analysis Centre, its roots lie in the former Passenger Information Unit established within the framework of its predecessor, the Coordination Centre against Organised Crime. This article presents the areas of expertise covered by the activities of the Travel Intelligence Targeting Centre.

¹ Filep Szilárd nemzetközi közszolgálati szakértő. E-mail: szilard.filep@tibek.gov.hu

² Pethő Zsuzsa szaktanácsadó. E-mail: zsuzsa.petho@tibek.gov.hu

Keywords: PNR, passenger name record, advanced passenger information, international, analysis, risk assessment, ETIAS, European Travel Information and Authorisation System

1. A PNR-adatfeldolgozás és az utasadat-információs egység feladatköre

A nemzeti utasadat-információs egységek és az általuk végzett – utasadatokkal kapcsolatos elemző-értékelő – tevékenység a terrorizmus és a súlyos nemzetközi bűncselekmények elleni küzdelem viszonylag új és kevésbé ismert eszközei közé tartoznak. Az utasadatokban rejlő potenciálok széles körű hasznosítása jelentősen hozzájárul a közbiztonság, valamint a nemzetbiztonság védelméhez.

1.1. Az utasadatok közbiztonsági és bűnüldözési célú használatának kialakulása

A 2001. szeptember 11-én az Amerikai Egyesült Államokban repülőgépekkel végrehajtott terrortámadást követően az Amerikai Egyesült Államok és több más ország is a terrorizmus, a határokon átnyúló súlyos nemzetközi bűncselekmények és az irreguláris migráció elleni harc egyik lehetséges eszközeként tekintett az országba érkező és az onnan induló légi járatokon utazók adatainak gyűjtésére és hasznosítására (elemzésére), aminek biztosítása érdekében az országok különféle, főként a légitfuvarozókat érintő szigorú intézkedéseket vezettek be.

A 2004. március 11-i, a madridi vasúti hálózatot ért terrortámadást követően a 2004/75 EK irányelv (API-irányelv) arra kötelezte a tagállamokat, hogy két éven belül írják elő a schengeni területen kívülről a tagállamokba érkező menetrendszerinti járatokat közlekedtető légitfuvarozók részére bizonyos előzetes utasinformációs adatok (API-adatok)³ gyűjtését, majd továbbítását az érintett tagállam határellenőrzés ellátásáért felelős hatósága részére, az irreguláris migráció elleni küzdelem, a határbiztonság fokozása, valamint részben bűnüldözési szempontok érvényesülése érdekében.

Az irányelv a gyűjthető API-adatok körének csak egy részét tette kötelezővé, amelyek többségében a járatra (járatszám, utasszám, indulási/érkezési dátum/idő/repülőtér), valamint a személy utazási okmányában található – okmányolvasó berendezéssel is leolvasható mezőkben szereplő – adatokra terjednek ki, és amelyeket a légitfuvarozók az utasfelvételi eljárás (check-in) kezdetétől annak befejezéséig gyűjtenek.⁴ Az API-adatok alkalmasak az utasok személyazonosságának megállapítására, ezáltal az adatok különféle nyilvántartásokban történő összevetésére, ami lehetőséget teremt a nyilvántartott terroristák, körözött/bűncselekményben érintett vagy a közbiztonságot veszélyeztető személyek kiszűrésére.

³ Advanced Passenger Information.

⁴ WCO – IATA – ICAO: *Guidelines on Advance Passenger Information (API)*. 2014. 19–22.

Az Európai Bizottság – az Amerikai Egyesült Államok PNR-rendszerére és az azt működtető egység tapasztalataira figyelemmel – szintén felismerte a légitfuvarozók által kereskedelmi célokból gyűjtött utasnyilvántartási adatokban (PNR-adatok)⁵ rejlő hatékony bűnüldözési potenciálokat, valamint azt, hogy nemcsak a tagállamokba érkező, hanem az onnan induló légi járatok vonatkozásában is célszerű az utasadatok gyűjtése és hasznosítása egy, az adatok elemzésével megbízott speciális hatóság bevonásával.

A PNR-adatokat a légitársaságok vagy megbízásuk alapján más szolgáltatók gyűjtik az utas vagy megbízottja által megadott adatok segítségével a foglalásra nyitva álló határidőn belül, ami általában a járat indulását megelőző 360. naptól az utasfelvételi eljárás befejezéséig tart.⁶

Az összegyűjtött PNR-adatokról általánosságban elmondható, hogy ugyan az adatok minősége és mennyisége légitársaságonként és útvonalanként eltérő lehet, azonban a minimális PNR-adattartalom is releváns információkkal szolgálhat a terrorista vagy súlyos bűncselekményben érintett személyek azonosításához, továbbá kapcsolatrendszerük, valamint illegális tevékenységük feltérképezéséhez.

Mivel az Európai Bizottság a PNR-adatok bűnüldözési célú felhasználását előíró uniós jogi szabályozásra irányuló kezdeményezései – 2007-es kerethatározat, 2011-es PNR-irányelv-tervezet – főként adatvédelmi aggályok és különféle ellenvélemények miatt elbuktak, így a Bizottság – egy új PNR-irányelv elfogadásáig – alternatív megoldást keresett a PNR-adatok Európai Unión belül történő kiaknázására, és a tagállamokra bízta annak eldöntését, hogy tagállamukban nemzeti joguk alapján élni kívánnak-e a PNR-adatok nyújtotta bűnüldözési lehetőségekkel vagy sem.

1.2. A magyar PNR-rendszer és az utasadat-információs egység kialakulása

A tagállami utasadat-információs egységek létrehozása érdekében a Bizottság az ISEC program⁷ keretében – a 2011. évi el nem fogadott irányelv főbb pontjainak figyelembevételével – 2012 decemberében célzott felhívást intézett a tagállamok felé a légitfuvarozóktól érkező utasadatok kezelésére alkalmas nemzeti PNR-rendszerek és az azok kezelését ellátó nemzeti utasadat-információs egységek felállítására és legalább 5 évig történő működtetésére, amelyhez egy 50 millió euró összegű finanszírozási alapot is létrehozott.

Magyarország Belügyminisztériuma 2013 áprilisában nyújtotta be pályázatát, amelynek eredményeképpen – 13 másik tagállammal együtt – támogatást nyert, így társfinanszírozás keretében – 58.297 euró önrésszel és 5.024.673 euró támogatással – hozhatta létre a magyar PNR-rendszert és a kezelésére feljogosított nemzeti utasadat-információs egységet (*Passenger Information Unit*).⁸

⁵ *Passenger Name Record*.

⁶ ICAO – WCO – IATA: *Management Summary on Passenger-related Information*. (2013. december 3.) 1–4.

⁷ A Bizottság egyedi programja a bűnmegelőzés és a bűnözés elleni küzdelem érdekében.

⁸ TIBEK: *Tájékoztató*.

A magyar utasadat-információs egység a pályázó tagállami egységek közül elsőként, 2015. április 1-jén alakult meg – a 2016-ban létrejött TIBEK elődszervezetének – a Szervezett Bűnözés Elleni Koordinációs Központnak – Utasadat-információs Főosztályaként, és a pályázó tagállamok közül ugyancsak elsőként kezdte meg a magyar PNR-rendszer 2015. szeptember 1-jétől történő éles működtetését.

A 2015-ös párizsi terrortámadásokat követően a Bizottság újra elővette a korábban elakadt EU-s PNR-irányelv ügyét, amelynek eredményeképpen – a 2011-es irányelv némi módosításával – 2016. április 27-én megszületett az Európai Parlament és a Tanács 2016/681-es számú irányelve (PNR-irányelv). Ennek értelmében az EU tagállamainak két év állt rendelkezésre, hogy működő utasadat-információs egységet hozzanak létre, és az irányelv rendelkezéseit átültessék a nemzeti joganyagukba. Magyarország előbbinek már 2015-ben, utóbbinak 2017. január 1-jétől eleget tett. Az utasadat-információs egység feladatkörét 2019. június 1-jétől a TIBEK Találatkezelő Központ látja el.

1.3. A PNR-rendszer és a Találatkezelő Központ által nyújtott szolgáltatások

A PNR-rendszer a légiszolgáltatóktól érkező utasadatokat kezelésére használt informatikai infrastruktúrák rendszerét jelenti, amelyben az utasadatok tárolása és különféle adatbázisok, nyilvántartások, illetve egyéb más információforrások, valamint előre meghatározott kockázati kritériumok alapján automatizált és manuális úton történő kockázatelemzés zajlik.

A PNR-rendszer az utasadatokat a beérkezéstől számított öt évig tárolja, amely időtartamot követően az adatok végleg törölődnek a rendszerből. A kockázatelemzési folyamat célja a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény 3. számú mellékletében szereplő terrorista vagy súlyos bűncselekmény elkövetésében érintett utasok kiszűrése, és velük kapcsolatban a partnerszervek informálása a szükséges és célszerű intézkedések fogantatása érdekében.

A PNR-adatok, valamint az azok alapján készített elemzések kizárólag a már a korábbiakban említett 3. számú mellékletben szereplő terrorista vagy súlyos bűncselekmények megelőzése, felderítése, nyomozása vagy a vádeljárás lefolytatása érdekében kezelhetők és oszthatók meg hazai és külföldi társszervekkel.

1.4. Figyelőlista működtetése

A figyelőlista egyike a terrorista és súlyos bűncselekmények megelőzése, felderítése, nyomozása és üldözése szempontjából releváns adatbázisoknak, amely alapján a PNR-rendszer a beérkező utasadatokat szűri. A figyelőlista alkalmazása lehetővé teszi az együttműködő szervek előzetes értesítését a releváns azonosítóval utazó utas tervezett utazásáról.

1.5. Értékelési kritériumok alkalmazása

A Találatkezelő Központ PNR-rendszere egy úgynevezett automatizált kockázatelemzési folyamat során az együttműködő szervek által szolgáltatott háttérinformációk (bűncselekményi adatok és minták) felhasználásával előre definiált paraméterek, szabályrendszerek és értékelési kritériumok alapján szűri a beérkező utasadatokat.

Amennyiben ezen automatizmus által valamely utas látókörbé kerül, és az egyes elemzői által elvégzett kockázatelemzési tevékenység terrorista vagy súlyos bűncselekményre utaló információt tár fel, úgy a releváns utasadatokról az utasadat-információs egység tájékoztatja az illetékes hatóságot a szükséges intézkedések végrehajtása érdekében.

1.6. Utazástörténeti adatbázisban történő ellenőrzés és adatszolgáltatás

Az együttműködő szervek – indokolt megkeresésükben – a Találatkezelő Központtól öt évre visszamenően kérhetik meghatározott személyhez köthető azonosító adatok lekérdezését és szolgáltatását (utazástörténeti lekérdezés/adatszolgáltatás) a magyar vagy más tagállam, valamint harmadik ország PNR-rendszeréből, amelyekben több milliós utasadat található.

2. A TIBEK szerepe az Európai Utasinformációs és Engedélyezési Rendszer kialakításában

Az Európai Utasinformációs és Engedélyezési Rendszer az Európai Unió (EU) közös belbiztonsági szakpolitikájának egyik legújabb – még kialakítás alatt álló – vívmánya, amelynek célja, hogy lehetővé tegye azon vízummentességet élvező harmadik országbeli állampolgárok kiszűrését – még az EU-ba érkezésüket megelőzően –, akik biztonsági, illegális bevándorlási vagy magas szintű járványügyi kockázatot jelentenek a tagállamokra nézve.

2.1. Az Európai Utasinformációs és Engedélyezési Rendszer

Az Európai Bizottság által 2016 áprilisában közzétett, a határigazgatás és a biztonság erősítését szolgáló, szilárd és intelligens információs rendszerekről szóló közlemény⁹ rámutatott arra, hogy az Európai Uniónak meg kell erősítenie és javítania kell a határigazgatás, bűnüldözés és terrorizmus elleni küzdelem terén használatos informatikai rendszereit, adatarchitektúráját és információcseréjét. A kitűzött célok

⁹ Európai Bizottság: *A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak – A határigazgatás és a biztonság erősítését szolgáló, szilárd és intelligens információs rendszerek.* (COM/2016/0205 final).

megvalósítása érdekében az Európai Bizottság 2016 novemberében javaslatot tett – többek között – az Európai Utasinformációs és Engedélyezési Rendszer (ETIAS) létrehozására.

Az ETIAS-rendszer olyan utazási engedélyt hivatott biztosítani a vízumkötelezettség alól mentesülő harmadik országbeli állampolgárok számára, amely lehetővé teszi annak vizsgálatát – még a schengeni térségbe történő belépésüket megelőzően –, hogy beutazásuk jelent-e biztonsági, illegális bevándorlással kapcsolatos, illetve magas szintű járványügyi kockázatot. Az ETIAS-rendszer az ETIAS információs rendszerből, az Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökségen belül létrehozandó ETIAS központi egységből, továbbá a tagállamok által létrehozandó ETIAS nemzeti egységekből áll.

Az ETIAS működésének lényege, hogy a központi rendszer a kérelmekben megadott információkat automatikusan összeveti más uniós és releváns Interpol-adatbázisokkal. Amennyiben ez az ellenőrzés nem eredményez találatot, úgy az engedélyt automatikusan kiadják. Egyezőség esetén a találatot eredményező kérelmet előbb az ETIAS központi egység, továbbá szükség esetén az illetékes nemzeti hatóságok vizsgálják manuális feldolgozás, kockázatelemzés keretében.

Az ETIAS-rendelet¹⁰ az Európai Unió Hivatalos Lapjában (HL L 236., 2018. 09. 19., 1. oldal) 2018. szeptember 19-én megjelent és a kihirdetést követő 20. napon, 2018. október 9-én lépett hatályba. A rendelet végrehajtására 36 hónap áll rendelkezésre, a rendszer éles működésének kezdési időpontját – a központi, valamint a tagállamok által végrehajtott nemzeti fejlesztéseket, teszteléseket, illetve a szükséges jogszabálymódosításokat követően – az Európai Bizottság az ETIAS-rendelet 88. cikk (1) bekezdése szerinti határozatában fogja megjelölni.

A jelenlegi tervek szerint a rendszer éles működése 2022 negyedik negyedévében kezdődhet meg.

2.2. A TIBEK Találatkezelő Központ szerepe az Európai Utasinformációs és Engedélyezési Rendszer bevezetésével kapcsolatos nemzeti szintű feladatok ellátása terén

Az utazási adatok feldolgozásának terén felhalmozott tapasztalataira építve a TIBEK a kezdetek óta figyelemmel kíséri az ETIAS, illetve – az interoperabilitási rendeletek¹¹ által is érintett – további releváns uniós informatikai rendszereket¹² érintő

¹⁰ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1240 rendelete (2018. szeptember 12.) az Európai Utasinformációs és Engedélyezési Rendszer (ETIAS) létrehozásáról, valamint az 1077/2011/EU rendelet, az 515/2014/EU rendelet, az (EU) 2016/399 rendelet, az (EU) 2016/1624 rendelet és az (EU) 2017/2226 rendelet módosításáról.

¹¹ (EU) 2019/817 rendelet az uniós információs rendszerek közötti interoperabilitás kereteinek megállapításáról a határok és a vízumügy területén; (EU) 2019/818 rendelet az uniós információs rendszerek közötti interoperabilitás kereteinek megállapításáról a rendőrségi és igazságügyi együttműködés, a menekültügy és a migráció területén

¹² Európai Határregisztrációs Rendszer (EES); Európai Utasinformációs és Engedélyezési Rendszer (ETIAS); Schengeni Információs Rendszer (SIS); Vízuminformációs rendszer (VIS); Az Európai Bűnügyi Nyilvántartási Információs Rendszert kiegészítő, a harmadik országbeli állampolgárokkal és a hontalan személyekkel szemben hozott ítéletekre vonatkozó, információval rendelkező tagállamok azonosítására szolgáló központosított

fejleményeket, illetve részt vesz az említett rendeletekből eredő igazgatási feladatok végrehajtását célzó nemzeti szintű koordinációs mechanizmusban.

Az utazási adatokkal kapcsolatos információk hatékonyabb feldolgozása, elemzése, a szakterületen jelentkező szinergiák kiaknázása és a rendelkezésre álló erőforrások hatékony kihasználása érdekében a 2019. évi XCVI. törvény a TIBEK-et jelölte ki az ETIAS nemzeti egység feladatkörének ellátására és egyéb, az ETIAS működéséből fakadó nemzeti szintű folyamatok kialakítására.

Az ETIAS hazai bevezetése széles körű szakértelmet kíván, és jelentős feladatot ró szervezetünkre. Az uniós szintű jogalkotási, valamint a kapcsolódó nemzeti szintű jogharmonizációs feladatok végrehajtásának támogatása mellett az ETIAS működésére való felkészülés szervezetfejlesztéssel, illetve informatikai fejlesztéssel kapcsolatos tevékenységek végrehajtását is megköveteli.

Az ETIAS éles működésbe lépésének feltétele, hogy megvalósuljanak a Szabadságon, a Biztonságon és a Jog Érvényesülésén Alapuló Térség Nagyméretű IT-rendszerének Üzemeltetési Igazgatását Végző Európai Ügynökség (eu-LISA) által végrehajtott központi, valamint a tagállamok által elvégzett nemzeti fejlesztések és tesztelések. Tekintettel arra, hogy a hazai fejlesztések is uniós forrásokból valósulnak meg, szervezetünk széles körű pályázati, projektmenedzsment-tevékenységet is ellát.

A fentiekén túlmenően a TTK rendszeres tagállami képviselőt biztosít az Európai Bizottság ETIAS-hoz kapcsolódó komitológiai és egyéb szakértői ülésein, az eu-LISA által koordinált, az ETIAS fejlesztést felügyelő EES-ETIAS Tanácsadó Csoport, valamint az ETIAS Központi Egység feladatkörét ellátó Frontex által szervezett szakértői üléseken.

3. A TIBEK nemzetközi szakterülete

A TIBEK nemzetközi szakterülete a TIBEK megalakulásával egy időben kezdte meg tevékenységét.

3.1. Tevékenység és kapcsolatrendszer

Tekintettel arra, hogy a TIBEK-et 2016-ban egy teljesen új szervezetként – Magyarország legfiatalabb nemzetbiztonsági szolgálataként – hozták létre, így ennek megfelelően a nemzetközi szakterületnek is az alapokról kellett mind a működési kereteit (például különböző belső normák, illetve a nemzetközi stratégia elkészítése), mind pedig az együttműködési csatornáit kialakítania ahhoz, hogy a TIBEK – a többi rendvédelmi szervhez hasonlóan – önálló entitásként építhesse ki a saját feladatköréhez igazodó kapcsolatrendszerét. Ráadásul a TIBEK egy unikális szervezetként, úgynevezett fúziós központként működik, ami 2016-ban a hazai titkosszolgálati környezetben is

---

rendszer (ECRIS-TCN). Az annak megállapítását lehetővé tevő rendszer, hogy az Európai Unió egyik tagállamában illegálisan tartózkodó és/vagy menedékkérelt külföldi állampolgár kért-e korábban menedékkérelt egy másik tagállamban, illetve hogy jogellenesen lépett-e be ebbe a térségbe (*EUROpean DActylographic Comparison system* – EURODAC).

újdonságként hatott, így az elinduláskor ez még nagyobb kihívás elé állította a szakterület munkatársait.

Az eltelt közel 5 év munkájának köszönhetően mára sikerült a hazai társszervekkel, valamint a külföldi partnerszolgálatok és különböző nemzetközi szervezetek (Europol, UNOCT) képviselőivel is hatékony és a kölcsönösség elvén alapuló szakmai kooperációt kialakítani.

A TIBEK – ahogy a legtöbb titkosszolgálat – alapvetően bilaterális együttműködések formájában tart kapcsolatot nemzetközi partnereivel, így ennek megfelelően számos vezetői és szakértői szintű találkozóra került sor az elmúlt időszakban, ami nagyban hozzájárult a TIBEK nemzetközi szintén való ismertségének és egyben elismertségének növekedéséhez. A külföldi fúziós központok tekintetében jelenleg az amerikai, a brit, a francia, a holland, a lengyel és szlovák szervekkel a legintenzívebb az együttműködés, ugyanakkor partnereink körét tovább kívánjuk bővíteni az elkövetkezendő években. Minderre kiváló lehetőséget biztosít az európai és angolszász fúziós központokat és terrorelemzéssel foglalkozó szolgálatokat tömörítő informális munkacsoportban való képviseleti feladatok ellátása is.

Az évente kétszer ülésező formáció célja, hogy az európai és a szövetséges államok fúziós központjainak információs hálózatoként előmozdítsa a stratégiai és terrorelemzések, valamint a terrorfenyegetettség-értékelések legjobb gyakorlatának megosztását és – a nem műveleti célú – információcserét a központok, szolgálatok között.

A klasszikus portfólió mellett olyan speciális feladatok is a mindennapi munkavégzés részévé váltak, amelyek az európai uniós koordinációban való részvételhez kapcsolódnak. Ennek keretében a nemzetközi szakterület végzi az uniós döntéshozatalhoz kapcsolódó anyagok véleményezését, és látja el az EU-s – elsősorban a hibrid fenyegetések elleni küzdelemmel és a terrorizmussal foglalkozó – formációkban való képviseleti tevékenységet, továbbá felel az Európai Koordinációs Tárcaközi Bizottság Belügyi Együttműködés keretein belül tevékenykedő hibrid szakértői csoport irányításáért is.

Felhasznált irodalom

ICAO – WCO – IATA: *Management Summary on Passenger-related Information*. (2013. december 3.) Online: www.icao.int/Security/FAL/Documents/Umbrella_Document.2013Dec03.pdf

TIBEK: *Tájékoztató*. Online: <http://tibek.gov.hu/download/e/14/d0000/T%C3%A1j%C3%A9koztat%C3%B3.pdf>

WCO – IATA – ICAO: *Guidelines on Advance Passenger Information (API)*. 2014. Online: www.icao.int/security/fal/siteassets/sitepages/api%20guidelines%20and%20pnr%20reporting%20standards/api-guidelines-main-text_2014.pdf

Jogi források

Európai Bizottság: *A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak – A határigazgatás és a biztonság erősítését szolgáló, szilárd és intelligens információs rendszerek.* (COM/2016/0205 final). Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A52016DC0205>

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1240 rendelete (2018. szeptember 12.) az Európai Utasinformációs és Engedélyezési Rendszer (ETIAS) létrehozásáról, valamint az 1077/2011/EU rendelet, az 515/2014/EU rendelet, az (EU) 2016/399 rendelet, az (EU) 2016/1624 rendelet és az (EU) 2017/2226 rendelet módosításáról

(EU) 2019/817 rendelet az uniós információs rendszerek közötti interoperabilitás kereteinek megállapításáról a határok és a vízumügy területén

(EU) 2019/818 rendelet az uniós információs rendszerek közötti interoperabilitás kereteinek megállapításáról a rendőrségi és igazságügyi együttműködés, a menekültügy és a migráció területén

Csizner Zoltán¹

A bűnügyi adatfeldolgozás hazai fejlődése: út az 1979-es rendőrgyilkosság nyomozásának informatikai támogatásáig

*Domestic Development of Criminal Data Processing:
The Way to IT Support for the 1979 Police Murder Investigation*

A bűnügyi nyomozás rendeltetése egy múltbeli esemény rekonstruálása, és az erre vonatkozó adatok, bizonyítékok beszerzése. Az ehhez szükséges információkat a nyomozók leggyakrabban a helyszínen, a tanúktól vagy a különféle adatbázisokból szerzik be, de nem elhanyagolható adatforrás a titkos műveletek, az együttműködők segítsége sem. Egy bizonyos mennyiség felett azonban már a feldolgozó kapacitásának kérdése, hogy mennyire hasznosíthatók az adatok. Az 1970-es években ez a bizonyos adatfeldolgozó kapacitás gyakorlatilag az emberi agy teljesítőképességét jelentette, amit legfeljebb úgy lehetett növelni, ha több embert foglalkoztattak egy ügyben. A tudomány adta lehetőségeket felismerve a belügyi szféra elég korán elkezdte az informatikai lehetőségek felhasználását, de az első időszakban ez az állambiztonsági feladatok támogatására szorítkozott.

1979 nyarán Soós Lajos és társai, a fegyverének megszerzése érdekében, brutális kegyetlenséggel meggyilkolták a főváros határában lévő Steinmetz-szobornál szolgálatot teljesítő Gyulai Károly rendőr főtörzsőrmestert. Az egész országot megrázó és megmozgató bűnügy felderítése során olyan mennyiségű adat keletkezett, amelynek feldolgozása, kezelése meghaladta az addigi gyakorlatot.

A technika fejlődésének lehetőségei, az állambiztonsági területen már megkezdett számítástechnikai fejlesztések, és a bűnügy felderítésével szemben támasztott elvárások utat nyitottak a bűnügyi elemzés informatikai eszközökkel történő támogatásához, ami a későbbi továbblépések és szabályozások alapjait is jelentette. A tanulmány a bűnügyi nyilvántartás és elemzés hazai történetének rövid ismertetése mellett ezeket a körülményeket, alkalmazásokat és eredményeket mutatja be, az említett emberölés nyomozásának tükrében.

¹ Csizner Zoltán r. ezredes a Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ fősztályvezetője; a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskola doktori hallgatója. E-mail: zoltan.csizner@tibek.gov.hu

Kulcsszavak: bűnügyi elemzés, informatikai támogatás, Soós Lajos, Gyulai Károly, rendőrgyilkosság

The purpose of a criminal investigation is to reconstruct a past event and to obtain the relevant data and evidence. The information needed for this is most often obtained by investigators on the spot, from witnesses, or various databases, but the help of covert operations and confidential informants are not negligible sources of data either. Above a certain amount, however, it is already a question of processing capacity, how well the data can be utilised. In the 1970s, this particular processing capacity meant practically the performance of the human brain, which could only be increased by employing more people in a case. Recognising the opportunities provided by science, the Ministry of the Interior started to take advantage of IT opportunities quite early, but in the first period, it focused on supporting intelligence tasks.

In the summer of 1979, Lajos Soós and his accomplices brutally murdered Police Chief Staff Sergeant Károly Gyulai, who was serving at the Steinmetz statue in the suburban of the capital, to obtain his weapon. During the detection of the crime that shook and moved the whole country, such a large amount of data was generated, the processing and handling of which exceeded the previous practice.

The possibilities of technological development, the computer developments already started at the intelligence service, and the expectations placed on the detection of crime also opened the way to support criminal analysis with IT tools, which also formed the basis for later developments and regulations.

In addition to a brief description of the domestic history of criminal records and analysis, the study presents these circumstances, applications and results in light of the investigation into the said murder.

Keywords: criminal analysis, IT support, Lajos Soós, Károly Gyulai, police murder

1. Bevezetés

Az első, kartonokkal dolgozó nyilvántartó osztályoktól elindulva hosszú utat tett meg az információ nyilvántartásának, feldolgozásának és továbbításának fejlődése az információs fúziós központok létrejöttéig.

A mai világban szinte elképzelhetetlen a 21. századi informatikai eszközök támogatása nélküli adatfeldolgozás és bűnügyi elemzés. Az első számítógépek megjelenése után rövid időn belül felmerült ezek belügyi hasznosításának a kérdése is. A mikroelektronikai alkatrészek megjelenése, a szobaméretű berendezéseket felváltó asztali számítógépek, majd az informatika és a telekommunikáció folyamatos fejlődése jelentős segítség a bűnüldözésben, de – a bűnelkövetők által használva – egyben újabb kihívásokat is jelent.

Az adatfeldolgozás és a bűnelemzés hazai történetének áttekintése kevés helyen található meg egy tanulmányban. A legtöbb munka az állambiztonsági területen lezajlott fejlesztéseket, változásokat mutatja be, de a bűnügyi relevanciájú események,

történések ismertetése hiányos. Különösen nehéz konkrét ügyeket, kiemelt bűnügyeket összekapcsolni a bűnelemzéssel. Évekkel ezelőtt, az akkori szolgálati helyemen volt szerencsém megismerni az 1979-ben Gyulai Károly sérelmére elkövetett rendőrgyilkosság selejtezésre váró nyomozati iratainak és értékelő jelentéseinek egy részét. Az iratok részben a nyomozás eredményeit foglalták össze, részben pedig a felderítés érdekében javasolt számítástechnikai adatfeldolgozást mutatták be.

A jelentések készítői és jóváhagyói között a rendészettudomány olyan jeles képviselői szerepeltek, mint a Belügyminisztérium Országos Rendőr-főkapitányság (BM ORFK) Vizsgálati Osztályát akkor vezető dr. Katona Géza, a BM ORFK Bűnügyi Technikai Osztály vezetője, dr. Kertész Imre, illetve dr. Kacziba Antal, aki a rendszer-váltás után altábornagyként az ORFK bűnügyi főigazgatója, majd a BM rendvédelmi helyettes államtitkára volt.

A tanulmányozott, iktatószám nélküli iratok közül kiemelendő az 1979. december 14-én készült, három részből álló, összesen 89 oldalas értékelő-elemző jelentés, illetve a nyomozás során keletkezett adatok számítástechnikai feldolgozására irányuló, 1979. augusztus 7-én kelt 10 oldalas javaslat, és az annak megvalósításáról szóló, 1979. december 19-én készült 25 oldalas jelentés és mellékletei.

A tanulmányomban igyekeztem az emberöléssel kapcsolatban máshol már megjelent adatokat kiegészíteni és pontosítani. A minősítés megszűnésének² ellenére kerültem az operatív felderítés³ során alkalmazott erők, eszközök vagy módszerek bemutatásához, vagy olyan személyek nevesítéséhez, akik korábban nem szerepeltek más, nyilvánosan is hozzáférhető forrásokban.

A dokumentumokból érdekes és izgalmas kép alakult ki az 1970-es évek második felének bűnügyi helyzetéről, illetve a kiemelt közérdeklődésre számot tartó ügyekben bevezetett intézkedésekről, amit a bűnügyi nyilvántartás, adatfeldolgozás és bűnelemzés kialakulásának, fejlődésének bemutatásával egészítettem ki.⁴

2. A nyilvántartás és az adatfeldolgozás kezdete

Az értékelő-elemző munka elengedhetetlen forrásai a nyilvántartásokban kezelt adatok, ezen belül is az olyan bűnügyi információk, mint például a korábban már elítélt személyek adatai, az azonosításukat elősegítő jellemzők (személyleírások, ismertetőjegyek, fényképek, daktiloszkópiai nyomok) vagy a jellegzetes elkövetési módszerek.

A rendőrségen, az addigi nyomozói feljegyzéseket felváltó bűnügyi nyilvántartás alapjait 1885-ben, dr. Török János⁵ főkapitánysága alatt teremtették meg. Az ekkor felállított detektívtestület kezelésében lévő adatbázis első lépésként négy részből (rovott

² A 1539/79. bü. számon folytatott nyomozással összefüggésben keletkezett jelentések korábbi minősítése az államtitokról és szolgálati titokról szóló 1995. évi LXV. tv. 28. § (2) bekezdése alapján megszűnt.

³ A mai leplezett eszközök alkalmazásának és a titkos információgyűjtésnek megfelelő konspirált tevékenység korabeli terminológiája.

⁴ Az érintett szervezeteket és vezetőiket az 1. sz. mellékletben összesítettem és mutatom be.

⁵ Dr. Török János (1843–1892), jogász és politikus, 1885–1892 között a Budapest-fővárosi rendőrség főkapitánya. Irányítása alatt a kétes megítélésű, bűnözői kapcsolatokkal terhelt Theisz Elek főkapitánysága után a rendőrség egy fejlődő korszakát élte. Beosztásában az 1892. szeptember 4-én bekövetkezett haláláig maradt.

múltúak és körözöttek, a lopott tárgyak és talált értékek, a feltételesen szabadságra bocsátottak, a rendőri közlönyök) álló struktúrája nem sokkal később a fényképes nyilvántartással és a tömeglakásokról, búvóhelyekről és játékbárlangokról vezetett adatokkal is kibővült.⁶ Már ekkor egyértelmű volt, hogy az adatok mennyisége szükségessé teszi azok rendszerezését, kezelhetővé és kereshetővé tételét.

A nyilvántartás a későbbi években, évtizedekben szinte azonos rendszerrel működött. A kartonokra és nyilvántartólapokra feljegyzett információkat, fényképeket tartalmazó adathalmazokat manuálisan és egymástól elszigetelten kezelték.

A nyilvántartás módszere ugyan nem sokban változott, de az azt végrehajtó szervezet és a szabályozottság igen. Az egyik ilyen legfontosabb változás az 1909-ben Gábor Béla⁷ vezetésével megalakult Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatal (OBNYH)⁸ volt, amelynek feladatát 1914-ben így írta le a büntetőjogról szóló tankönyvében dr. Finkey Ferenc: „[A] kir. ügyészség, illetőleg a járásbírótság (vagy az első fokú közigazgatási hatóság) büntetőlapot állít ki minden jogerős ítéletről, melyben a bíróság büntetett, szabadságvesztéssel büntethető vétséget, csavargás, koldulás kihágását vagy egy hónapot meghaladó elzárással büntetett más kihágást állapított meg. A büntetőlapok az egész országból az országos bűnügyi nyilvántartó hivatalhoz küldendők be, mely hivatal az igazságügyi és belügyi ministerek felügyelete s a budapesti államrendőrség főkapitányának vezetése alatt áll. E nyilván tartó hivatal vezeti az ujjlenyomatok és fényképek nyilvántartását. E hivataltól kell kérni hivatalos értesítést a bűnügyekben eljáró hatóságoknak. Magánosok az országos bűnügyi nyilvántartásból értesítést nem kaphatnak.”⁹

A politikai rendészet területén az 1920-as évek közepén világossá vált, hogy szükség van önálló, a szakterületre jellemző adatokra épülő nyilvántartásra is. Ennek megalkotására dr. Hetényi Imre¹⁰ adott utasítást, és annak kialakítását Hein Péter, az Állambiztonsági Rendészet későbbi vezetője irányította.

Az egységes, kartotékos nyilvántartáson túl 1931-ben került először kiadásra az évente megjelenő Államvédelmi Zsebkönyv (ÁZS) is, amelyben a személyekhez tartozó és az államvédelem szempontjából releváns információkat betűkódokkal jelölték (például: „A.” – magyar állami eszme ellen izgató, a magyar nemzetet következetesen becsmérő egyén; „K.” – kommunista tevékenységet kifejtő, így gyanú alatt álló egyén). A kezdeti 9 kódból később 16 kategória lett, de a legtöbb csak figyelemfelhívásra szolgált, érdemi intézkedést az alapján nem lehetett foganatosítani. A más

⁶ Perényi Roland: *A bűn nyomában. A budapesti bűnözés társadalomtörténete 1896–1914.* Budapest, L'Harmattan, 2012. 66–67.

⁷ Gábor (Hollefreund) Béla (1873–1939), rendőr tisztviselő, a hazai daktiloszkópia megteremtője, 1909–1917 között a Bűnügyi Nyilvántartó Hivatal vezetője, utána a bűnügyi osztály helyettes vezetője, majd 1919-től a Budapestvidéki Kerületi Főkapitányság főkapitánya volt az 1920-ban kért nyugdíjazásáig.

⁸ 1908. évi 24.300 IM. sz. rendelet alapján, 1909. január 1-jei hatállyal létrehozott hivatal.

⁹ Finkey Ferenc: *A magyar büntetőjog tankönyve.* Budapest, Grill Károly, 1914. 161.

¹⁰ Dr. Hetényi Imre (1871–1946), orvos, jogász. Bűnügyi tudósítóként kezdte pályáját. 1922-től a Budapesti Rendőr-főkapitányság Útlevel és idegenellenőrző osztályának, majd 1932-től a Politikai Nyomozó Osztály, 1933-tól az Államrendészeti Osztály vezetője lett, 1922-től főkapitány-helyettesi címet viselt. 1932-től az újjászervezett politikai osztályt vezette az 1938-as nyugdíjazásáig. Rendőri munkája mellett publikált is, 1941-ben *Amikor a rend őre voltam* címmel írta meg önéletrajzát.

néven „Fekete könyvek” néven is nevezett kiadványok bizalmasak voltak, a szolgálati közegek kizárólag szolgálati idejükre kapták meg, és abba tilos volt bármit bejegyezni.¹¹

A hírszerzés és a kémelhárítás világában is kiemelt szerepe volt a nyilvántartásnak. A katonai szakterületen¹² belül a nyilvántartó alosztály („NYIL”) további arcvonalakra (például szovjet, balkáni, román, bolgár, angol) osztódott. Itt az egyes országok katonai, politikai és gazdasági helyzetét kísérték figyelemmel és tartották nyilván. Az alosztályhoz érkezett be minden felderítési adat a hírszerzőktől, katonai attaséktól vagy más forrásokból (rádióadások figyelése, újságok elemzése stb.). Az alosztálynál napi „Hírnaplót” vezettek az elmúlt 24 órában beérkezett összes hírről, a forrás és a megbízhatósági fok feltüntetésével.¹³

A II. világháború során az OBNYH – akkor már 1,5 millió adatlapot, 500 ezer daktiloszkópiai lapot és mintegy 60 ezer fényképet tartalmazó – adatbázisát külföldre, a csehországi Theresienstadtba (ma Terezin) szállították, ahol az megsemmisült.¹⁴ Az adatállomány nagy részét helyreállították, majd 1950-ben a hivatalt megszüntették, és a bűnügyi nyilvántartás a Belügyminisztérium kezelésébe került.¹⁵

Az új bűnügyi nyilvántartást előbb az 1954-es „Nyilvántartási Utasítás”,¹⁶ majd az azt 1958-ban hatályon kívül helyező „Bűnügyi Nyilvántartási Utasítás”¹⁷ szabályozta, amelynek végrehajtására az ORFK Bűnügyi Nyilvántartó Osztályát jelölték ki. Utóbbi utasítás a bűnügyi nyilvántartás jelentőségét így határozta meg: „A bűnügyi nyilvántartásnak elő kell segítenie a bűnözés és a bűnözők tevékenységének értékelését, képet kell adnia azok elhelyezkedéséről, az ellenük szervezett hálózati munka alakulásáról, pontos előéleti és terhelő adatokat kell szolgáltatnia a prioráló szervek részére, és a különleges nyilvántartások alapján aktív segítséget kell nyújtania az ismeretlen tettesek felderítéséhez, a szokásos bűnözők felméréséhez, ellenőrzés alatt tartásához.”¹⁸

A hazai viszonyok között az első gépi adatfeldolgozás kialakítása 1958-ban kezdődött meg, amely a rögzített adatok manuális kezelése helyett az úgynevezett Hollerith-rendszerű,¹⁹ lyukkártyás elven működő gépi feldolgozást tűzte ki célul. Az egyik első ilyen számítógépet – a BM XII. osztályként 1957 májusában

¹¹ Kovács Tamás: *Megfigyelés, internálás, deportálás az internálás és a toloncolás kérdésköre a két világháború között, különös tekintettel a II. világháború korára*. Doktori értekezés. Pécs, PTE BTK Interdiszciplináris Doktori Iskola, 2013. 170.

¹² 1920-tól a HM VI-2. osztály, majd 1938-tól 2. vkf. osztály által végzett tevékenység.

¹³ Boda József – Regényi Kund: *A hírszerző és biztonsági szolgálatok fejlődése a második világháború végéig*. In Boda József – Regényi Kund (szerk.): *A hírszerzés története az ókortól napjainkig*. Budapest, Dialóg Campus, 2019. 118.

¹⁴ Ismeretlen szerző: *Kétszázézer ujjlenyomat van már a rendőrség birtokában*. *Demokrácia*, (1946), 23. 7.

¹⁵ 5372-1/1950. (VIII. 11.) BM rendelet „Az országos bűnügyi nyilvántartással kapcsolatos tennivalók ellátása és a körözések közzététele” tárgyában; Rudas György: *A bűnügyi nyilvántartás fejlődése*. *Rendőrségi Szemle*, 7. (1959), 1. 30.

¹⁶ Az 1954. január 08-án kiadott, 02. számú belügyminiszter-helyettesi parancs, és annak 239/1953. számú melléklete.

¹⁷ Az ORFK vezetőjének 1958. május 5-én kelt 5. számú utasítása, és annak melléklete (ÁBTL-4.2-50-6/5/1958).

¹⁸ ÁBTL-4.2-50-6/5/1958. 1.

¹⁹ A feltalálójáról, Herman Hollerith (1859–1929) német származású amerikai statisztikusról elnevezett adatfeldolgozó rendszer, amelynek alapját a vékony kartonon lévő lyukak elhelyezkedése jelentette.

létrehozott²⁰ – Országos Rejtjel Központ alkalmazta a rejtjelfejtési munka támogatására, illetve a rejtjelező kódkönyvek gépi úton történő készítéséhez.²¹

1962 augusztusában a BM-et szovjet mintára átszervezték, és kialakult az a szervezeti struktúra, amely a rendszerváltásig szinte változatlan maradt. A szakterületek ismét főcsoportfőnökségek lettek, amelyek közül a II. Főcsoportfőnökség látta el az Országos Rendőr-főkapitányság feladatát, míg a III. Főcsoportfőnökség lett a központi állambiztonsági szerv. A területi (megyei) állambiztonsági szervek osztály jogállással továbbra is a megyei (budapesti) rendőr-főkapitányságok szervezetében maradtak, de szakmai irányításukat ezután is a III. Főcsoportfőnökség végezte. Ebből a kettős irányítási rendszerből, illetve a korszakot jellemző politikai elvárásokból eredően a bűnügyi és az állambiztonsági munka összemósódott, és az állambiztonsági érdekek gyakran felülírták a bűnügyi feladatokat.

A BM átszervezésével a Bűnügyi Nyilvántartó Osztály a II/1-5. számozását kapta, és vezetőjének Ollé Ernő rendőr alezredest nevezték ki. A feladatrendszer annyiban változott, hogy a Körözési Alosztály a II/1-2. (Bűnügyi) Osztályhoz került. A főkapitány közvetlen irányítása alatt II/1. számozással létrejött egy önálló statisztikai értékelő osztály is, amelyet dr. Lázár Bertalan rendőr őrnagy vezetett.²² Idővel ez utóbbi beolvadt a II/1-5. osztályba, amely ezt követően Bűnügyi Nyilvántartó és Statisztikai Osztályként működött tovább.

Az 1965-ben elrendelt átfogó selejtezés keretében a nyilvántartás adatállományát csökkentették, így többek között törölték az 1945 előtt elítéltek, vagy az időközben megváltozott tárgyi súlyú bűncselekmények – mint az államosítás alá eső ház bejelentésének elmulasztása, vagy a munkafegyelem-sértéssel elkövetett tervbűntett – miatt nyilvántartásba vett személyek adatait. A munka volumenét tükrözi, hogy a végrehajtására közel két év állt rendelkezésre.²³

Az állambiztonsági vonalon – az értékelő-elemző feladatokat addig ellátó II/3. osztály utódként – ezzel az átszervezéssel alakult meg a III/4. számozású,²⁴ közvetlen főcsoportfőnöki irányítás alá tartozó, Elemző értékelő, nemzetközi kapcsolatok és tájékoztató osztály, amelynek vezetője Márkus Sándor rendőr alezredest lett.²⁵ Az osztály ebben a formában ugyan 1965. június 1-jei hatállyal megszűnt, de az értékelő-elemző terület a főcsoportfőnöki titkárságban belül tovább működött.²⁶

Az 1967-es esztendő mind az adatfeldolgozásban, mind az értékelő-elemző munka területén jelentős eredményeket és változásokat hozott. Ekkor adták ki a bűnügyi felderítéssel kapcsolatos adatszolgáltatást és adatfeldolgozást, a kezelt adatok körét,

²⁰ Müller Rolf: *Az operatív technikai osztály, 1956–1962. Betekintő*, (2011), 3. 6.

²¹ Cseh Gergő Bendegúz –Tóth Eszter: *A magyar állambiztonsági szervek központi nyilvántartási rendszere és annak számítógépesítése (1962–1990)*. In *A Nemzeti Emlékezet Bizottsága és az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára közös munkacsoportjának jelentése az 1990 előtti állambiztonsági szervek mágnesszalagokon megőrzött adatállományának vizsgálatáról*. Nemzeti Emlékezet Bizottsága, 2017. 31.

²² BM Titkárság 10-1513/1962. számú, 1962. 08. 29-én kelt körlevele. (ÁBTL-4.2.-10-1513/1962.)

²³ 0014/1965. (IX. 17.) BM utasítás a BM Bűnügyi Nyilvántartó Osztály nyilvántartási anyagának selejtezéséről. (ÁBTL- 4.2.-10- 22/14/1965.)

²⁴ A III/4. számozás 1971-ig az elemző-értékelő területet jelölte, majd 1972-től az operatív-technikai ellenőrző szerv („X” ellenőrzés) jelölése lett.

²⁵ BM Titkárság 10-1513/1962. számú, 1962.08.29-én kelt körlevele. (ÁBTL-4.2.-10-1513/1962.)

²⁶ 0021/1965. (VI. 1.) és a 0023/1965. (VI. 1.) belügyminiszteri parancsok. (ÁBTL-4.2.-10-21/21/1965. és ÁBTL-4.2.-10-21/23/1965.)

illetve az abból történő tájékoztatás rendjét szabályozó belügyminiszter-helyettesi parancs mellékleteként a Bűnügyi Nyilvántartás Szabályzatát.²⁷ Az adatok feldolgozása és kezelése a BM ORFK Bűnügyi Nyilvántartó és Statisztikai Osztályán zajlott, amely magában foglalta mind a nyílt forrásból származó (például korábban elítéltek, vagy a személy- és tárgykörözések), mind az operatív rendőri tevékenység (például környezettanulmány, figyelések) során keletkezett adatokat.

Szintén 1967-ben alakult ismét osztállyá az állambiztonsági terület III/4. számozású elemző-értékelő egysége is, de a korábbiaktól eltérően, immár profiltisztán. A Hajdú Pál rendőr ezredes vezette osztállyal szemben támasztott elvárások teljesítése már tényleges értékelő-elemző munkát igényelt, amelynek során vizsgálni kellett:

- az ellenséggel szemben fogantatosított állambiztonsági intézkedéseket és azok hatását;
- a külső ellenség és a belső reakció helyzetét, szándékait, tevékenységét, valamint
- az ellenséges aknamunka felderítésében elért eredményeket.²⁸

Az elemző feladat később tovább bővült, és ki kellett térnie:

- a külső és belső ellenség jellemzésére, tevékenységére, taktikájára, módszereire és eszközeire vagy az állambiztonsági munka módszereinek és eszközeinek alkalmazására, illetve
- az általánosítható ismeretekre, tapasztalatokra, értékelésekre is.²⁹

A feladatszabás mellett egyben a hatékony munka előfeltételeként határozták meg a gépi adatfeldolgozás megszervezését, amelynek támogatására létrejött a BM III/V-4. Osztály³⁰ gépi adatfeldolgozó alosztálya. 1968-ban megszületett a belügyi szerveknek többéves időszakokra feladatokat adó „TITÁN” fejlesztési terv, amelynek főbb célkitűzései az alábbiak voltak:

- korszerű számítástechnikai eszközökkel segíteni a belügyi szervek munkáját, amelyek lehetővé teszik az információk közötti összefüggések szélesebb körű feltárását;
- a különböző belügyi nyilvántartások manuális munkafolyamatainak számítógépesítésével egységesebbé, szervezettebbé, gyorsabbá tenni az adatszolgáltatást, az információk feldolgozását;
- elemzésre, értékelésre alkalmas, összesített adatokat szolgáltatni a vezetés részére, amelyek elősegítik a viszonylag optimális döntéshozatalt.³¹

²⁷ A 01/1967. számú belügyminiszter-helyettesi parancs mellékleteként kiadott, „A bűnügyi nyilvántartás szabályzata, I-II.”. (ÁBTL-4.2.-10-1190/1967. és ÁBTL-4.2.-10-1190-1/1967.)

²⁸ A 0020/1967. (VII. 29.) belügyminiszteri parancs, és annak végrehajtási utasításai. (ÁBTL-4.2.-10-21/20/1967.)

²⁹ A 0020/1967. (VII. 29.) belügyminiszteri parancs 1969. 11. 30-án kelt végrehajtási utasításának 3. pontja. (ÁBTL-4.2.-10-21/20/1967/14.)

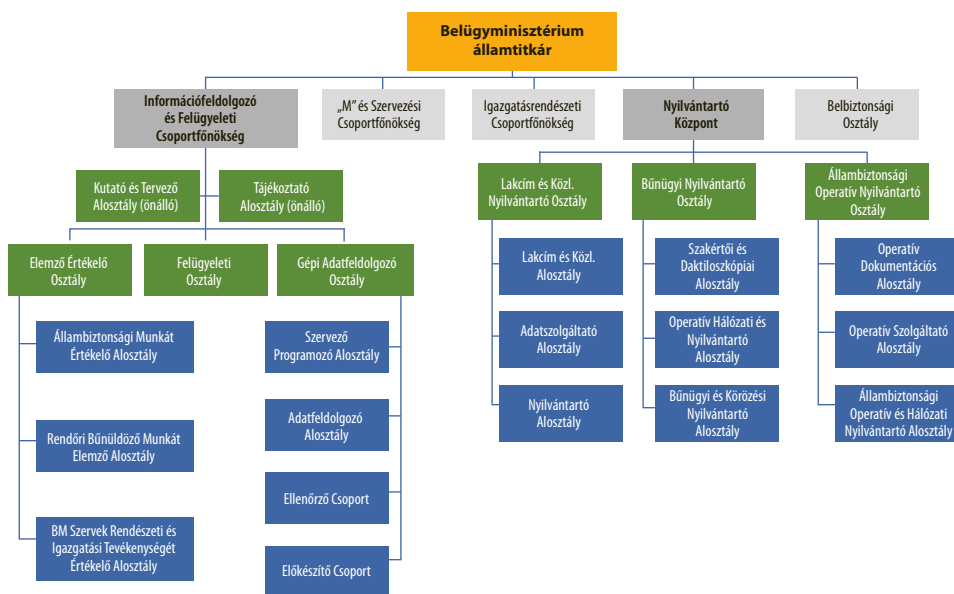
³⁰ 1967 júliusától érvényes számozás szerint Rejtjelkészítő, rejtjelfejtő és gépi adatfeldolgozó osztály.

³¹ 34/1977. számú belügyminiszteri parancs A számítástechnika belügyi alkalmazásának, a számítógépes információrendszerek fejlesztésének egységes szabályozásáról „A számítástechnika belügyi alkalmazásának fejlesztési irányelvei” című melléklete, 12. (ÁBTL-4.2.-10-22/34/1977/11.)

A terv végrehajtása érdekében 1971-ben a BM-t jelentősen átszervezték.³² Az adatfeldolgozó és az elemző-értékelő szakterületet különválasztották, ami új, közvetlen államtitkári irányítás alatt álló szervezeti egységeket eredményezett. Az új szervezeti felépítést az 1. ábra mutatja be.

Az egységes, központosított adatkezelés és -feldolgozás érdekében létrejött az állambiztonsági, a bűnügyi, valamint a lakcím- és közlekedési nyilvántartásokat kezelő BM Nyilvántartó Központ (BM NyK), amelynek vezetője dr. Selmeczi György rendőr ezredes lett.

Az elemző-értékelő területen a későbbi belügyminiszter, dr. Kamara János rendőr ezredes vezetésével alakult meg a BM Információ-feldolgozó és Felügyeleti Csoportfőnökség, amely többek között integrálta a korábbi BM III/4. (Értékelő-Elemző) Osztályt, a BM III/V-4. Osztály gépi-adatfeldolgozó alosztályát, valamint a rendőrségről a BM II/I-5. Osztály értékelő- és statisztikai alosztályát. A csoportfőnökség egyik osztálya lett az Értékelő-Elemző Osztály, amelynek három alosztálya elkülönülten értékelte az állambiztonsági, a rendőri-bűnügyi és a rendészeti-igazgatási munkát.

1. ábra

Az államtitkár közvetlen irányítása alatt álló belügyi szervek 1971–1974 között

Forrás: a szerző szerkesztése <https://neb.hu/asset/phpadHQ5g.pdf> alapján

³² 08/1971. (VI. 18.) belügyminiszteri parancs, 1971. július 1-jén lépett hatályba. (ÁBTL-4.2-10-21/8/1971.)

1974 végén a Felügyeleti Osztály a miniszter közvetlen alárendeltségébe, míg az önálló Kutató és Tervező Alosztály a BM Tudományszervezési Osztály keretébe került, és a szervezet neve Információfeldolgozó Csoportfőnökségre módosult.³³

1974-től fokozatosan vezették be az egységes Gépi Prioráló Rendszert (EGPR), amely a kérdező jogosultsági szintjéhez igazodva akár 14 – bűnügyi, igazgatásrendészeti és állambiztonsági – nyilvántartásból tudott egyéni vagy csoportos kérdőjegy alapján adatot szolgáltatni. A központi adatfeldolgozóhoz a kérdőjegyek a titkos ügykezelés szabályainak maradéktalan betartása mellett, részben speciális tasakokban futárok útján, részben lyukszalagos kódolással jutottak el. A válaszokhoz a büntetési („A”), a modus operandi („B”), vagy a veszélyes bűnözői³⁴ („C”) adattárak mellett olyan szenzitív nyilvántartásokat is ellenőriztek, mint például az állambiztonsági operatív nyilvántartás („G”) vagy a központi kémelhárítási adattár („K”).³⁵ A válasz a konkrét eljárásokról információkat nem tartalmazott, csak a kért személy előfordulását jelezte az adott adatbázisban, és megjelölte az eljáró szervet.

Az átmenetileg különálló nyilvántartó és információfeldolgozó területeket 1977-ben ismét összevonták,³⁶ és Baranyai György rendőr vezérőrnagy vezetésével megalakult a BM Adatfeldolgozó Csoportfőnökség (BM AFCS), amely – a Felügyeleti Osztály kivételével – gyakorlatilag a korábbi osztályokkal működött.

Ez a centralizált szervezet a rendszerváltásig fennmaradt, sőt idővel a tájékoztatói feladatkör is visszakерült hozzá, és 1984-től BM Adatfeldolgozó és Tájékoztatói Csoportfőnökség lett.

Az államtitkár közvetlen irányítása alá tartozó új szervezeten belül egyszerre jelentkezett feladatként a politikai és a szakmai vezetés tájékoztatása, az állampolgárok és a járművek nyilvántartása, a bűnügyi nyilvántartásban szereplő adatok kezelése és az azokból történő adatszolgáltatás, a bűnügyi és az állambiztonsági szervek – nyílt és operatív – eljárásai során keletkezett információk feldolgozása és értékelése, valamint a velük titkosan együttműködő személyek adatainak nyilvántartása.

Az informatikai rendszerek belügyi hasznosítását célul kitűző „TITÁN” terv részletes értékelésére, és az új feladatok, irányok kijelölésére 1977 végén került sor. Eszerint az eredeti célkitűzések részben teljesültek és eredményesek voltak, de több ponton hiányosságot állapított meg. Így például „a számítógépes adatfeldolgozó rendszerek szervezése elsősorban a minisztérium információrendszerének meglévő adottságaira, manuális adatfeldolgozó és nyilvántartó rendszereire támaszkodott, a számítástechnika lehetőségei csak részben kerülhettek hasznosításra”, vagy „az adatgyűjtés során az információknak a számítógéphez történő áramlása lassú, bonyolult adminisztrációi igényel”.³⁷

³³ 018/1974. (XI. 18.) belügyminiszteri parancs. (ÁBTL-4.2-10-21/18/1974.)

³⁴ Veszélyes bűnöző: először a 05/1963. (VI. 17.) belügyminiszter-helyettesi parancs 2. számú mellékletében értelmezett, és a rendszerváltásig érvényes gyűjtőfogalom, akiket a rendőrség rendszeresen és fokozottan ellenőrzött.

³⁵ 02/1974. (IV. 8.) BM Információfeldolgozó és Felügyeleti Csoportfőnöki Utasítás. (ÁBTL- 4.2-65-6-2/1974.)

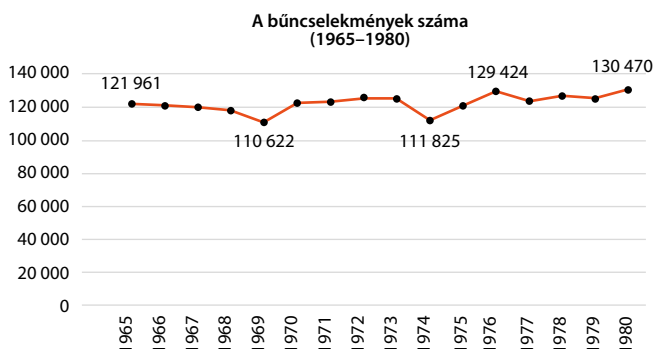
³⁶ 9/1977. (V. 30.) belügyminiszteri parancs. (ÁBTL- 4.2-10- 22/9/1977.)

³⁷ 34/1977. (XII. 1.) BM parancs a számítástechnika belügyi alkalmazásának, a számítógépes információrendszerek fejlesztésének egységes szabályozásáról. (ÁBTL- 4.2-10-22/34/1977.)

Ezek a kritikai észrevételek már előrevetítették az információáramlás, illetve az adatfeldolgozás számítástechnikai támogatásának fejlesztési igényét, amelyre az aktuális bűnügyi események kihívásai is rávilágítottak.

3. Az 1970-es évek bűnügyi helyzete

Az 1956-os forradalmat követő megtorlás után, az 1960-as évek elejétől egy konszolidáltabb időszak köszöntött be. Ezekben az években a világban hidegháború dúlt, miközben a Balatonnál a nyugatról és keletről érkező – és az ekkor épülő berlini fallal elválasztott – németek találkoztak egymással titokban. A gazdasági élet nyitottabbá vált, majd az 1970-es évektől megjelent a magánszektor, és fejlődésnek indult a turizmus. Az ideérkezők egyrészt új elkövetési módszereket hoztak magukkal, másrészt fizetőképes keresletet jelentettek mind a vendéglátásban, mind pedig a prostitúció és az illegális műkincs-kereskedelem területén. A regisztrált bűncselekmények számának 1965–1980 közötti alakulását a 2. ábra mutatja be. Ebben az időszakban az lényegesen nem változott, két év (1969, 1974) kivételével 120 és 130 ezer között volt évente.

2. ábra

Az ismertté vált bűncselekmények számának alakulása 1965–1980 között

Forrás: a szerző szerkesztése KSH-adatok www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_hosszu/h_zjj001.html alapján

1975-ről az ismertté vált bűncselekmények közül 1980-ra a betöréses lopások száma 127%-ra, a rablások száma 180%-ra emelkedett, míg az erőszakos közöszlész és az emberölések (vagy azok kísérletének) száma közel 20%-os csökkenést mutatott.³⁸

A lakossághoz elsősorban azok a gyilkosságok, a közterületeken elkövetett erőszakos cselekmények (galeribűnözés) vagy a sorozatban elkövetett betöréses lopások, csalások hírei jutottak el, amelyek megítélése politikai világnézettől függetlenül is egyértelmű volt. A közvélemény irányított tájékoztatása részben a televízió

³⁸ Déri Pál – Budai Attila: *Korszerű bűnüldözés*. Budapest, Országos Rendőr-főkapitányság, 1991. 68.

Kékfény című műsorán keresztül, részben pedig a bírósági tárgyalásokról szóló újságírói tudósításokban merült ki. Ezeknél a vádlottak személyiségi jogai háttérbe szorultak, és már az eljárás kezdetétől a teljes nevükön, sokszor életkoruk és foglalkozásuk megjelölésével szerepeltek a korabeli médiában.

A közbiztonság helyzetének esetleges romlását vagy a szervezett bűnözés megjelenését a párt elvárásainak megfelelően következetesen cáfolták az akkori tudományos élet képviselői is. Dr. Gödöny József, az Országos Kriminológiai Intézet intézetalapító igazgatója 1975-ben így fogalmazott: „A szocialista országokban létező bűnözés struktúrájának megítélésénél alapvető jelentőségű, hogy egyrészt nincs szervezett bűnözés, másrészt hiányzik a kábítószer-kereskedelem és fogyasztás, úgyszintén a fehérgalléros bűnözés is. E bűnözési formák hiánya azt jelenti, hogy minőségi különbség van a szocialista és a tőkésországok kriminalitása között.”³⁹

Az 1970-es évek második felében azonban több olyan kiemelt bűncselekmény is történt, amely a párt által a közbiztonságról sugárzott ideális képet árnyaltabbá tette:

1975. július 1-jén a Budapest VIII. kerület, Bródy Sándor utca 6. szám előtt két, intézkedés alá vont férfi egy vascsővel életveszélyesen megsebesítette a velük szemben intézkedő Turóczi Ferenc rendőr tizedest, majd eltulajdonították lőfegyverét. Az elkövetőket nem sokkal később azonosították és elfogták.

1976. szeptember 17-én a büntetett előéletű Miskei Imre a fővárosi Halászbástyán elcsalt, majd egy félreeső helyen megölt egy iskolába tartó 8 éves kislányt. Az elkövetőt 10 nappal később a budakeszi erdőben fogták el, majd a bíróság halálra ítélte.⁴⁰ Az ítéletet – a bűncselekmény után alig 6 hónappal – 1977. március 29-én végre is hajtották.⁴¹

1977. március 4-én ismeretlen tettes a Budapest VIII. kerület, Hungária körút 10/a. szám alatti OTP-fiókban két alkalmazottat lelőtt, majd 113.600 Ft-tal elmenekült. A bűncselekményhez a tettes egy 7,62 kaliberű, 48-as mintájú TT pisztolyt használt. A tanúvallomásokkal az elkövetés idejét sikerült 5 percre, 14:12 és 14:17 közöttire szűkíteni. A helyszíni szemlén rögzített, azonosításra alkalmas ujjnyomok közül 8 db ismeretlen személytől származott, továbbá idegen hajszálat is találtak.⁴² A biztató adatok és a széles körű nyomozás ellenére a kettős gyilkosság elkövetőjét nem sikerült felderíteni, az a mai napig ismeretlen.

A fenti kiemelt ügyeken túl az évtized utolsó évére is jutott rendkívüli a bűnügyi eseményekből:

A fővárosban a XVI. kerületi Veress Péter utcában lévő postahivatal mellett az év elején, lopott gépkocsival két alkalommal is kirabolták a közeli közért bevételét szállító alkalmazottakat. Pár hónappal később, szeptember 14-én este feltehetően ugyanezek a tettesek a III. kerületi Törzs utcában is hasonló módszerrel rabolták ki az Óbudai Közért bevételét feladni szándékozó alkalmazottakat.⁴³

³⁹ Gödöny József: Nemzetközi erőfeszítések a bűnözés visszaszorítására. *Jogtudományi Közöny*, 30. (1975), 9. 500.

⁴⁰ *Heti Híradó*, 21. (1977), 15. 3.

⁴¹ Nemzeti Emlékezet Bizottsága: *Az 1945–1988 között magyar bíróságok ítélete alapján kivégzettek*.

⁴² 50-130/1978. BM ORFK I-1. osztály Intézkedési Terve. (ÁBTL- 4.2-50-130/1978.)

⁴³ Konczer István 1979. december 14-ei összefoglaló jelentése a nyomozásról, 80.

Májusban, a Fejér megyei Söréd mellett egy hamisított rendőrségi rendszámmal ellátott, lopott Zsigulival, rendőrségi intézkedést színélve megállították a Magyar Posta pénzzállító autóját, majd a gépkocsivezetőt és a kísérőt fegyverrel fenyegetve, illetve erőszakkal a raktér kinyitására kényszerítve az ott tárolt értékeket eltulajdonították. Az elkövetéshez használt gépkocsit Győrtől nem messze felgyújtották. A három elkövetőt végül augusztusban elfogták, majd a bíróság őket 6, 7 és 8 év fegyházbüntetésre ítélte.⁴⁴

Márciusban egy 5 hónapos betöréssorozat ért véget, miután elfogták a Vértes György vezette 14 fős csoportot, akik mintegy 30 betörést követtek el. Profikhoz illően bérelt autókkal jártak, hasábrádiókkal tartottak kapcsolatot, és gáz-riasztófegyverrel rendelkeztek, amelyet esetleges elfogásukkor készek lettek volna használni is.⁴⁵ Vértes az elfogása előtt 5 hónappal szabadult a korábban kiszabott 7 év 4 hónapos börtönbüntetéséből, és elfogása után pár hónappal már a börtönört megtámadva próbált meg ismét megszökni, ami ekkor nem sikerült neki. Később, 1982 augusztusában Szegedről mégis megszökött, és egy újabb betöréssorozatba kezdett. Ennek során további 26 betöréssel 6 millió Ft-nyi értéket zsákmányolt. Végül 4 hónap rejtőzködés után Óbudán a rendőrök felismerték és tűzpárbajt követően újra elfogták.⁴⁶

Április 9-én az Úttörővasút (mai Gyermekvasút) hárshegyi megállójánál a bűntettelt előéletű, 32 éves Molnár Henrik megölt egy 13 éves lányt, és súlyosan megsebesítette a vele lévő 15 éves fiút. Értelmetlen tettét követően nem sokkal feladta magát a rendőrségen.⁴⁷ Molnárt a bíróság halálra ítélte, és a bűntett után 8 hónappal, 1979. december 6-án kivégezték.⁴⁸

1979 júliusában, a fővárosban egy gyújtogatássorozat kezdődött, amelynek elkövetője több szállodában okozott tüzet. A több szállodát, illetve a Vidámparkot érintő sorozat legsúlyosabb esete augusztus 10-én történt a Hotel Duna Intercontinentalban, amelynek során egy alkalmazott is meghalt, és 25 millió Ft-os kár keletkezett. A tüzesetek 1980-ban is folytatódtak, majd a 25 éves elkövetőt az augusztus 31-ei margitszigeti gyújtogatás után fogták el, a veszélyeztetett helyszínekre szervezett figyelőszolgálat és akció eredményeként. A nyomozás során 10 szállodai tűzokozást beismert, de ezenfelül 113 – épületben vagy közintézményben elkövetett – gyújtogatást is rábizonyítottak.⁴⁹

1979 nyarán aztán újabb, az egész országot megdöbbentő bűntény történt. Mint utólag kiderült, egy fegyveres rablásra készülő, és korábban már több embert meggyilkoló bűnözői társaság megölte a rendőrként szolgálatot teljesítő – később hősi halottá nyilvánított, és posztumusz alhadnaggyá előléptetett⁵⁰ – Gyulai Károlyt, majd holttestét a közelben elásták.

⁴⁴ *Dunántúli Napló*, 36. (1979), 280. 4.

⁴⁵ Konczer István 1979. december 14-ei összefoglaló jelentése a nyomozásról, 2.

⁴⁶ *Magyar Hírlap*, 18. (1985), 113. 4.

⁴⁷ *Dolgozók Lapja*, 32. (1979), 213. 8.

⁴⁸ Nemzeti Emlékezet Bizottsága (é. n.) i. m.

⁴⁹ Tóth Ferenc – Kétyi Károly: Szállodai tüzesetek nyomozása. In Korinek László – Finszter Géza (szerk.): *60 év, hatvan bűncselekmény II.* Budapest, Belügyi Szemle, 2012. 20–23.

⁵⁰ 13/1979. (VII. 26.) számú belügyminiszteri parancs. (ÁBTL- 4.2-10- 22/13/1979.)

4. Gyulai Károly rendőr főtörzsőrmester meggyilkolása⁵¹

1979. július 10-én, hajnali fél ötkor munkatársai nem találták a szolgálati helyén – a fővárosból kivezető Vörös Hadsereg útja⁵² végén, a Steinmetz-szobornál lévő 5. számú útelzáró őrhelyen – Gyulai Károly rendőr főtörzsőrmestert. Vele együtt eltűnt az RK-59 típusú szolgálati pisztolya is, amelyhez 2 db tár és 10 db lőszer tartozott. Az eltűnés észlelését követően a Budapesti Rendőr-főkapitányság (BRFK) Bűnüldözés Osztály munkatársai átvizsgálták az őrhelyet és környékét, de akkor érdemleges adat vagy nyom nem került elő. Annyit azonban sikerült megállapítani, hogy a szolgálati géppisztolya a teli tárral, az esőkabátja és az iratai az őrbódében maradtak. A Meteorológiai Intézet tájékoztatását és a hátramaradt esőkabátot figyelembe véve az eltűnését 02:00 óra előttre vélelmezték.

A járőrt megbízható, lelkiismeretes rendőrnek ismerték, így már az első perctől felmerült, hogy a sérelmére súlyos bűncselekményt követtek el. Konkrét adat hiányában azonban a nyomozást másnap még kötelességszegés szolgálatban vétség gyanúja miatt kellett elrendelni, aminek keretében lehetőség nyílt az őrhelyen és környékén helyszíni szemlét tartani. Az előző napi esőtől nedves aszfalt időközben száradni kezdett, és az őrhelytől 36 m-re, a Budapest felé lévő villanyoszlopnál, az úttest melletti padkáról Gyulai Károly vércsoportjával megegyező vérvnyomot rögzítettek.

Meggyilkolásának addig is fennálló sajnálatos gyanúja ezzel még erősebbé vált, így minden lehetséges erőt a felderítésre koncentráltak. Párhuzamosan folyt az adatgyűjtés, a tanúkutatás az őrhely mellett a feltételezett időben elhaladó autók azonosítása és az azokban utazó személyek kihallgatása érdekében, illetve a terepkutatás a vélelmezett holttest megtalálására.

Az eltűnést követő második napon, július 12-én délben a Vecsés melletti mezőgazdasági területen, az őrbódétől 8,7 km-re, az oda beosztott kutatócsoport egy nagyobb kiterjedésű vértócsát, illetve annak közelében vonszolási nyomokat fedezett fel. Ennek irányában tovább haladva, a kukoricásban egy 2 m² nagyságú, lazább szerkezetű, nemrég felásott földterületet találtak, amelybe a kukoricaszárakat ugyan visszaültették, de azok száradni kezdtek. A helyszínre irányított szemlebizottság megkezdte a talajrész átvizsgálását. Ennek során mintegy 60–70 cm mélyről előkerült a meggyilkolt Gyulai Károly holtteste, akinek halálát fejre mért ütések, illetve a nyak átvágásából eredő kivérzéses sokk okozta.

Az alapos, mindenre kiterjedő szemle során az elhantolás helyén több lábnyomot, cigarettacsikkot, a holttest ruházatáról pedig bordó színű festékmaradványt rögzítettek. A vonszolási útvonalon egy levált cipőtalp-darab, míg a környező területről egy vérral szennyezett Wartburg-féltengely és egy szintén véres, zöld színű nadrágdarab került elő. A tágabb területen végzett kutatás során, az elrejtés helyétől körülbelül 500 m-re, a bizottság még egy véres nyelű, korábban betonozáshoz használt ásólapátot is talált.

⁵¹ A nyomozás bemutatása Konczér István 1979. december 14-ei, illetve Kacziba Antal 1979. december 19-ei jelentése alapján történt.

⁵² Ma Budapest, XVIII. kerület, Üllői út.

A földúton, a vérszenyeződés helyén – az ott rögzített keréknyomok alapján – egy keleti gyártmányú, valószínűleg Lada, Polski Fiat, Wartburg vagy Moszkvics típusú gépkocsival fordultak meg.

A további szakértői vélemények szerint a féltengelyen, a nadrágon és a lapáton lévő vér megegyezett Gyulai Károly vércsoportjával, továbbá a súlya és alakja szerint a féltengellyel okozhatták a fejsérüléseket. A lábnyomok alapján az elkövetők legalább hárman voltak.

A felkutatott egyik tanú vallomása szerint az eltűnés napján 01:45 óra körül az Őrbódétól nem messze – a padkán talált vérnyommal megegyező helyen – egy sötétbordó színű gépkocsit látott, amelynek hátsó motorháza vagy csomagtartója nyitva volt, amibe három férfi hajolt be, míg a rendőr az Őrhelyétől az úttest mellett gyalogolva oda közelített. A tanú a kocsit Skodának vélte. Mint utólag kiderült, ebben az egyben tévedett, de ténylegesen az elkövetőket látta.

Ezenkívül több tanú látott a környék több pontján (Vecsésen, Ecseren és a XVIII. kerületben) a bűncselekmény éjszakáján egy bordó vagy piros színű, I-vel kezdődő rendszámú Zsigulit (vagy ahhoz hasonló kinézetű autót) 2-3 fővel közlekedni vagy várakozni.

A szakmai és a politikai vezetés kiemelten kezelte a gyilkosság felderítését, és minden lehetséges erőt erre összpontosított. Már az első napon felsővezetői eligazításra került sor, amely során dr. Ladvánszky Károly rendőr vezérőrnagy, miniszterhelyettes meghatározta a nyomozás szervezésének, teljesítésének főbb irányait, valamint az azokban érintett szervek együttműködésének rendjét. A nyomozás egyik irányítója, dr. Vedres Géza erre így emlékezett: „A nyomozás irányítása az ORFK bűnügyi csoportfőnökségének hatáskörébe került. Az egymással határos, de elkülönített illetékességű rendőrhatalóságok, valamint a központi osztályok, a bűnügyi állomány felderítő munkájának összefogása, koordinálása és irányítása is ezt igényelte. Már a nyomozás elrendelése előtti intézkedések szélesedő köre megkívánta, hogy nagy létszámú egységeket vonjunk be a felderítésbe. Egyértelművé tettük az együttműködők közötti alá- és fölérendeltséget.”⁵³

A BRFK ez alapján két nappal később, július 13-án személyes eligazítás keretében ismertette a nyomozás részletesebb feladattervét az érintett vezetőkkel. A nyomozás során két irányítási pontot állítottak fel: az egyik, 120 fővel a BRFK-n, míg a másik, 60 fős egység Pest megyében. Ez a helyszínhez közeli vezetési struktúra megegyezett Déri Pál – későbbi publikációiban is megjelent⁵⁴ – szakmai álláspontjával, amelyet Finszter Géza így foglalt össze: „[A] felderítő beavatkozás az elkövetés helyéhez legközelebb, az elkövetés időpontjához képest a legkevesebb idővesztéssel történjék, mégpedig olyan módon, hogy a bűnüldözés a legmagasabb szakértelmet és technikai készséget mozgósítsa.”⁵⁵

Hat nappal a rendőrgyilkosság után, július 16-án a nyomozásban újabb jelentős esemény történt. Egy ismeretlen nő az elkövetők által megszerzett pisztolyt és tárákat

⁵³ Vedres Géza: Rendőrgyilkosság az 5. számú Őrhelyen. In Korinek László – Finszter Géza (szerk.): *60 év, hatvan bűncselekmény II.* Budapest, Belügyi Szemle, 2012. 13.

⁵⁴ Déri Pál: Az állam és a társadalom kötelezettségei a bűnözés elleni harcban. In Bócz Endre (főszerk.): *Kriminológia. II.* Budapest, BM, 2004. 925–968.

⁵⁵ Finszter Géza: *A kriminalisztika ígérete. Magyar Tudomány*, 181. (2020), 5. 601.

a Budapest XVIII. kerületi SZTK⁵⁶ női mosdójában megtalálta, a portásnak leadta, majd távozott. A bejelentés után a rendőrség rövid időn belül lezárta a környéket, és 173 főt igazoltatott. Ennek alapján a fegyvert elrejtő személyt ugyan nem, de a fegyvert megtaláló nőt sikerült pár nap után azonosítani. A 73 éves nő az első igazoltatáskor a szerepét elhallgatta, és csak a két nappal későbbi ismételt kihallgatásakor ismerte el. Izgalmat keltett, hogy a megtaláló fia szándékos emberölés miatt volt korábban büntetve, de az ellenőrzések során kizárták a lehetséges elkövetői körből.

Az elsődleges adatok alapján felállították az elkövetők „profilját” is, amelynek megállapításai utólag helyesnek bizonyultak:

- gyors mozgású, jó fizikumban lévő, agresszív férfiakból álló, legalább 3 fős csoport;
- Ecseren, Vecsésen vagy a XVIII. kerületben laknak, vagy ott rendszeresen megfordulnak, és közeli ismerősökkel rendelkeznek;
- rendszeresen használnak, esetleg a tulajdonukban is van gépkocsi;
- legalább az egyikük Fecske cigarettát szív;
- durva, kíméletlen, köztörvényes bűnözők.

Az indítékok közül a politikai motívumot – a holttest elrejtése, a végrehajtás leplezett módja miatt – elvetették; és legerősebb verzióknak a fegyverszerzés, vagy egy másik bűncselekmény leleplezésének megakadályozása maradt meg. A nyomozás során több vonalon, széles körű adatgyűjtés folyt:

- Az őrhely mellett elhaladó közúti és vasúti forgalom folyamatos ellenőrzésével megkíséreltek olyan tanúkat felkutatni, akik a bűncselekmény éjszakáján arra jártak, és esetleg észleltek valamit. A 4-es főút érintett szakaszán 28 napig, naponta 00:00 és 04:00 óra között végrehajtott adatgyűjtés során 120–150 autót és azok 150–280 vezetőjét, utasát igazoltatták naponta, ami végül több ezer személyi és rendszámadatot eredményezett.
- A helyszín közelében lévő építkezések és egyéb állami vállalatok dolgozói közül 8472 fő ellenőrzése, illetve a távolabbi vállalatok közelben lévő munkásszállóin élő 891 személy ellenőrzése vált szükségessé.
- 5 évre visszamenőlegesen kigyűjtötték a Gyulai Károly és váltótársa intézkedéseivel kapcsolatos jelentéseket, az esetleges bosszúmotívum ellenőrzése érdekében.
- Az érintett településeken (Vecsésen, Ecseren, Üllőn, Maglódon, Gyálon, illetve a XVIII. kerületben) házról házra jártak a nyomozók. Ennek során több száz rendőr és munkásőr mintegy 180 ezer személyt hallgatott meg, és rögzítették az általuk elmondottakat.
- Az SZTK-nál igazoltatott 173 fő mellett kigyűjtötték a rendelőben kezelt adatait is. Elsőként a július 16-án kezelt 460 fő, majd további lépésként 4 évre visszamenőleg további 103 ezer női beteget, illetve 264 aktív és 46 kilépett egészségügyi dolgozót azonosítottak, és megkezdték ellenőrzésüket.

⁵⁶ Szakszervezeti Társadalombiztosítási Központ, ami az állami egészségügyi ellátás intézményrendszere volt ebben az időben.

- Leválogatták a felmerült típusú gépkocsik (például Wartburg, Moszkvics, Zsiguli, piros színűek, I-vel kezdődő rendszámúak) adatait, majd megkezdődött tulajdonosaik ellenőrzése, elszámoltatása és indokolt esetben a gépkocsi technikai vizsgálata. Ennek során több ezer (személy)gépjármű került látókörbe. Az ellenőrzés volumenét mutatja, hogy csak a XVIII. kerületben a nyilvántartott 9542 gépkocsiból közel 3000 gépkocsi részletesebb, technikus igénybevételével történő ellenőrzésére és vizsgálatára került sor.
- Ellenőrizték a visszaeső, erőszakos bűnözőket. A modus operandi nyilvántartásban végzett kutatás eredményeként összesen 594 fő került látókörbe, akik közül 69 fő korábban lőfegyver megszerzésére törekedett, 10 fő úgy követett el emberölést, hogy az áldozatát elásta, illetve Pest megye kérdéses részén 51 fő követett el 1975 után dolog vagy személy elleni erőszakkal bűncselekményt.
- Kiértékeltek a korábbi nyomozások, operatív felderítések adatait, különösen, ahol lőfegyver megszerzése vagy azzal tervezett bűncselekmény merült fel.
- 1979. augusztus 29-én a televízió *Kétfény* című adása részletesen beszámolt a bűntényről, és a lakosság segítségét kérte, ami több száz, ellenőrzésre érdemes bejelentést eredményezett.

A kiterjedt nyomozás pár hónap alatt meghozta az eredményt. Egy július végi bejelentés alapján került látókörbe a Vecsésen lakó, 36 éves, többszörösen büntetett Soós Lajos, aki 3–4 évvel korábban egy kocsmai beszélgetésnél már tervezte a Steinmetz-szobornál posztoló rendőr fegyverének erőszakkal történő megszerzését.

Soós részletesebb ellenőrzése során megállapították, hogy már korábban is felmerült a gyanú vele kapcsolatban az ügyben, és ellenőrizték is. Július 14-én egy taxi utasa felhívta rá a figyelmet, mint aki egy bordó Polski Fiattal rendelkezik, és erőszakos cselekményekre hajlamos. Az általa használt IH 45-32 rendszámú Polski Fiatot ez alapján már a nyomozás 7. napján megvizsgálták, de első körben kizárták a további ellenőrzésre szoruló köréből. Bár az alibije kétségeket ébresztett, a szakértői vélemény a gépkocsiból rögzített vérnymot és festékmintát nem értékelte relevánsnak.

Soós időközben munkahelyet váltott, de megállapították, hogy a volt munkahelye bélyegzőjével és munkatársától lopott igazolvánnyal június 14-én saját magának vásárolt alkatrészeket. Ugyancsak értékes információ volt, hogy július 16-án, azaz a fegyver elrejtésének napján orvosi felülvizsgálaton kellett volna megjelennie a kérdéses SZTK-ban, amit elmulasztott.

A célirányos felderítés közben, augusztus 21-én Soósra egy újabb bejelentés érkezett, amely szerint ő a rendőrgyilkosság egyik tettese, és mivel erről a telefonáló is tudott, ezért őt életveszélyesen megfenyegette. Emellett információt adott arról is, hogy Soós 1972-ben egy Józsi nevű társával Törökbálinton is megölt egy idős nőt, amiről állítása szerint korábban már tett bejelentést.

A telefonhívás ellenőrzése érdekes eredményt hozott. Törökbálinton 1972. november 3-án a lakásában holtan találták a gyilkosság áldozatául esett 65 éves Farkas Józsefnét, és értékeinek egy részét a lakásból eltulajdonították. A nyomozás eredménytelen maradt, de 1979 júniusában valóban érkezett egy bejelentés az ügyben Soós Lajosra és egy József nevű személyre vonatkozóan, amit addig érdemben még nem ellenőriztek. A bejelentés valóságtartalmát erősítette, hogy az áldozat egyik

szomszédjában Soós feleségének a szülei laktak. Mint utólag kiderült, ők tudtak is Soós szerepéről, de erről korábban nem mertek bejelentést tenni a lányuk védelme érdekében.

Az adatgyűjtések és az operatív intézkedések eredményeként a felesége mellett rövid időn belül azonosították Soós többi bűntársát is; a 30 éves Mester Jánost, a 38 éves György Józsefet és a 20 éves Németh Istvánt, akikkel rendszeresen követett el gépkocsifeltöréseket, lakásbetöréseket.

Augusztus 31-én sikerült a Soós által használt Polski Fiatot Tatabánya közelében ismétellen ellenőrizni, és tüzetesebb szakértői vizsgálat alá vonni. Ennek eredménye már biztatóbb volt. A csomagtartóban több rétegben találtak festéket, amelyek között előfordult az áldozat ruhájáról rögzített, Neolux 830 típusú is.

A beszerzett adatok alapján először 1979. szeptember 26-án Mester Jánost, utána október 1-jén Soós Lajosnét fogták el, és vették őrizetbe lopások miatt. Október 3-án a REF⁵⁷-szabályok megsértéséért 30 napos elzárással sújtották György Józsefet, majd október 8-án összehangolt akció keretében elfogták Németh Istvánt és Soós Lajost. Így gyakorlatilag alig két hét alatt a rendőrség őrizete és felügyelete alá került a teljes gyanúsított kör.

A jól előkészített kihallgatási taktika, és a korábban beszerzett adatok hatására először Németh István tett érdemi vallomást. Október 18-án a vagyon elleni bűncselekményeken túl beismerte, hogy Soóssal és Györggyel közösen ők követték el a rendőrgyilkosságot.

Ezen túl vallomást tett egy másik emberölésről is, amelyet 1979. június 23-án követett el Soós Lajossal. A későbbi áldozattal, a gyermeke születését ünneplő 23 éves Borai Lajossal egy közeli kocsmában ismerkedtek meg, ahonnan gépkocsival közösen indultak tovább. Útközben összeszólalkoztak, és a kocsiból kiszálltak. Soós előbb ütlegetni kezdte Borait, majd egy késsel átvágta a földön fekvő áldozata nyakát. Felszólítására Németh is többször mellkason szúrta a számukra ismeretlen férfit, és elvették értékeit. A holttestet előbb az úttest mellett hagyták, de hajnalban úgy döntöttek, hogy távolabb rejtik el. Ezért kocsival a közel 100 km-re lévő Tiszapüspöki mellé szállították, és ott ásták el. A nyomozás során elvégzett helyszíni kihallgatások után itt hantolták ki és azonosították az addig eltűntként keresett férfit.

György István október 19-én jelentkezett kihallgatásra, amely során a Soóssal közösen elkövetett 1972-es törökbálinti emberölést, illetve Gyulai Károly meggyilkolását ismerte el, amiben vallomása szerint rajtuk kívül még Németh is részt vett.

A társak után október 23-án Soós Lajos is beismerő vallomást tett, amiben újabb meglepetéssel szolgált. Az addig felmerült három emberölés mellett további két újabb gyilkosságot ismert be, amelyeket egy régebbi bűntársával, a 35 éves Varga Lászlóval követett el. Az első, 1963-ban elkövetett emberölés áldozata egy korábbi munkatársa volt, akivel előzőleg közösen követett el betörést. Mivel félt attól, hogy egy esetleges lebukás esetén magával rántaná, Varga László tanácsára a likvidálásáról döntött. Soós és Varga az áldozatot – akit csak „Pista” néven ismertek – augusztus

⁵⁷ Rendőrhatalósági felügyelet: az 1/1957. (III. 19.) BM számú rendeleten alapuló, legfeljebb 2 évig tartó hatósági kényszerintézkedés, amely meghatározott magatartási szabályokat (például egyes szórakozóhelyek látogatási tilalmát, lakás vagy lakóhely elhagyásának tilalmát, rendőrségen való időszakos bejelentkezési kötelezettség) írt elő, és amelynek megszegése elzárással volt büntethető.

első napjaiban a Duna budai oldalán, a Szabadság híd közelében fürdésre beszéltek rá, majd a folyóból már nem engedték kimászni. Soós a vallomása szerint többször visszalökte, majd egy arra elhaladó hajó hullámai között végleg elmerült.

1979-ben a Soós által közölt adatok (munkahely, becsült életkor, lakóhely) alapján a vélt áldozatot Moskolák Istvánként azonosították, aki 1963. augusztus elején, 23 évesen tűnt el. Róla azóta semmilyen adat nem keletkezett, életjelet nem adott magáról.

Valószínűleg Soósék áldozatát emelték ki a Dunából 1963. augusztus 17-én. Ekkor a folyó pesti oldalán, a Belgrád rakpart magasságában találták meg egy fiatal, 15-25 év körüli férfi holttestét, aki valamivel több, mint 1 héttel korábban fulladt vízbe. Sem a személyazonosságát, sem az idegenkezűséget nem tudták megállapítani, így nyomozás lefolytatása nélkül, ismeretlen halottként temették el. 1979-ben megkísérelték az azonosítást, de az exhumálás során a koponya nem került elő, így – az akkor rendelkezésre álló módszerekkel – nem tudták azonosítani. Ennek hiányában az ügyészség nem emelt vádat Soós és Varga ellen.

A másik, addig látenciában lévő emberölést Soós és Varga 1968. május 15-én, az akkor 24 éves Pataki Károly pénzügyőr őrmester sérelmére követte el. A Varga ismeretségi körébe tartozó áldozatot egy közös italozást követően Soós vecsési lakására csalták. Pataki az alkohol hatására elaludt, és ezt kihasználva Soós megszerezte a kulcsait, majd a XIII. kerületben lévő Kádár utcai lakásából ellopta szolgálati fegyverét. Visszaérkezése után eldöntötték, hogy Pataki nem maradhat életben, így álmában baltával többször fejbe vágták, majd nyakát átmetsztették, és a holttestet a vecsési ház udvarán elásták. A lebukástól való félelmükben a fegyvertől végül anélkül szabadultak meg, hogy azt használták volna.

Patakit – aki korábban megpróbált Nyugatra szökni – egy ideig eltűntként körözték, majd felesége 1973-ban holtját nyilvánította, és körözését visszavonták. Holttestét Soós vallomása alapján 11 év múlva, 1979. október 24-én hantolták ki, amelynek azonosításához a hazai kriminalisztikában először alkalmazták a szuperimpozíciós eljárást. A módszer az arckoponyacsont és az arc azonosításra alkalmas – fényképről elvégezhető – összehasonlíthatóságán alapul, amelyről azóta már „A halottvizsgálatról és a halottakkal kapcsolatos eljárásról” szóló 351/2013. (X. 4.) Korm. rendelet 22. § (3) bekezdése is rendelkezik.

Soós vallomása alapján Vargát másnap, október 25-én fogták el, aki az első kihallgatásán tagadta az emberölést. Két hónappal később annyit változtatott, hogy valóban jelen volt a pénzügyőr megölésénél, de állítása szerint abban tevőlegesen nem vett részt. A kihallgatások során a Moskolák István sérelmére elkövetett emberölést nem érintették, azzal kapcsolatban nem vonták felelősségre.

A nyomozás adatai szerint Soós már évek óta készült a rendőrgyilkosságra. Az elkövetés napján az előzetes megbeszélés szerint Soós, Németh és György nem sokkal éjfél után érkeztek a bordó Polski Fiattal a Steinmetz-szobor közelébe. Itt megvárták, míg elcsendesült a környék, majd az őrbódé közelében műszaki hibát színleltek. Ahogy számítottak rá, a segítőkész Gyulai Károly hozzájuk lépett, és felajánlotta elemlámpáját, amiért visszament a bódéhoz. Miután visszaért, a csomagtartóba hajolva közösen próbálták meg izzót keresni, miközben Soós a magánál tartott féltengellyel leütötte. Az eszméletlen – és általuk halottnak hitt – testet a csomagtartóba tették, mialatt

Németh elszaladt az őrhelyhez a géppisztolyért. Idegességében nem találta meg, így anélkül hajtottak el a helyszínről, Vecsésen át Ecser irányába. Útközben a csomagtartóból meghallották a rendőr nyöszörgését, így a kocsival félreálltak, és Soós ismét több ütést mért a fejére. Soós javaslatára a közeli mezőgazdasági területre hajtottak, ahol a testet kiemelték a csomagtartóból, és a rendőr nyakát a zsebkésével átvágták. Egy előző nap lopott ásóval a kukoricásban gödröt ástak, és ide temették el. Az ásót és a féltengelyt a közelben eldobták. Ezután Vecsésre mentek, ahol Soós a lakásán átöltözött, megtisztította a kocsiját, majd száraz ruhát vitt a közeli temetőben megbúvó, és a szakadó esőben bőrig ázó Némethnek és Györgynek.

A fegyvert először a közeli erdőben rejtették el, majd azt pár nap múlva elővették, és Soós – a vallomása szerint – elrejtette az SZTK-ban. Utóbbi állítását nem lehetett cáfolni, de a nyomozók meggyőződése maradt, hogy azt valójában a bűncselekményeiről tudó édesanyja tette a női WC-be, és Soós őt mentette.

A bíróság végül Soós Lajost és György Józsefet halálra, Németh Istvánt 20 év,⁵⁸ Varga Lászlót 15 év fegyházbüntetésre, míg a vagyon elleni bűncselekményekben érintett további társaikat rövidebb tartamú szabadságvesztésre ítélte.⁵⁹ Soós és György kivégzését – nem egészen egy évvel az elfogásuk után – 1980. október 1-jén végrehajtották.⁶⁰

5. A nyomozás informatikai támogatása

A végső statisztikai adatok szerint az elkövetők elfogásáig a közel 200 ezer meghallgatott személyből 12 ezer szoros elszámoltatását, illetve a 23 ezer ellenőrzött gépkocsiból 14 ezer technikai vizsgálatát hajtották végre.

A nyomozás során napról-napra egyre több adat, információ keletkezett, amelyek relevanciája akkor még nem volt megítélhető. Félő volt, hogy egy elfelejtett vagy nem kellően ellenőrzött adat a nyomozást félreviszi, zsákutcába tereli.

Ez a félelem nem volt alaptalan. Mint utólag kiderült, az emberölést elkövető Soós Lajost és az általa a gyilkossághoz is használt gépkocsit már a nyomozás 7. napján megvizsgálták. Az első körös ellenőrzésben kizárták, és személye csak egy későbbi bejelentést követően vált ismét érdekessé. Emellett Soós neve már a törökbálinti emberölésnél is felmerült, de a részinformációk nem álltak össze teljes képpé.

Az egyes vonalakon már olyan mennyiségű információ keletkezett, amelynek teljes körű feldolgozása meghaladta az emberi agy kapacitását. A nyomozásban részt vevő Kacziba Antal ezt így fogalmazta meg: „A bizonyítékok és a bizonyító tények – együttesen a nyomozás során szerzett információk – mennyisége egy bizonyos szinten túl veszít informatív értékéből. Egyszerűen arról van szó, hogy olyan mennyiségű adat keletkezik, melynek rendszerezése, elemzése, értékelése meghaladja az emberi agy kapacitását. Így fennáll annak veszélye, hogy a nyomozás során keletkezett értékes

⁵⁸ Németh az elkövetéskor nem töltötte be a 20. életévét, így nem lehetett halálra ítélni.

⁵⁹ Szűcs Gábor: Jogerős ítéletet hirdettek a rendőrgyilkosok ügyében. *Esti Hírlap*, 25. (1980), 213. 8.

⁶⁰ Nemzeti Emlékezet Bizottsága (é. n.) i. m.

információk szétszóródnak, vagy a vonalak és területek szerint is széttagolt nyomozásban nem hozhatók egymással összefüggésbe.”⁶¹

A belügyi vezetés már az első hetekben elfogadta az ORFK Vizsgálati Osztály javaslatát,⁶² ami egy adatfeldolgozási információs rendszer alkalmazását kezdeményezte. A javaslat nem volt teljesen új keletű. Déri Pál 1976-ban a *Korszerű nyomozás – integrált bűnüldözés* című könyvének VII. fejezetében, *A Tájékoztató és Koordinációs Központ bekapcsolása a helyszínes bűncselekmények felderítésébe* címmel az elképzelés alapjait már kidolgozta.⁶³

Bűnügyi nyomozás ilyen jellegű támogatására korábban a hazai kriminalisztikában nem volt példa. Ugyan Fejér megyében egy jelentős sikkasztási ügyben, illetve a Hungária körúti OTP-ben elkövetett kettős gyilkosság felderítésénél már felmerült ennek az igénye, de akkor ez részben a számítástechnikai eszközök, részben az adatrögzítő és feldolgozó kapacitás hiánya miatt nem valósulhatott meg.

Az elfogadott javaslat alapján az ORFK Vizsgálati Osztálya és a BM AFCS közösen, bűnügyi szakemberek, elemzők és informatikusok bevonásával alakította ki a rendszert, amely a Déri Pál könyvében szereplő Tájékoztató és Koordinációs Központ (TKK) nevet kapta. Az ide bejuttatott és feldolgozott adatokat számokká kódolták, majd ezeket rögzítették, és így kereshetővé váltak. A rendszer kialakításában jelentős szerepet vállalt dr. Kunos Imre is, akinek 1997-ben készült *Bűnelemzés* című tanfolyami jegyzete képezte a bűnelemzésről szóló első ORFK utasítás⁶⁴ alapját is.

A nyílt nyomozás és az operatív felderítés iratai (a jegyzőkönyvek, a rendőri jelentések, az igazoltatások és ellenőrzések adatai, a bejelentések és minden más dokumentum) másolatban kerültek át a TKK-hoz, ahol a feldolgozás alapbizonylatai lettek.

Az első lépcsőben ezeket az értékelőtisztek olvasták át, akik aláhúzással jelölték ki a lényegesnek tartott részeket. Kezdetben ezt a feladatot két tiszt végezte, majd a létszám négy főre bővült.

A feldolgozást nehezítette, hogy a munka kezdeti lépéseként – mivel ez csak pár héttel a nyomozás kezdete után indult be – az addig keletkezett adatokat is fel kellett dolgozni, a párhuzamosan érkező friss anyagokkal együtt.

A következő lépés az adatok kódolása volt, ami lehetővé tette a számítógépre történő rögzítésüket, feldolgozásukat és keresésüket. Ezt egy 20 fős kódolócsoport végezte, amelynek irányítója a TKK vezetőjének közvetlen alárendeltségébe tartozott. A csoporton belül 16 fő végezte a kijelölt adatok kódolását, míg 4 fő kódellenőrként felügyelte azok helyességét. A csoport tagjait a Rendőrtiszti Főiskola bűnügyi szakos hallgatói állományából vezényelték, 8 munkanapos váltásokban.

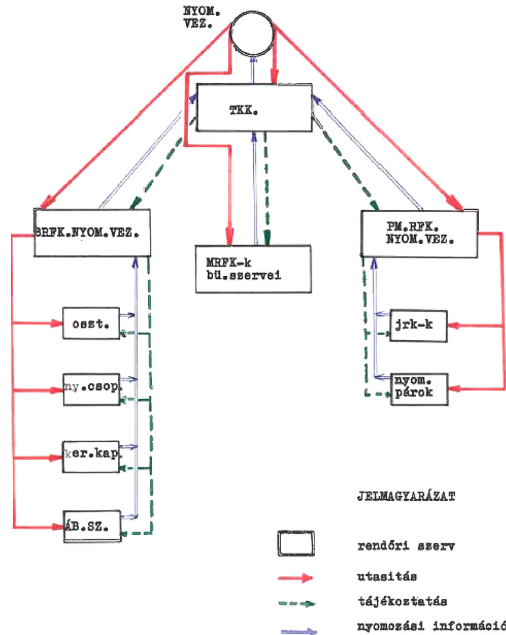
⁶¹ Kacziba Antal 1979. december 19-én kelt jelentése a Tájékoztató és Koordinációs Központ szervezésének és az információk a számítógépes feldolgozásának tapasztalatairól, 2.

⁶² Kacziba Antal által készített, és Katona Géza által jóváhagyott, 1979. augusztus 7-én kelt javaslat a nyomozás során keletkezett adatok számítógépes rendszerezésére.

⁶³ Déri Pál: *Korszerű nyomozás – integrált bűnüldözés*. Budapest, BM Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség, 1976. 201–268.

⁶⁴ 13/2001. (X. 2.) ORFK utasítás a Magyar Köztársaság Rendőrsége Bűnelemzési Szabályzatának kiadásáról.

NYOMOZÁS TERVEZETT INFORMÁCIÓS RENDSZERE

3. ábra

A nyomozás tervezett információs rendszere

Forrás: Kacziba Antal 1979. december 19-ei jelentése

A kódoláshoz szükséges 58 oldalas kódszótár összeállítása a rendkívül szűk határidő miatt nem lehetett teljes körű és végleges. A munka során sok olyan fogalom merült fel, amely még nem szerepelt kódszótárban. Ennek megoldására az egyes fogalomcsoportok (személy, dolog, esemény-körülmény) végén a készítők hagytak olyan tartalék kódszámokat, amelyekhez nem tartoztak még meghatározások. Új fogalom felmerülése esetén a kódoló ezt jelezte a csoportvezetőnek, aki egyrészt azt bevezette a következő üres helyre, másrészt intézkedett arról, hogy a használatban lévő összes példányra felvezessék. Ez a gyakorlatban a példányok egyenkénti, kézzel történő kiegészítését jelentette minden alkalommal.

Az információkat az alapbizonylatok típusa, illetve tartalmuk alapján az ötféle adatlap valamelyikén rögzítették. Az adatlapok közül az „A” típusú magával az alapbizonylattal, az „E” az eljárásban ellenőrzött személlyel, a „C” a releváns (órhely, a holttest elrejtési vagy a fegyver megtalálási) helyszínnel, a „K” az áldozathoz vagy valamely

dologhoz fűződő kapcsolódással, az „S” az ügyben ellenőrzött személy ismert vagy ismeretlen releváns kapcsolatával összefüggő információkat tartalmazta.⁶⁵

A feldolgozás végén kinyerhető adatokat a felhasználók, azaz a nyomozók és a nyomozás vezetőinek igényeihez igazították. Ez alapján a lekérdezésekkel:

- gyors és pontos válasz érkezett arra a kérdésre, hogy személyek vagy gépjárművek szerepelnek-e az adattárban, és ha igen, milyen adatokkal, melyik dokumentumban;
- egyszerűsödött az információk egymáshoz rendelése;
- lehetővé vált az elvégzett tevékenység statisztikai módszerekkel történő mérése.

Az egyszerű priorálás mellett megteremtették a kombinált, szűrőfeltételes keresés lehetőségét is. Összesen 250 jellemzőt lehetett beállítani, amelyeket csoportokban (például személy, dolog, helyszín, körülmény, időpont) kezeltek. Ezzel olyan kérdésekre tudtak az adatbázisból rövid időn belül, megbízható választ adni, mint például: „Kik azok a 35–40 év közötti, Vecsésen lakó, piros gépkocsival rendelkező férfiak, akik korábban Pest megye területén elkövetett erőszakos bűncselekmény miatt voltak büntetve?”

A lekérdezésre adott válasz nyomtatott formában jutott el a felhasználókhoz, akik részletesebb adatokat az eredeti dokumentumból az alapbizonylat azonosítószáma alapján tudhattak meg. A TKK működését és hasznosulását teljeskörűen nem lehetett értékelni, mivel az elkövetőket még azelőtt sikerült felderíteni, mielőtt az összes adatot feldolgozták volna. Ezzel együtt a belügyi vezetés megértette, elfogadta a bűnelemzés, az adatfeldolgozás informatikai segítségének fontosságát, és hosszú távon is támogatta azt. Egyértelművé vált, hogy a földrajzi és szervezeti értelemben is széttagolt, kiterjedt intézkedésekkel járó, nagy mennyiségű adatot eredményező nyomozásokban már nem érvényesek a klasszikus nyomozásirányítási elméletek és módszerek. A TKK létrehozása és rövid működése magában hordozta egy új elvek szerint folytatott nyomozási tevékenység modelljének és információrendszerének alapelemeit.

A munkában részt vevők még ennél is több lehetőséget láttak ebben a rendszerben. Előrevetítették egy új önálló tudomány, a kriminalisztika és az informatika határán megjelenő *kriminálinformatika* kifejlődését is, amely egyrészt a döntéshozatalhoz szükséges információkat, másrészt a kriminalisztikai kérdések megválaszolását képes támogatni.

A kriminálinformatikától várták volna többek között a nyomozás számítógépre szervezett belső dokumentációs és nyilvántartási rendszerének a kifejlesztését is, amelynek előzetesen a „NYOMDOK” nevet adták. Mint tudjuk, ez ebben a formában nem valósult meg, de az elképzelés az évezred végén a Robotzsaru rendszerként realizálódott.

⁶⁵ Az adatlapokból a 2. számú melléklet mutat be mintákat.

A bűnelemzés területén a TKK egy időszerű, a kor technikai vívmányait a lehetőségekhez mérten maximálisan kihasználó újítás volt. A megalkotott alapelvek, a kitűzött célok, valamint az informatika és a kriminalisztika összekapcsolása lehetőséget nyitottak a további fejlesztésére, amely folyamat végén – vagy annak egyik állomásaként – az értékelő-elemző egységek után a 21. században információfúziós központként létrejöhett a Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ is.

1. sz. melléklet

A nyilvántartásért felelős belügyi szervek és vezetői 1962–1980 között

Szervezet, beosztás		Név	Hivatalban		Élete
BM	belügyminiszter	Pap János	1961. 09. 13.	1963. 12. 07.	1925–1994
	belügyminiszter	Benkei András	1963. 12. 07.	1980. 06. 27.	1923–1991
	államtitkár*	Rácz Sándor r. vezérőrnagy	1973. 11. 06.	1974. 06. 21.	1925–
	államtitkár	dr. Kamara János r. ezredes	1974. 06. 21.	1985. 03. 29.	1927–2000
	országos rendőr- főkapitány	Kőrösi György r. vezérőrnagy	1961. 10. 20.	1977. 03. 31.	1922–2005
Ladvánszky Károly r. altb.		1977. 04. 01.	1989. 04. 30.	1928–2014	
BM OREK	II/I-5. (BNYO)	Ollé Ernő r. alezredes	1962. 08. 15.	1964. 12. 31.	1909–1987
	II/1. (SÉO)	dr. Lázár Bertalan r. alezredes	1962. 08. 15.	1964. 12. 31.	1927–2000
	II/1-5. (BNYSO)*		1965. 01. 01.	1971. 05. 31.	
BM III/4.	vezető	Márkus Sándor r. alezredes	1962. 08. 15.	1965. 05. 31.	1920–2007
	vezető	Hajdú Pál r. ezredes	1967. 03. 15.	1971. 05. 31.	1922–1994
BM NYK.	vezető	Dr. Selmeczi György r. ezredes	1971. 07. 01.	1976. 08. 31.	1921–1979
	megbízott vezető	Dr. Fekete Károly r. alezredes	1976. 09. 01.	1977. 02. 28.	1926–2010
	megbízott vezető	Csajkovits József r. alezredes	1977. 03. 01.	1977. 05. 31.	1933–
BM IF (FCSF)	csoportfőnök	dr. Kamara János r. ezredes	1971. 06. 18.	1974. 06. 21.	1927–2000
	csoportfőnök	Pados Gábor r. alezredes	1975. 01. 01.	1976. 12. 31.	1929–2007
	csoportfőnök	Baranyai György r. vezérőrnagy	1977. 01. 01.	1977. 05. 31.	1927–1998

Szervezet, beosztás		Név	Hivatalban		Élete
BM ACSF	csoportfőnök	Baranyai György r. vezérőrnagy	1977. 06. 01.	1983. 12. 31.	1927–1998
	BNYO vezető	Dr. Fekete Károly r. ezredes	1977. 06. 01.	1981. 03. 31.	1926–2010
	Értékelő-Táj. Osztály vezető	Dr. Balogh Sándor r. ezredes	1977. 06. 01.	?	1927–2015
	Gépi Adatfeld. Osztály vezető	Csajkovits József r. alezredes	1977. 06. 01.	1987. 12. 31.	1933–
	Lakcím és Közl. Osztály vezető	Detrói Ernő r. alezredes	1977. 06. 01.	?	1925–2017
	ÁB Op. Ny. Osztály vezető	Viczián István r. alezredes	1977. 06. 01.	1980. 07. 31.	1925–2012

* A beosztást az 1973. III. tv. alapján, 1973 novemberében hozták létre.

** A BNYSO a korábbi BNYO és SÉO egymásba olvadásával jött létre, a pontos időpont nem ismert. A BM II. Főcsoportfőnökség (ORFK) 1965. január 1-jétől érvényes új ügyrendjében (002/1965. számú belügyminiszter-helyettesi utasítás) már nem szerepel az önálló II/1. osztály, és a statisztikai adatok feldolgozása már a II/1. csoportfőnökség feladata.

Forrás: a szerző összeállítása az Állambiztonsági Parancsgyűjtemény, az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára Archontológia, a Nemzeti Emlékezet Bizottsága és a Wikipedia adatainak felhasználásával

2. sz. melléklet

Minták a Tájékoztató és Koordinációs Központnál használt adatlapokból

„A” adatlap az alapbizonylatról

„C” adatlap az alapbizonylatról

E lap

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

A. Az ellenőrzött személy

1. Neme

2. Vezetéknéve:

3. Utónéve:

4. Születési ideje

5. Anyja vezetékneve:

6. Anyja utóneve:

7. Egyéb azonosító adatai

8. Szűke

9. Előző büntetéseljárás

10. Lakóhely megnevezése

11. Tartalék 3

FORDÍTÁS

K lap

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

A. Kapcsolat a sértetthez

1. A kapcsolódó személy csoportosítása

2. A kapcsolat tartalma

3. Értékelés

B. Kapcsolat a dologhoz

4. A kapcsolódó személy csoportosítása

5. A dolog megnevezése

6. A kapcsolat tartalma, ill. szabottól megkülönböztetés

7. Értékelés

8. Tartalék 4

Működés

ÉRTÉKELÉS

„E” adatlap az alapbizonylatról

„K” adatlap az alapbizonylatról

Forrás: Kacziba Antal 1979. december 19-én kelt „Tájékoztató és Koordinációs Központ szervezésének és az információk számítógépes feldolgozásának tapasztalatairól” szóló jelentésének melléklete

Felhasznált irodalom

- 0014/1965. (IX. 17.) BM utasítás a BM Bűnügyi Nyilvántartó Osztály nyilvántartási anyagának selejtezéséről (ÁBTL- 4.2.-10- 22/14/1965.)
- 002/1965. számú belügyminiszter-helyettesi utasítás
- 0021/1965.(VI. 1.) és a 0023/1965. (VI.1.) belügyminiszteri parancsok (ÁBTL-4.2.-10-21/21/1965. és ÁBTL-4.2.-10-21/23/1965)
- 018/1974. (XI. 18.) belügyminiszteri parancs (ÁBTL-4.2-10-21/18/1974.)
- 02/1974. (IV. 8.) BM Információfeldolgozó és Felügyeleti Csoportfőnöki Utasítás (ÁBTL- 4.2-65-6-2/1974.)
- 08/1971. (VI. 18.) belügyminiszteri parancs, 1971. július 1-jén lépett hatályba. (ÁBTL- 4.2-10-21/8/1971.)
- 1/1957. (III. 19.) BM számú rendelet a rendőrhatalósági felügyeletről
- 34/1977. (XII. 1.) BM parancs a számítástechnika belügyi alkalmazásának, a számítógépes információrendszerek fejlesztésének egységes szabályozásáról. (ÁBTL- 4.2-10-22/34/1977.)

- 34/1977. számú belügyminiszteri parancs A számítástechnika belügyi alkalmazásának, a számítógépes információrendszerek fejlesztésének egységes szabályozásáról; „A számítástechnika belügyi alkalmazásának fejlesztési irányelvei” című melléklete (ÁBTL- 4.2-10-22/34/1977/11.)
- 50-130/1978. BM ORFK I-1. osztály Intézkedési Terve (ÁBTL- 4.2-50-130/1978)
- 5372-1/1950. (VIII. 11.) BM rendelet „Az országos bűnügyi nyilvántartással kapcsolatos tennivalók ellátása és a körözések közzététele” tárgyában
- 9/1977. (V. 30.) belügyminiszteri parancs (ÁBTL- 4.2-10- 22/9/1977.)
- A 0020/1967. (VII. 29.) belügyminiszteri parancs 1969. 11. 30-án kelt végrehajtási utasításának 3. pontja (ÁBTL-4.2.-10-21/20/1967/14.)
- A 0020/1967. (VII. 29.) belügyminiszteri parancs, és annak végrehajtási utasításai (ÁBTL-4.2.-10-21/20/1967.)
- A 01/1967. számú belügyminiszter-helyettesi parancs mellékleteként kiadott, „A bűnügyi nyilvántartás szabályzata, I–II.” (ÁBTL-4.2.-10-1190/1967. és ÁBTL-4.2.-10-1190-1/1967.)
- Nemzeti Emlékezet Bizottsága: *Az 1945–1988. között magyar bíróságok ítélete alapján kivégzettek*. Online: <https://neb.hu/asset/php0CAIKM.pdf>
- Az 1954. január 08-án kiadott, 02. számú belügyminiszter-helyettesi parancs, és annak 239/1953. számú melléklete
- Az ORFK vezetőjének 1958. május 5-én kelt 5. számú utasítása és annak melléklete (ÁBTL-4.2-50-6/5/1958)
- BM Titkárság 10-1513/1962. számú, 1962. 08. 29-én kelt körlevele (ÁBTL-4.2.-10-1513/1962.)
- Boda József – Regényi Kund: A hírszerző és biztonsági szolgálatok fejlődése a második világháború végéig. In Boda József – Regényi Kund (szerk.): *A hírszerzés története az ókortól napjainkig*. Budapest, Dialóg Campus, 2019. 111–143. Online: <https://tinyurl.hu/k9IH/>
- Cseh Gergő Bendegúz – Tóth Eszter: A magyar állambiztonsági szervek központi nyilvántartási rendszere és annak számítógépesítése (1962–1990). In *A Nemzeti Emlékezet Bizottsága és az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára közös munkacsoportjának jelentése az 1990 előtti állambiztonsági szervek mágnesszalagokon megőrzött adatállományának vizsgálatáról*. Nemzeti Emlékezet Bizottsága, 2017. 9–49. Online: www.abtl.hu/sites/default/files/pdf/Magnesszalag_jelentes.pdf
- Déri Pál: *Korszerű nyomozás – integrált bűnüldözés*. Budapest, BM Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség, 1976.
- Déri Pál – Budai Attila: *Korszerű bűnüldözés*. Budapest, Országos Rendőr-főkapitányság, 1991.
- Déri Pál: Az állam és a társadalom kötelezettségei a bűnözés elleni harcban. In Bócz Endre (főszerk.): *Kriminalisztika*. II. Budapest, BM, 2004. 925–968.
- Dolgozók Lapja*, 32. (1979), 213. 8. Online: https://library.hungaricana.hu/hu/view/KomaromEsztergom24ora_1979_09/?pg=80&layout=s
- Dunántúli Napló*, 36. (1979), 280. Online: https://library.hungaricana.hu/hu/view/DunantuliNaplo_1979_10/?pg=99&layout=s
- Finkey Ferencz: *A magyar büntetőjog tankönyve*. Budapest, Grill Károly, 1914.

- Finszter Géza: A kriminalisztika ígérete. *Magyar Tudomány*, 181. (2020), 5. 591–603. Online: <https://doi.org/10.1556/2065.181.2020.5.3>
- Gödöny József: Nemzetközi erőfeszítések a bűnözés visszaszorítására. *Jogtudományi Közlöny*, 30. (1975), 9. 497–504. Online: http://real-j.mtak.hu/2229/1/Jogtudomanyikozlony_1975.pdf
- Heti Híradó* 21. (1977. 04. 09.) 15. 3. Online: http://epa.oszk.hu/02800/02851/00954/pdf/EPA02851_heti_hirado_19770409-21-15.pdf
- Ismeretlen szerző: „Kétszázézer ujjlenyomat van már a rendőrség birtokában” *Demokrácia* (1946) 23. 7. Online: https://adt.arcanum.com/hu/view/Demokracia_1946_1/?pg=188&layout=s
- Kacziba Antal 1979. december 19-én kelt jelentése a Tájékoztató és Koordinációs Központ szervezésének és az információk számítógépes feldolgozásának tapasztalatairól
- Kacziba Antal 1979. december 19-én kelt „Tájékoztató és Koordinációs Központ szervezésének és az információk számítógépes feldolgozásának tapasztalatairól” szülő jelentésének melléklete
- Kacziba Antal által készített és Katona Géza által jóváhagyott, 1979. 08. 07-én kelt javaslat a nyomozás során keletkezett adatok számítógépes rendszerezésére
- Konczer István 1979. december 14-ei összefoglaló jelentése a nyomozásról
- Kovács Tamás: *Megfigyelés, internálás, deportálás az internálás és a toloncolás kérdésköre a két világháború között, különös tekintettel a II. világháború korára*. Doktori értekezés. Pécs, PTE BTK Interdiszciplináris Doktori Iskola, 2013.
- Központi Statisztikai Hivatal adatai. Online: www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_hosszu/h_zjj001.html
- Magyar Hírlap*, 18. (1985), 113. Online: https://adt.arcanum.com/hu/view/MagyarHirlap_1985_05/?pg=136&layout=s
- Müller Rolf: Az operatív technikai osztály, 1956–1962. *Betekintő*, (2011), 3. 6. Online: https://betekinto.hu/sites/default/files/betekinto-szamok/2011_3_muller.pdf
- Nemzeti Emlékezet Bizottsága: *A Belügyminisztérium szervezete, mellékletek: Államtitkári szervek 1974*. Online: <https://neb.hu/asset/phpadHQ5g.pdf>
- Perényi Roland: *A bűn nyomában. A budapesti bűnözés társadalomtörténete 1896–1914*. Budapest, L'Harmattan, 2012.
- Rudas György: A bűnügyi nyilvántartás fejlődése. *Rendőrségi Szemle*, 7. (1959), 1. 22–31.
- Szűcs Gábor: Jogerős ítéletet hirdettek a rendőrgyilkosok ügyében. *Esti Hírlap*, 25. (1980), 213. 8.
- Tóth Ferenc – Kétyi Károly: Szállodai tüzesetek nyomozása. In Korinek László – Finszter Géza (szerk.): *60 év, hatvan bűncselekmény II*. Budapest, Belügyi Szemle, 2012. 20–23.
- Vedres Géza: Rendőrgyilkosság az 5. számú őrhelyen. In Korinek László – Finszter Géza (szerk.): *60 év, hatvan bűncselekmény II*. Budapest, Belügyi Szemle, 2012. 13.

Jogi forrás

13/2001. (X. 2.) ORFK utasítás a Magyar Köztársaság Rendőrsége Bűnelemzési Szabályzatának kiadásáról

Molnár Tamás József¹

Az internetes biztonság és az OSINT összefüggései

Correlation between Internet Security and OSINT

Az OSINT (Open Source Intelligence) mozaikszó mint a nyílt forrású hírszerzés jelentősége az elmúlt években egyre nagyobb szerepet kap az egyes szolgálatok életében, hiszen a digitális információk megszerzése és birtoklása új kihívások elé állítja a szakembereket. A legtöbben biztosan hallottuk már azt a közhelyet, miszerint „ami egyszer felkerül az internetre, az ott is marad”. Ezt szem előtt tartva kell mindennapi munkánkat végeznünk, hiszen soha nem tudhatjuk, hogy ki és mikor használhat fel ellenünk olyan személyes információkat, amelyek megszerzéséhez mi magunk szolgáltatottuk az adatokat valamikor a közel- vagy régmúltban.

Jelen írásban az OSINT jelenetőségének bemutatását követően a digitális tudatosság fontosságát hangsúlyozva rámutatok néhány tipikus gyenge pontra, úgymint a gyermekek és az idősebb korosztály e téren hiányos ismeretei, az operációs rendszerek, más programok adatgyűjtései, a kiszivárgott vagy gyűjtött adatbázisok jelentette veszélyek, az adatvesztés körülményei és következményei. Kitérek továbbá az egyre bővülő speciális adatgyűjtő célszoftverekre is. Ezek kapcsán megoldási javaslatokat vázolok fel, amelyek hasznos segítséget jelenthetnek akár a prevenciót, akár a veszteségek minimalizálását illetően.

Kulcsszavak: Digitális Öntudatosság, információbiztonság, digitális lábnyomok, OSINT, adatvédelem, prevenció

The importance of Open Source Intelligence (OSINT) is getting a bigger role in the lives of services in recent years, because the acquiring and possessing of digital information poses new challenges for professionals. Most of us have probably heard the commonplace that ‘once something posted on the Internet it stays there forever’. We have to do our daily job with this in mind, as we never know who and when can use personal information against us, for which we have provided the data ourselves

¹ Molnár Tamás József gazdasági informatikus, kommunikátor, igazságügyi IT-szakértő. E-mail: tamas.j.molnar@gmail.com

at some point in the recent or distant past. As a part of this article, I present the importance of the OSINT and while underlining the importance of digital awareness, I point out some typical weaknesses, such as the lack of knowledge of children and the elder age group in this field, the data collection of operating systems and other programs. The dangers posed by leaked or collected databases and circumstances and consequences of data loss, I also cover the continuously expanding field of special data collection software. Based on these, I outline a solution proposal that can be a useful help in terms of either prevention or minimisation of losses.

Keywords: *digital consciousness, information security, digital footprints, OSINT, data protection, prevention*

1. Bevezető – OSINT a mindennapokban

OSINT. Mit is jelent ez a pár betű, ez a napjainkban sokat látott mozaikszó? Egyre többször kerül elő mind szakmai körökben, mind az interneten böngészve az Open Source Intelligence kifejezés rövidebb formája. Aki még nem hallott róla, annak is első helyen dobja a Wikipédia a böngészőnkbe beütve. De valójában miről van szó? Pár szóban megfogalmazva: az emberi hanyagságról, a kényelmességről, a nemtörődömségről, az internet végeláthatatlan hálózatában információként magunk után hagyott digitális lábnyomainkról, amelyek aztán nyílt forrásokból összegyűjtve tovább elemezhetővé válnak.

Meglehetősen nehéz szavak ezek, és joggal merülhet fel az olvasóban, hogy miért lenne ez így probléma, hiszen Ő mindenről tud, amit az interneten intéz, használ, vagy csak böngészik. Egyrészt valóban tehetjük mindezt körültekintően és elővigyázatosan, de jobb, ha tudjuk, hogy teljesen láthatatlanok jóformán nem lehetünk a digitális világban, és ezt a kiberbűnözők is pontosan tudják. Nagyon sok támpontot meg kell vizsgálnunk ahhoz, hogy elérjünk az OSINT valódi lényegéhez, ahol olyan nyílt információkat tudunk összegyűjteni egy személyről vagy csoportról, amelyeket vagy saját maga (esetleg barátai, ismerősei) hagyott hátra, vagy a családja oszt meg róla, esetleg ellopták róla azok, akiknek feladatuk az információszerezés. Az információszerezés célcsoportja maga az ember és az információkat tároló egységek, a számítógépek és az információtechnológiai hálózatok.

A kommunikációelméletekben az információcsere alapszabályai szerint annak létrejöttéhez minimum két fél szükséges, akiket adónak és vevőnek hívunk, a köztük lévő információt segítő közeg a csatorna, illetve lehetnek közben zavaró tényezők, amelyek vagy zavarják a kommunikációt vagy lehetetlenné teszik azt. Az információkat tudjuk kódolni és dekódolni – amennyiben arra van szükségünk, hogy más ne értse a két fél közötti információáramlást –, de itt is lehetnek váratlan tényezők, amelyek közbeszólnak, akadályozzák vagy ellehetetlenítik a kommunikációt. Amennyiben az információcsere rendben lezajlik a felek között, a következő megvizsgálandó probléma abból adódik, hogy lehett-e olyan harmadik fél a folyamat lezajlása alatt, aki hozzájutott az adatokhoz, miközben erre mi magunk nem adtunk engedélyt. Itt megint több csoportra tudjuk bontani a kérdést, hiszen vannak olyan jól ismert tényezők

és nemzetbiztonsági kérdések, amikor szükség van azokra az adatokra, amelyek a felek között keletkeznek, de a mostani témakörben nem ezekkel a kérdésekkel fogunk foglalkozni. Előfordulhatnak olyan esetek is, amikor nem tudunk róla, hogy az adataink más érdekeltségek kezébe jutnak és ezeket az adatokat összegyűjtve hatalmas adatbázisokban tárolva gyűjtik, esetleg eladják olyan csoportoknak vagy cégeknek, akik ezekből az információkból profitálni tudnak.

Az OSINT-tevékenység lényege tehát, hogy olyan tartalmakat kutassunk fel a hírközlő és továbbító hálózatok segítségével, amely tartalmakat nyílt forrásokból, legális eszközökkel gyűjtünk össze, rendszerezzük azokat és elemző-értékelő munkafolyamatokat végzünk rajtuk a további feldolgozhatóság érdekében.

De honnan és hogyan tudunk ilyen információkat szerezni? Milyen módszereket tudunk bevetni annak érdekében, hogy információhoz jussunk egy adott személyről vagy csoportról? A válasz sok esetben megdöbbentően egyszerű és gyors folyamatot takar, amibe egy laikus ember bele sem gondol. A probléma megértéséhez a bevezető elején leírt pár szóhoz kell visszakanyarodnunk, ahol azt fogalmazom meg, hogy emberi hanyagság vagy lustaság generálja a munkánk valódi mibenlétét. Hiszen biztosan ismerünk olyan embert, aki úgy állítja be jelszavát a számítógépén, hogy saját születési adataival kezdi a begépelést, esetleg a gyermeke nevét hozzágépelve, vagy kedvence becenevét használva változtatja meg az utálatos havi jelszóváltoztatás üzenet után a hitelesítő adatot. Biztos vagyok benne, hogy mindenki hallott már olyan emberről, aki a jelszavát esetleg felírja egy cetlire és ezt a monitorjára ragasztja, hogy ne felejtse el, vagy a jól bevált 1234567 után még hozzátesz egy nyolcadik számot a számsorhoz. Esetleg ismerünk olyan kollégát, aki kedvenc autómárkáját pötyögi be rendületlenül a jelszóváltoztató téglalapba azt gondolva, hogy ily módon szuperbiztonságos lesz a rendszere, és védve vannak a legfontosabb privát vagy irodai adatai az illetéktelenek elől. Talán hallottunk már olyan esetről is, ahol a telefon PIN-kódja 1234, vagy 0000; esetleg olyanról is, aki teljes egészében kiiktatja ezt a lehetőséget, mert naponta 30 alkalommal kellene használni.

Azok számára, akik azt gondolják, hogy ezzel a hozzáállással soha nem fognak semmilyen adatszivárgást elszemvedni, szomorú hírem van: valószínűleg már túl is vannak rajta! Erre azonban abban az esetben is nagy az esély, ha a kor követelményeinek megfelelően olyan jelszót választanak a szociálismédia-profilnak, vagy e-mail-címnek, ahol odafigyelnek a kis- és nagybetű kombinációra, esetleg számmal vagy speciális karakterrel kiegészítve adnak biztosnak hitt jelszót maguknak.

A 2019-es évben felfedezett majd 2020-ban berobbant, Covid-19 okozta világjárvány nemcsak a társadalmi, egészségügyi és gazdasági problémákról lesz nevezetes a történelemkönyvekben, hanem a kibertámadások eddig sohasem látott aranykoraként is emlegetni fogják majd a következő generációk. Az információkereskedelem olyan mértéket ölt napjainkban, hogy nem is lehet kiszámolni, nagyságrendileg mekkora mennyiségű kiszivárgott adat kerül ki minden nap a digitális térbe, hiszen egy meghatározó hányadukra csak akkor derül fény, amikor már közzétették azokat, és a hackerek erre szakosodott fórumokon árulják – sok esetben pár dollárért vagy euróért.

Ezekből az adatokból olyan információkat lehet leszűrni, amelyek segítségével a legtöbb esetben olyan mennyiségű és minőségű adat válik egy konkrét személyhez köthetővé, amivel egy számunkra ismeretlen emberről akár egy teljes profilt létre

tudunk hozni. Mindezt olyan, nyílt információkból szerzett adatokból, amelyeket könnyedén össze tudunk gyűjteni az internetről, vagy nyíltan beszerezhető és letölthető formában, vagy speciálisan erre a szakágra létrehozott célszoftverek segítségével kutathatók ki.

Nem titkolt tény a nyílt információszerzés körében, hogy a közösségi profilok terjedésével kezdett el egyre nagyobb érdeklődés mutatkozni a személyes információk gyűjtése iránt, hiszen a ma már jóformán mindenki által használt szociálisháló-profilokból rengeteg adat gyűjthető össze, deríthető ki bárkiről. Az IOT- (*Internet of Things* – Dolgok Internete)² eszközök forradalmasították a digitális otthonok kényelmi szintjét, és az úgynevezett „okoseszközök” további sérülékenységi pontokat adnak az adatszivárgásoknak, ha nem megfelelően vannak beállítva, vagy a már említett biztonsági és hitelesítési kódolásaik nem érik el a megfelelő szintet.

Ezek az eszközök mind regisztrációhoz kötöttek, ahol meg kell adnunk a személyes adatainkat, hitelesítő kódjainkat, e-mail-címünket vagy telefonszámunkat. Ezekkel a regisztráció során elkért/megadott személyes azonosítókkal olyan információkat adunk ki a kezünkbe, amelyekkel egy személy beazonosítását teljes mértékig véghez lehet vinni, és egy konkrét emberhez lehet kötni.

2. OSINT – múlt, jelen, jövő

„A nyílt forrású információszerzés (Open Source Intelligence, továbbiakban OSINT) olyan információgyűjtő eljárás, amelynek során a nyilvánosan elérhető forrásokból az információkat felkutatják, elemzik, értékelik és felhasználják egy adott cél érdekében. Az OSINT nem egyenlő az Internetről, a közösségi média eszközeiből szerzett információgyűjtéssel, mint ahogy ebből következően nem az elmúlt évtizedek új eljárása. A hagyományos (nyomtatott és elektronikus) média, szürke irodalom, szakértők és megfigyelők tapasztalatai, kereskedelmi műholdas felvételek, könyvtárak anyagai, tanulmányok, nyilvános konferenciák előadásai, de prospektusok, reklámanyagok mind-mind részét képezhették a nyílt forrású információgyűjtésnek. Ez egyben azt is jelenti, hogy ezt a hírszerző eljárást nem csak a nemzetbiztonsági szolgálatok végzik, hanem a politikai, üzleti, civil szférában egyaránt alkalmazzák.”³

Tagadhatatlan tehát, hogy a nyílt információszerzés nem az internet terjedésével kezdődött, hanem sokkal régebben, hiszen az emberi kíváncsiságot és információéhséget mindig is ki kellett elégíteni, így maga a tevékenység sokkal régebbre vezethető vissza, mint azt gondolnánk. Az írás és az olvasás, valamint a nyomtatott könyvek és a sajtó terjedésével egyszerűbb lett az adatok megszerzése, kategorizálása és begyűjtése, és ez kétséget kizáróan a digitális hálózatok és az internet terjedésével lett egy robbanásszerűen elterjedt folyamat, ami a gyors információcserék segítségével egyre dinamikusabban fejlődő iparágga növi ki magát.

² Benedek Gergő: *Mi is az az IOT? És mi az AIOT? Minden, amit a dolgok internetéről tudni kell.* (2020. február 12.).

³ Bányász Péter: *A közösségi média, mint a nyílt forrású információszerzés fontos területe. Nemzetbiztonsági Szemle, 3. (2015), 2. 21–36.*

Gondoljunk csak bele, a millenium környékén, amikor még a legtöbb háztartásban betárcsázós internetet használtunk külső modemmel, amikor a TV-antennánk belföldi, földfelszíni analóg adást fogott, és mobiltelefonunkkal egy-két soros megjelenítésen tudtunk rövid üzeneteket küldeni egymásnak. Vagy amikor a 2001-es népszámlálás során bemondás alapján, papíralapon töltötte ki a számlálóbiztos a felvett adatokat – sokkal kisebb volt a beáramlott adatok mennyisége, nem beszélve a hibalehetőségekről, elveszett adatokról és a lassú feldolgozásról. Statisztikákat alap irodai szoftverekkel tudtunk készíteni, ami a legtöbb esetben betáplált adatok alapján szép kör- vagy oszlopdiagrammokat jelentett, jobb esetben már színes nyomtatóval kinyomtatott lapok sokaságát. A prezentációkat a feletteseinknek a meetingeken (akkoriban megbeszélésnek mondtuk) átlátszó celofán lapokra írtuk és rajzoltuk, amit a technikai szobából előhúzott írásvetítőn tudtunk bemutatni a csoportnak.

Ezeket olvasva: ugye, mennyit fejlődtünk csupán 21 év alatt? Ma már az óvodás gyermekünk napi étkeztetését reggelente a mobilunk segítségével hagyjuk jóvá, a garázsban a gépkocsinkat távolról indítjuk be, hogy meleg és kellemes legyen beleülni az induláskor, a mobiltelefonunk családtag lett – hiszen sok esetben többet foglalkozunk vele, mint a családtagjaink problémáival –, távolról indítjuk be a klímánkat vagy bármilyen elektromos eszközünket a digitális otthonunk rendszerének segítségével. Otthonról dolgozunk, hiszen a home office létjogosultsága sosem volt ennyire egyértelmű és bizonyított, nagyobb gyermekeink digitális oktatásban részesülnek, a lejáró személyes okmányaink intézése céljából otthonról foglalunk időpontot az okmányirodába, és még sorolhatnánk naphosszat, hogy mi mindent tudunk elintézni a technikai hálózatok és IOT-eszközök segítségével. És ezek mögött a hálózatok és eszközök mögött mind-mind egy digitális másunk, illetve avatárunk van regisztrálva, rengeteg adattal és személyes információval.

Mivel ezeket az adatokat digitálisan tárolják és az ezeket feldolgozó számítógépek csak előre betáplált programok alapján működnek, nem lehet kizárni az adatvesztés és az adatlopás lehetőségeit, ám ezekkel részletesebben később fogunk foglalkozni. A személyes adatok nyilvánossá tétele sokkal nagyobb kihívást jelent bárki számára, hiszen sok esetben bele sem gondolunk abba, hogy burkoltan vagy különböző csalásokkal és megtévesztő módszerekkel olyan információkat tudnak kicsalni tőlünk, amelyekkel a bűnözők szó szerint el tudják lopni a digitális másunkat, hatalmas károkat okozva ezzel mind a személyünknek (banki visszaélések, csalások), mind a gazdasági vagy állami érdekek területén (például Covid-19-vakcina-információk beszerzése a gyártóktól).⁴

A nyílt információk megszerzése a jövőben további kihívásokat fog majd jelenteni a szakmának, de a trend már most egyre világosabban látszik: egyrészt a személyes információk megszerzése különböző legális módszerekkel egyre nagyobb kapacitásokat fog igényelni (adatok tárolása, feldolgozása), másrészt a szociális média térhódítása, valamint a digitális eszközök és újabb technológiák megjelenése egyre több és nagyobb adatmennyiség feldolgozásával fog járni, mind informatikai mind humán kapacitás tekintetében.

⁴ Jessica Davis: Hackers Leak COVID-19 Vaccine Data Stolen During EU Regulator Breach. *Health IT Security*, 2021. január 13.

3. Digitális tudatosság

A digitális öntudatosság az a magatartás, amit minden olyan felelős embernek, aki digitális eszközt vagy internetet használ, követnie kell; amivel a személyes adatait megvédi, tudatosan magáról a legkevesebb információt jelenít meg nyíltan, és ezeket az információkat folyamatosan karbantartja, aktualizálja saját maga vagy olyan személy érdekében, aki azt nem képes megtenni a környezetében.

Meg kell említenünk azt a tényt is, hogy a kiberbűnözők módszerei is egyre kifinomultabbak az információk megszerzését illetően, hiszen ők is egyre jobban idomulnak az információtechnológia fejlődő lehetőségeihez – kihasználva ezekkel azokat az emberi tulajdonságokat, amelyekre hatva megszerzik azokat a kulcsfontosságú adatokat, amelyekkel át tudják venni az irányítást akár az életünk felett is. A másik tényezőről mi magunk tehetünk: ezzel olyan információkat szivárogtatunk ki egyenesen a bűnözőknek, amelyekkel tálcán kínáljuk a lehetőséget a bűncselekmények elkövetéséhez.

Egy egyszerű példa segítségével szeretném szemléltetni, hogy milyen könnyen tudunk csapdába esni a saját figyelmetlenségünk miatt. Az utóbbi időben hatalmasat nőtt az úgynevezett SIM swap⁵ csalással elkövetett bűncselekmények száma. Az első lépcsőben nyílt információszerzéssel a közösségi oldalakat böngészve olyan leendő áldozatokat keresnek a támadók, ahol a kiszemeltek közzéteszik (kiosztolják) utazásaikat, drága, újonnan megvásárolt értéktárgyaikat. Sok esetben még a boltokat és helyszíneket is megjelöli az áldozat („becsekkol”), ezzel már a vásárlás helyét és idejét elárulva információt ad az eseményről. Közösségi oldalára kiosztolt képekből szintén helyszíneket lehet azonosítani, illetve a képek exif adataiból⁶ ismét „értékes” információkat tehetünk közzé. A közösségi oldalakon megjelenített, vagy az oldalra regisztrált e-mail-címek és telefonszámok segítségével már közvetlenebbül meg tudják szólítani az áldozatot további csalási módszerek segítségével, ami lehet adathalászat e-mail-cím felhasználásával, vagy egyszerű marketingalapú megkeresés/adatszerzés, esetleg hivatalos vagy ügyintéző személy képében történő adatnyerés. A nyílt interneten rengeteg olyan adatbázis kering, amelyekből kiszivárgott banki információkon át az összes adatunkat meg lehet tudni (felhasználóneveinket, számlavezető bankunk nevét, a folyószámlaszámunkat vagy éppen édesanyánk nevét, lakcímünket, személyazonosító okmányaink számát), és ezeket az adatbázisokat akár ingyen is be tudjuk szerezni.

A SIM swap⁷ csalásban az a legijesztőbb, hogy a bűnöző és az áldozat között semmilyen kontaktus nem szükséges, sőt még a telefonkészülékünk sem kell ahhoz, hogy tovább tudjanak lépni. A csalók a megszerzett adatok segítségével felveszik a kapcsolatot az áldozat telefonszolgáltatójával, és miután hitelesítették magukat, a megszerzett adatokkal új SIM-kártyát igényelnek (jellemzően azzal az indokkal, hogy azonnal kell nekik vagy lopás miatt, vagy kisebb méretű SIM-kártyával működő új készülék beszerzése okán). Ezáltal az áldozat SIM-kártyáját deaktiválva az új SIM-kártyára

⁵ Perei Dóra: *Hogyan védekezhetünk a SIM-csere átverés ellen?* *Rakéta*, 2021. január 11.

⁶ Tips & Tricks – Tech: *Nézd meg az EXIF metaadatokat iPhone, Android, Mac és Windows rendszeren.* (é. n.)

⁷ Jason Cipriani: *SIM swap fraud: How to prevent your phone number from being stolen.* *Cnet*, 2020. szeptember 29.

terhelve már a bűnöző telefonjára érkeznek az üzenetek. Mivel telefonszámunk sok esetben a második autentikációs eszközünk,⁸ a jelszavaink, azonosító adataink kinyerése után arra is tudjuk használni, hogy visszaállítsuk jelszavunkat, vagy belépünk vele a netbankunkba, e-mailünkbe vagy közösségimédia-profilunkba.

Összességében tehát megállapítható az, hogy a digitális tudatosság igenis fontos része kell legyen a felelős internethasználatnak: annyira kell védeni személyes adatainkat, jelszavainkat, mint egyéb ingó vagy ingatlan értékeinket.

4. A gyermekek és az idősebb korosztály felkészítése az internet előnyeire és veszélyeire, prevenciók intézkedések

Egy újabb nagyon fontos témakör azokkal a célcsoportokkal foglalkozni, amelyek a legsebezhetőbbek a kibertér világában, akiknek nincsen kellő tudásuk/tapasztalatuk az internet világát illetően még, vagy már nem tudnak kellően felelősen gondolkodni: ezek pedig a legfiatalabb és a legidősebb korosztály.

Elsőként a gyermekekre ható, célzott, tudatos reklámok, reklámkampányok, valamint a szociális média hatásait kell megemlíteni. Rögtön a gyermek első éveiben már mobiltelefonokat adunk kezükbe, tableten vagy egyéb digitális eszközön futtatjuk nekik az applikációkat, bekapcsoljuk a YouTube-csatornákat, ahol olyan digitális tartalmakhoz férhetünk hozzá, amelyekkel a kicsiket akár órákra a képernyő elé tudjuk kötni. Mobilunk segítségével applikáción keresztül indítjuk el az okos fogkefét, vagy a bluetooth-kapcsolaton keresztül csatlakozó okos játékokat az appok segítségével irányítjuk.

Természetesen ezekhez az alkalmazásokhoz is regisztrálnunk kell egy szerverre: a legtöbb esetben egy közel-keleti szolgáltatóhoz, amely ezeket az adatokat különböző adatbázisokban tárolva sok esetben nem a legbiztonságosabb módon menti el a felhő tárhelyeken vagy saját szerverein. Ezek az adatok legtöbbször nem tartalmaznak olyan információkat, amelyekből közvetlenül egy személyhez köthetünk egy profilt, azonban ezeket és sok más kiszivárgott, egyéb adatbázist összefésülve már igen valós és veszélyes kombinációkat vagy profilokat lehet létrehozni. Később, ahogy a gyermek növekszik, átveszi a jól ismert, gyermekek körében terjedő trendeket, létrehoz digitális profilokat, közösségi média avatárokat, Facebook, Instagram, Twitter, TikTok, Fun-fact, WhatsApp stb. regisztrációkat. Még később Skype, Viber, Snapchat, Pinterest, LinkedIn, Tinder, QQ, WeChat, Telegram, Signal stb. profilokat létrehozva ezeken keresztül hatalmas mennyiségű adatot szivárogtat ki magáról és a környezetéről úgy, hogy nem is gondolná, mekkora veszélynek teszi ki magát közben. Hiszen egy nyitott, nyilvános profil beállításánál nagyon sok oldalt nemcsak az ismerősök látnak, hanem szinte bárki.

Érdemes megfigyelni a napi posztok során, hogy a környezeti háttér, egy otthonról kipszolt üzenet alkalmával milyen információkat tudunk legyűjteni csupán

⁸ Pócze Balázs: Öt mondatban: mi az a kétfaktoros autentikáció, és miért jó nekem? *Rakéta*, 2019. november 12.

a lakáskörülményeket figyelembe véve. A háttérben megbúvó hatalmas LCD-tv, a szülők féltve őrzött tárgyai, a lakás riasztórendszer-érzékelőinek elhelyezkedése (esetleg feltételezhető hiánya) egyaránt árulkodó. A festményeket a falakon, az asztalon hagyott ékszereket, laptopokat vagy számítógépeket, és sorolhatnánk, hogy mi mindent tudunk megfigyelni egy kellő körültekintés nélkül az interneten kipoztolt kép alapján. Mindezek megfigyelésére, kiszűrésére már készültek speciális szoftverek, amelyek különböző felismerő algoritmusokkal figyelik ezeket a háttérben megbúvó, apróságnak számító, de értékes tárgyakat, vagy a környezet biztonságosságát, illetve annak ellenkezőjét, hogy hova lehetséges kevés kockázattal, sikeresen betörni.

Természetesen OSINT-szempontról is nagyon értékesek ezek az információk, hiszen a leggyűjtött multimédiás kép- és videóanyagokat kiszűrve egyre gyorsabban körvonalazódik egy személy kreált vagy valódi profilja.

Kötelesek vagyunk tehát felhívni a gyermekeink figyelmét, hogy egyrészt kellemes és „trendi” dolog használni a közösségi média nyújtotta előnyöket, de arra is figyelmeztetnünk kell őket, hogy megannyi veszély leselkedik rájuk olyan forrásokból, amelyekre nem is gondolnak. Ha időben elkezdjük a digitális öntudatosságot beléjük nevelni és elmagyarázzuk a problémák mibenlétét, nagyobb eséllyel tudjuk ösztönözni a következő generációkat azoknak a biztonsági módszereknek az alkalmazására, amelyekkel meg tudják védeni a privát szférájukat, és ezzel megelőzhetünk sok olyan jövőbeni bűncselekményt is, amelyek kihatással lehetnek a mindennapi életünkre, munkánkra és szociális kapcsolatainkra.

A gyermekek után az idősebb korosztály védelme a következő témakör, amivel foglalkoznunk kell. Míg a gyermekek játszva megtanulják a digitális eszközök használatát, az idősebb generációk számára komoly nehézséget, kihívást jelenthet egy-egy eszköz használata. Természetesen vannak erre nagyon is fogékony emberek, de a statisztikákat nézve annak a korosztálynak a tagjai, akik még nem használtak olyan okos eszközt, ami manapság már mindennapos az életünkben, nagyon nehéz és kihívásokkal teli feladat lehet akár elmagyarázni is ezeknek az elektronikus eszközöknek a mindennapi használatát.

Szinte mindenki hallott az „unokázós csalásról” és az ehhez az elkövetési körhöz fűződő bűncselekményekről, ahol az idősebb embereket telefonon felkeresi a csaló, hogy egy hozzátartozójának kiadva magát pénzt csaljon ki az áldozattól. Általában ezeket a hívásokat is olyan telefonhívások előzik meg, ahol a bűnözők akár statisztikai/közvéleménykutatói céllal álcázva olyan célzott, de nem feltűnő kérdéseket tesznek fel, amelyekből rengeteg információt tudhatnak meg egy idős emberről és környezetéről. Majd később ezeket az adatokat felhasználva csalnak ki pénzt vagy egyéb értéket az áldozatoktól. Az idősebb generációk internethasználatával kapcsolatban is vannak olyan veszélyek, amikor kémprogramokkal, célzott információkkal, reklámokkal vagy e-mailen terjedő kártevőkkel fertőzik meg a számítógépeket, amelyeken keresztül az operációs rendszer sérülékenységét vagy a hiszékeny személy nem kellő hozzáértését kihasználva adatokat lopnak el, vagy adatokat gyűjtenek a felhasználó beleegyezése és tudta nélkül.

Megoldási javaslatok:

- Használjuk otthoni hálózatunkban a „szülői felügyelet” opciót, ahol szűrni lehet a gyermekünk eszközén a megjeleníthető tartalmakat. Ugyanitt időzíteni is tudjuk az internet elérhetőségét, időtartamokra lebontva.
- Beszéljük meg és magyarázzuk el gyermekünknek az internet nyújtotta előnyöket, és hívjuk fel a veszélyeire is a figyelmet.⁹
- Állítsunk be vírusirtó, tűzfal és malware szűrő programokat a digitális eszközökre.
- Előfizetéses opcióknál (például YouTube prémium) le tudjuk tiltani a reklámokat a videók közt, lejátszási listákat tudunk létrehozni, sőt, legálisan tölthetjük le a tartalmakat offline használathoz.
- Az idősebb korosztály védelmében szintén állítsunk be erős jelszavakat, vírusirtót és esetleg távoli asztali elérhetőséget biztosító programot, amivel távolról is tudunk segíteni egy esetleges problémánál.

5. Operációs rendszerek, programok adatgyűjtése, GDPR

Kaptunk már olyan üzenetet a számítógépen, amiben egy program vagy applikáció engedélyt kért tőlünk, adataink személyesebbé tételéhez? Webböngészőnkben hagyunk már jóvá úgynevezett cookie-kat engedélyező vagy tiltó üzenetet? Kellt már „adatvédelmi nyilatkozatot” kipipálnunk egy program telepítésénél? Amennyiben használunk számítógépet vagy digitális eszközt, valamelyik kérdésre a válasz biztosan igen. Természetesen a legtöbb felhasználó nem olvassa el azt a mellékelt, sok esetben 20–30 oldalas tájékoztatót, amiben pontosan szabályozva van az Európai Irányelv szerinti GDPR (*General Data Protection Regulation*),¹⁰ azaz az általános adatvédelmi rendelet szerinti szabályzat, miszerint milyen személyes adatokat gyűjthetnek rólunk a felhasználó által kiválasztott cégek. A GDPR gyakorlatilag mindenkire vonatkozik, minden vállalatra vagy egyéb szervezetre, aminek minimum egy fő alkalmazottja vagy legalább egy ügyfele, kapcsolata van.

A közismert informatikai nagyvállalatok, mint például a jól ismert Microsoft, amelyeknek az operációs rendszereit használjuk szerte a világon és a hazai kormányzatban, a közigazgatásban és a vállalati szektor döntő részénél, illetve a legtöbb háztartásban is, külön adatvédelmi tájékoztatókat készítenek a felhasználók számára, és a rendszereik használata előtt külön kitöltendő űrlapokon kell jóváhagyni az általuk használni kívánt szoftver adatkezelési szabályait. Természetesen dönthetünk úgy is, hogy nem fogadjuk el ezeket, viszont ezek a szabályok nem keverendők össze az általános szerződési feltételekkel (*Terms and conditions*), amelyek a szoftver használatával kapcsolatos szabályokat és a használati feltételeket rögzítik.

Az informatikai vállalatok gyűjthetik a felhasználói adatokat a „felhasználói élmény növelése” érdekében, és ezek az adatok rengeteg olyan információt tartalmaznak

⁹ Lica: Kémprogramokkal ellenőrzik a gyerek netezését. *Index.hu*, 2013. május 5.

¹⁰ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (2016. április 27.) A természetes személyeknek és személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet) (EGT-vonatkozású szöveg).

a szoftvert használóról, amelyekkel célzottan tudják manipulálni vagy rávenni a fogyasztót, hogy több terméket használjon vagy vásároljon.

Rengeteg panasz érkezett a szoftverfelügyelethez a célzott reklámok miatt, illetve sok olyan esetet is regisztráltak, amikor arról panaszkodtak bizonyos szoftvert vagy közösségi oldalt használók, hogy csak beszéltek egy témával kapcsolatban, és ezután célzottan olyan reklámok jelentek meg az internetes felületeiken, amelyek a témához kapcsolódnak.¹¹

Megoldási javaslatok:

- Az operációs rendszerünkben az adatvédelemnél (Windows start/gépház/adatvédelem) ki tudunk kapcsolni minden olyan funkciót, amelyek adatot gyűjtenek és továbbítanak rólunk.
- Böngészési előzményeinket rendszeresen töröljük a Shift+Ctrl+Del gombok lenyomása után. Használjunk inkognitó módot, ha érzékeny tartalmakat nézünk. Chrome: címsávtól jobbra – inkognitólap. Firefox: címsávtól jobbra – új privát ablak.
- A mentett oldalak előzményeit és beállításait célprogrammal, például Ccleanerrel tudjuk törölni vagy optimalizálni.
- Sose használjunk nyílt wifihálózatokat, ahol nem kérnek hitelesítést az ügyintézéseink céljából.

6. Kiszivárgott vagy gyűjtött adatbázisok és azok OSINT-jellegű felhasználása

A nyílt információjú adatszerzés egyik legnagyobb port kavarázó esete a 2020-as év szeptemberében elhíresült OKIDB vagy másnéven Zhenhua Data Leak¹² volt, ami abból az okból kapott nagy nyilvánosságot, hogy sok magyar közszereplő és politikus nyílt információkból megszerzett adatait tartalmazta; mint utólag kiderült, a megszerzett adatok közt az egész világon található összes nemzet szerepelt mint potenciálisan megfigyelt cégekről és személyekről összegyűjtött adatbázis.

Természetesen nem ez volt az első ilyen adatszivárgás, illetve adathalmaz-gyűjtemény, ami ráébresztette a kiberbiztonsági szakértőket arra, hogy nyílt forrású adatokból mekkora terjedelmű és milyen minőségű adatokat lehet találni az interneten, amelyek ráadásul bárki számára elérhetőek és nem is kell speciális szakértelem hozzájuk (például a darknet ismerete), ezek nélkül is kis kutatómunkával megtalálhatók és letölthetők. Manapság a megfelelő fórumokon a kiberbűnözők, kezdő hackerek akár pár euró összegért hozzáférhetővé teszik ezeket az adatbázisokat, tehát már nem is arról van szó, hogy hatalmas aktákban több százezer nevet vagy címet és személyes adatot kell kicsempészni bárhonnán. Ehelyett egy körömnyi, 512 Mbyte nagyságú

¹¹ Bodnár Zsolt: Csak kiejtjed a szádon, hogy „üditő”, és már jön is szembe a neten a kóláhirdetés. Mi folyik itt? *Qubit*, 2018. augusztus 21.

¹² Daniel Hurst – Lily Kuo – Charlotte Graham-McLay: Zhenhua Data Leak: personal details of millions around world gathered by China tech company. *The Guardian*, 2020. szeptember 14.

microSD kártyára letöltött anyagból egy egész nagyvállalat összes adatát, kutatási eredményeit vagy dolgozóinak a személyes adatait, belépési kódjait el tudják tulajdonítani, vagy a neten keresztül le tudják tölteni bárhol a világon, ha nincs megfelelő védelem ezek mögött a rendszerek mögött.

Vehetjük azonban azt a példát is, amikor olyan szerverek adatait sikerül megszerezniük a támadóknak, ahova mi magunk regisztrálunk fel a hivatalos, vállalati vagy privát e-mail-címünkkel. Ezeknél az eseteknél a megcélzott cég szervereinek sérülékenységét, nem naprakész állapotát használják ki a támadók, és ebben az esetben is nagyon érzékeny adatokat, e-mail-címeket, jelszavakat tudnak megszerezni. A legutóbbi adatszivárgás 2021 februárjában látott napvilágot, ahol a leírások szerint közel 3,2 milliárd e-mail-jelszó párosítás került ki az internetre. A COMB (*Compilation of Many Breaches*¹³) -ként elhíresült adatszivárgás csak egy a több tízezer kiszivárgott adatbázis közül, és ezeknek a száma naponta emelkedik több száz esettel. Mivel ezeket az adatokat könnyen meg lehet találni az interneten, az OSINT-munkamenetben a következő évek legnagyobb adatszerzési trendjéről beszélhetünk, hiszen ezek között az adatok között bárki keresgélhet kedvére.

Megoldási javaslatok:

- Több esetben felhívták rá a figyelmet, és folyamatosan figyelik a kiszivárgott e-mail-jelszó párokat, adatbázisokat a szakemberek. Megoldásként mi magunk is ellenőrizhetjük saját e-mail-címünket, hogy a kiszivárgott listákon szerepelünk-e. Amennyiben a beírt cím után pirosra vált az állapotsor, célszerű azonnal jelszót cserélni az érintett postafiókon.¹⁴
- Jelszavunkat olyan módon válasszuk meg, hogy speciális karaktert is tartalmazzon, kis és nagybetű kombinációjával, számokkal, valamint ne utaljon ránk (név, becenév, születési idő) semmilyen körülmények közt. Esetleg használhatunk komplett mondatokat.
- Használjunk másodlagos autentikációs eszközt, kétfaktoros hitelesítést, kulcsgenerátort vagy jelszómenedzser-programot.
- Ne használjunk mindenhol egy jelszót, és időközönként változtassuk meg azt. Mobil eszközeinken használjunk ujjlenyomat-ellenőrző vagy arcfelismerő funkciót.

7. Adataink elvesztése

Akár hagyományos papíralapú adatokról, dokumentumokról, akár digitális adatról legyen szó, amiket kezdetben floppylemezek, CD-n, DVD-n és manapság már memóriakártyán, pendrive-on vagy bármilyen egyéb digitális adathordozón tárolunk/tárolunk, nagy körültekintéssel és odafigyeléssel kellett és kell kezelni, hogy ne kerüljön illetéktelenek kezébe olyan információ, amivel visszaélést, illetve bűncselekményt lehet elkövetni.

¹³ Bernard Meyer: COMB: largest breach of all time leaked online with 3.2 billion records. *Cybernews*, 2021. február 12.

¹⁴ ; -have i been pwned?: <https://haveibeenpwned.com/>; Check if your data has been leaked: <https://cybernews.com/personal-data-leak-check/>

Az iratkezelési szabályzatok régen is pontosan meghatározták a papíralapú adatok tárolásának vagy megsemmisítésének folyamatát (azaz egy dokumentum lapjai nem összegyűrve, szemétkosárban végzik, hanem speciálisan erre rendszeresített iratmegsemmisítőben), és manapság is nagyon fontos betartani ezeket a szabályokat a digitális adatokra vonatkozóan. A fontosságukat tekintve ugyanolyan lényeges betartani és védeni adatainkat, hiszen, ha egy pendrive-ra másoljuk az irodai munkánkat – ráadásul titkosítás nélkül –, amelyet azután egy szerencsétlen véletlen következtében elvesztünk vagy ellopnak tőlünk, súlyos következményekkel járhat bárki számára mind erkölcsi, anyagi, mind büntetőjogi értelemben.

Abban az esetben, amikor már nincs szükség az adat további megtartására, a hordozható eszköztől törölnünk kell azt, de nem egyszerű törléssel, hanem az úgynevezett wipe-olás (azaz speciális programmal történő többszörös adatterület-felülírás) technikájával. A sima törlés egy adathordozó, mobil eszköz tekintetében jóformán semmit sem számít, hiszen amíg az adott adatterület nincs felülírva, speciális szoftverek segítségével bármikor visszaállítható és kinyerhető a töröltnek gondolt információ. Ezért kiemelkedően fontos, hogy bármilyen adatunk is legyen, azoknak a védelme, kezelése, tárolása és megsemmisítése mindig az irányadó elvek szerint történjen, hogy megelőzzük az adatszivárgást vagy adatlopást.

Megoldási javaslatok:

- Papíralapú dokumentumokat soha ne hagyjunk elől, megsemmisítés esetén használjuk az iratmegsemmisítőt.
- Pendrive-on tárolt adatok előtt titkosítsuk az eszközt, akár a Windows beépített bitlocker programjával.
- Amennyiben eladjuk, elajándékozunk telefonunkat, tabletünket vagy számítógépünket, minden esetben wipe-oljuk annak tartalmát vagy kérjünk szakértő segítséget.
- A munkahelyi adatainkat soha ne küldjük el privát e-mail-címünkre és ne használjuk az irodán kívül, viszont adatainkról célszerű biztonsági másolatot készíteni.

8. Speciális célszoftverek – OSINT-iparág

Az első programok, amelyek nyílt információkat gyűjtöttek, tulajdonképpen már a digitális hálózatok, majd később az internet szélesebb körben való elterjedésével egyidőben megjelentek, de a kimondottan OSINT-felhasználásra szánt speciális programok a szociális média megjelenésével és elterjedésével kezdtek egyre nagyobb szerepet kapni, és mostanra már egy egész iparág kezd erre ráépülni.

Ma már jó pár olyan speciálisan OSINT-felhasználásra kínált szoftver közül választhatunk, amelyekkel adatokat és információkat gyűjthetünk egyre szélesebb körben. Ezek a cégek saját fejlesztésű szoftvereikkel és különböző keresőmotorok és algoritmusok segítségével gyűjtik le az adatokat, amelyeket azután tovább lehet finomítani, feldolgozni a kívánt cél érdekében. A már említett adatbázis-kiszivárgások kulcsszerepét ezek a vállalatok is felismerték, és sok esetben ezekből az adatbázisokból

is le tudnak gyűjteni információkat, s ennek a tevékenységnek már csak az internet-biztonsági és jogi kérdések, valamint a GDPR megfelelő pontjai szabhatnak határt.

OSINT-jellegű programokat Freeware,¹⁵ azaz ingyenesen használható, illetve előfizetéses vagy egyszeri használatra megvásárolt licenccsel is beszerezhetünk. Léteznek olyan programok, amelyeket bootolható operációs¹⁶ rendszerrel tudunk használni; vannak, amelyek már az IT forensic¹⁷ szakterülethez tartoznak, és használhatunk olyan, a rendszerünkre telepített programokat, amelyekből könnyen ki tudjuk exportálni a releváns adatokat további feldolgozás, elemzés céljából, vagy egy jelentés részeként átadni a kérelmező felé. Ezeket a programokat folyamatosan fejleszteniük kell az erre szakosodott cégeknek, hiszen ahonnan az adatokat legyűjtik, azok az adatbázisok, keretprogramok is folyamatosan változnak, vagy a jogi szabályok módosulása miatt, vagy egyszerűen a keretprogramok finomítása, megjelenése vagy új funkciók bevezetése okán.

9. Összefoglalás

Tanulmányom keretében az OSINT jelentőségét, a digitális öntudatosság, az interneten történő felelősségteljes megjelenés fontosságának témakörét jártam körül. Látható, hogy számos valós példa támasztja alá annak kellemetlen következményeit, ha a rólunk szóló információkat akarva vagy akaratlanul, de mindenképpen meg gondolatlanul osztjuk meg a közösségimédia-felületeken, de ugyanígy végzetes kihatása lehet annak is, ha jelszavainkat nem kellő körültekintéssel választjuk meg, változtatjuk, illetve tároljuk. Saját magunkon kívül kiemelt figyelmet kíván a legfiatalabb és a legidősebb korosztály felkészítése az online szereplés kockázataira, a veszélyforrások elleni prevenció. A 4. ipari forradalom korát élve az online világban a felhasználókra leselkedő veszélyek napról-napra újabb, változatosabb formában jelennek meg, ami fokozottan hívja fel rájuk a figyelmet és teszi egyben szükségessé e fenyegetettség folyamatos és hatékony kezelését. Kutatásom keretében éppen ezért számos, nem csak a számítástechnika területén jártas személyek számára könnyen elsajátítható jó gyakorlatot vonultattam fel a kockázatok csökkentése, elkerülése érdekében.

Felhasznált irodalom

Bányász Péter: A közösségi média, mint a nyílt forrású információszerzés fontos területe. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 3. (2015), 2. 21–36. Online: <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/nbsz/article/view/1974/1259>

Benedek Gergő: *Mi is az az IOT? És mi az AIOT? Minden, amit a dolgok internetéről tudni kell.* (2020. február 12.). Online: <https://lexunit.hu/blog/iot/>

¹⁵ Anjaneyulu Naini: 8 Popular Open Source Intelligence Tools for Penetration Testing. *Geekflare*, 2021. május 26. Elérhető: <https://geekflare.com/osint-tools/>

¹⁶ Kali: *The Most Advanced Penetration Testing Distribution*: www.kali.org/

¹⁷ Michael G. Noblett – Mark M. Pollitt – Lawrence A. Presley: Recovering and Examining Computer Forensic Evidence. *Forensic Science Communications*, 2. (2000), 4.

- Bodnár Zsolt: Csak kiejted a szádon, hogy „üdítő”, és már jön is szembe a neten a kólahirdetés. Mi folyik itt? *Qubit*, 2018. augusztus 21. Online: <https://qubit.hu/2018/08/21/csak-kiejted-a-szadon-hogy-udito-es-mar-jon-is-szembe-a-neten-a-kolahirdetes-mi-folyik-itt>
- Cipriani, Jason: SIM swap fraud: How to prevent your phone number from being stolen. *Cnet*, 2020. szeptember 29. Online: www.cnet.com/how-to/sim-swap-fraud-how-to-prevent-your-phone-number-from-being-stolen/
- Davis, Jessica: Hacker Leak COVID-19 Vaccine Data Stolen During EU Regulator Breach. *Health IT Security*, 2021. január 13. Online: <https://healthitsecurity.com/news/hackers-leak-covid-19-vaccine-data-stolen-during-eu-regulator-breach>
- Hurst, Daniel— Lily Kuo — Charlotte Graham-McLay: Zhenhua Data Leak: personal details of millions around world gathered by China tech company. *The Guardian*, 2020. szeptember 14. Online: www.theguardian.com/world/2020/sep/14/zhenhua-data-full-list-leak-database-personal-details-millions-china-tech-company
- Lica: Kémprogramokkal ellenőrzik a gyerek netezését. *Index.hu*, 2013. május 5. Online: https://index.hu/tech/2013/05/05/gyerek_internet_biztonsag/
- Meyer, Bernard: COMB: largest breach of all time leaked online with 3.2 billion records. *Cybernews*, 2021. február 12. Online: <https://cybernews.com/news/largest-compilation-of-emails-and-passwords-leaked-free/>
- Naini, Anjaneyulu: 8 Popular Open Source Intelligence Tools for Penetration Testing. *Geekflare*, 2021. május 26. Online: <https://geekflare.com/osint-tools/>
- Noblett, Michael G. — Mark M. Pollitt — Lawrence A. Presley: Recovering and Examining Computer Forensic Evidence. *Forensic Science Communications*, 2. (2000), 4. Online: <https://archives.fbi.gov/archives/about-us/lab/forensic-science-communications/fsc/oct2000/computer.htm>
- Perei Dóra: Hogyan védekezhetünk a SIM-csere átverés ellen? *Rakéta*, 2021. január 11. Online: <https://raketa.hu/hogyan-vedekezhetunk-a-sim-csere-atveres-ellen>
- Pőcze Balázs: Öt mondatban: mi az a kétfaktoros autentikáció, és miért jó nekem? *Rakéta*, 2019. november 12. Online: <https://raketa.hu/ketfaktoros-azonositas>
- Tips & Tricks – Tech: *Nézd meg az EXIF metaadatokat iPhone, Android, Mac és Windows rendszeren.* (é. n.) Online: <http://hu.tipsandtricks.tech/nezd-meg-az-exif-metaadatokat-iphone-android-mac-es-windows-rendszeren>

Jogi forrás

- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (2016. április 27.) *A természetes személyeknek és személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet)* (EGT-vonatkozású szöveg). Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&from=HU>

Tartalom

MÁRTON BALÁZS: Fúziós központok az Európai Unióban – A bűnügyi és biztonsági információmegosztás uniós intézményei	3
KISS MÁTÉ ATTILA: Álhírek bővületében – A dezinformációk elleni fellépés kilátásai	20
ANDRÉKÓ GÁBOR: A TIBEK – mint fúziós információs központ – centripetális hatása a magyar kormányzati döntésekre, különös tekintettel az értékelés és a tájékoztatás szerepére	29
Filep Szilárd – Pethő Zsuzsa: A TIBEK Találatkezelő Központ	44
CSIZNER ZOLTÁN: A bűnügyi adatfeldolgozás hazai fejlődése: út az 1979-es rendőrgyilkosság nyomozásának informatikai támogatásáig	53
MOLNÁR TAMÁS JÓZSEF: Az internetes biztonság és az OSINT összefüggései	81